

Hivatalos használatra!

ELŐTERJESZTÉS

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1987. ÉVI
RENDES KÖZGYŰLÉSÉHEZ
ÚJ HAZAI AKADÉMIAI TAGOK MEGVÁLASZTÁSÁRA**

Hivatalos használatra!

E L Ő T E R J E S Z T É S

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1987. ÉVI RENDES KÖZGYÜLÉSÉHEZ
ÚJ HAZAI AKADÉMIAI TAGOK MEGVÁLASZTÁSÁRA

F. k.: Dr. Thész János
Hozott anyagról sokszorosítva
8717220 MTA Sokszorosító, Budapest. F. v.: dr. Héczey Lászlóné

E l ő t e r j e s z t é s

a Magyar Tudományos Akadémia 1987. évi rendes közgyűléséhez
uj hazai akadémiai tagok megválasztására

I.

Az Elnökség javaslata

Testületi ügyrendi szabály és - az utóbbi évtizedekben - állandósult gyakorlat, hogy az Elnökség a tudományos osztályok javaslata alapján 5 évenként két alkalommal tesz előterjesztést a közgyűlésnek új rendes és új levelező tagok választására /Ügyrend 2. pontja/. A folyó - az 1985. évi közgyűléssel elkezdődött - öt éves időszakban az 1986. évi június 10-én hozott 29/1986. számú határozatával összhangban első ízben fordul az Elnökség a közgyűléshez azzal a javaslattal, hogy válasszon új rendes és levelező tagokat.

A választás előkészítése az említett határozat szellemében indult el és folyt le, nagyrészt még az elmúlt hónapokban. Ennek keretében a tudományos osztályok elbírálták a szabályszerűen benyújtott ajánlásokat és titkos szavazással kialakították javaslataikat. A 22 új rendes és 120 új levelező tagra tett ajánlásból az osztályok 22 új rendes tagot és 47 új levelező tagot javasoltak megválasztásra.

Az Elnökség által kiküldött alkalmi bizottság - mérlegelve az osztályok által tett javaslatokat, valamint az adott előkészítő eljárásban irányadó elveket, szempontokat, amelyeket a fentebb már említett elnökségi határozat állapított meg - javaslatot tett 22 új rendes és 28 új levelező tag megválasztására. A levelező tagok esetében figyelembe vette az Alapszabály 6.§-ának /8/ bekezdésében foglalt rendelkezést, miszerint "az Akadémia 75 évesnél fiatalabb tagjainak száma legfeljebb 200 lehet". /Ezzel egybevetve a javaslat előterjesztésekor fennálló tényleges helyzetet, 27 új - 75 évesnél fiatalabb - levelező tag megválasztására nyílt lehetőség. Egy javaslatba hozott személy 75 évesnél idősebb./

Az Elnökség - az 1987. február 24-i ülésén - megtárgyalta az alkalmi bizottság javaslatát, majd titkos szavazással kialakította állásfoglalását. Ennek eredményeként a közgyűlés elé terjeszttem az Elnökség javaslatát 22 új rendes tag és 28 új levelező tag /közülük egy 75 évesnél idősebb/ megválasztására.

Javaslatának kialakításánál az Elnökség különösen a következő szempontokat vette figyelembe: a megválasztásra javasolt személy teljesítményének tudományos értékét, kiválóságát, továbbá a tudományterületileg kialakult, de az újabb fejlődés által megkövetelt igényekhez teljesen már nem igazodó létszámarányok mérsékelt módosításának, az akadémiai tagság korösszetételi aránya javításának /fiatalítás/, a Budapest-vidék, valamint az akadémiai intézeti - egyetemi - egyéb munkahelyi megoszlás kiegyensúlyozottabbá tételének követelményét, végül az egyes tudományos osztályok helyzetében az előző tagválasztás óta bekövetkezett változásokat. Ezeknek az egymással olykor ellentétesen érvényesülő szempontoknak az együttes hatása tükröződik a javaslatban.

II.

Az Elnökség javasolja, hogy a közgyűlés válassza meg az alább felsorolt levelező tagokat az Akadémia rendes tagjaivá:

1. Borzsák István	I. Osztály
2. Herman József	I. Osztály
3. Makkai László	II. Osztály
4. Szigeti József	II. Osztály
5. Keszthelyi Lajos	III. Osztály
6. Lovas István	III. Osztály
7. Mezei Ferenc	III. Osztály
8. Révész Pál	III. Osztály
9. Szemerédi Endre	III. Osztály
10. Szépfalusy Péter	III. Osztály
11. Pásztor Emil	V. Osztály
12. Romhányi György	V. Osztály
13. Csibi Sándor	VI. Osztály
14. Benedek Pál	VII. Osztály
15. Markó László	VII. Osztály
16. Jakucs Pál	VIII. Osztály
17. Keleti Tamás	VIII. Osztály
18. Salánki János	VIII. Osztály
19. Huszár Tibor	IX. Osztály
20. Király Tibor	IX. Osztály
21. Csikós-Nagy Béla	IX. Osztály
22. Czelnai Rudolf	X. Osztály

Az új rendes tagokra vonatkozó ajánlásokat az 1.sz. melléklet tartalmazza. A publikációs jegyzékek az Elnökségi Titkárságon és a közgyűlés helyszínén tekinthetők meg.

III.

Az Elnökség javasolja, hogy a közgyűlés válassza meg a tudományok alább felsorolt doktorait az Akadémia levelező tagjaivá:

1. Kéry László	I. Osztály
2. Kiefer Ferenc	I. Osztály
3. Almási Miklós	II. Osztály
4. Niederhauser Emil	II. Osztály
5. Ormos Mária	II. Osztály
6. Pölcskei Ferenc	II. Osztály
7. Gécseg Ferenc	III. Osztály
8. Gyires Béla ^{x/}	III. Osztály
9. Halász Gábor	III. Osztály
10. Súlyom Jenő	III. Osztály
11. Györffy Béla	IV. Osztály
12. Lomniczi Béla	IV. Osztály
13. Gáti István	V. Osztály
14. Magyar Kálmán	V. Osztály
15. Páczelt István	VI. Osztály
16. Reményi Károly	VI. Osztály
17. Bartók Mihály	VII. Osztály
18. Görög Sándor	VII. Osztály
19. Hargittai István	VII. Osztály
20. Fekete Gábor	VIII. Osztály
21. Ferenczy Lajos	VIII. Osztály
22. Teplán István	VIII. Osztály
23. Venetianer Pál	VIII. Osztály
24. Erdős Tibor	IX. Osztály
25. Mádl Ferenc	IX. Osztály
26. Kovács Ferenc	X. Osztály
27. Csáki Csaba	interdiszciplináris
28. Demetrovics János	interdiszciplináris

Az új levelező tagokra vonatkozó ajánlásokat a 2.sz. melléklet tartalmazza. A publikációs jegyzékek az Elnökségi Titkárságon és a közgyűlés helyszínén tekinthetők meg.

IV.

A fenti javaslatnak megfelelően készültek el a közgyűlési titkos szavazáskor kiosztásra kerülő szavazólapok. Ezek - az eddigi gyakorlattal egyezően, és az új testületi ügyrendi szabályok értelmében - csak az Elnökség által javaslatba hozott személyek neve szerepel. Nincs akadálya azonban annak, hogy a szavazásra jogosult a szavazás alkalmával más, megválasztásra alkalmas /azaz az illetékes tudományos osztály által megválasztott/, a szavazólapon általa megjelölendő személyre adja le szavazatát.

Budapest, 1987. március 4.

Berend T.Iván s.k.
elnök

-----
x/ 75 évesnél idősebb

A RENDES TAGOKRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya

BORZSÁK ISTVÁN

Születési hely: Monor

év: 1914

Szükebb szakterülete:

klasszika-filológia

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye:

ELTE BTK Latin Filológiai
Tanszék

Beosztása:

tudományos tanácsadó

Borzák István félévszázadot átfogó tudományos munkásságával a magyarországi latin filológiát a nemzetközi élvonalba emelte. Már doktori értekezése figyelmet keltett nemzetközi tudományos körökben, s munkásságának nemzetközi megbecsülését csak tovább növelték a klasszikus latin irodalom kiemelkedő alakjaival, Ciceroval, Vergiliusszal, Horatiusszal, Lucanusszal, Tacitusszal foglalkozó jelentős tanulmányai. Érthető, ha őt kérték fel a PWRE Tacitus címszavának megírására, amely azután önálló monográfiaként két kiadásban /1968 és 1978/ is megjelent. A nemzetközi hírnevű kiváló latinistát a római Latin Akadémia 1974-ben tagságával tisztelte meg.

Tudományos profiljának másik fontos vonása a klasszikus latin irodalom magyarországi recepciójának és a hazai latin irodalomnak rendszeres kutatása. Vergilius, Horatius, Tacitus itthoni utókorának feltárása, Janus Pannoniusról, a Corvin-Könyvtárról, Simon Grynaeusról, Vitéz János, Temesvári Pelbárt, Csokonai, Kemény Zsigmond, József Attila klasszikus műveltségéről írt tanulmányai, vagy "Az antikvitás XVI. századi képe" és "Budai Ézsaiás és klasszika-filológiánk kezdetei" c. monográfiái értékes új színekkel gazdagították a magyar művelődés történeti képét.

A magyar közművelődés szolgálatában kiemelkedőt alkotott Tacitus teljes, Cicero, Sallustius, Livius és más írók részleges tolmácsolásával, Szamosközy István, Forgách Ferenc történeti műveinek, Szenczi Molnár Albert Praefatio-inak fordításával.

Az egyetemi oktatás két új tanszék és tudományos műhely s az Acta Classica folyóirat megszervezését köszönheti fáradhatatlan tevékenységének, s kitűnő tankönyvek /többek között

Lucretius, Horatius, Tacitus művei magyarázatos kiadásainak / páratlan sorozatát.

Megválasztása az MTA levelező tagjává nagy lendületet adott tudományos és közéleti tevékenységének és jelentős mértékben hozzájárult tudós életműve kiteljesedéséhez. Megjelent Horatius összes műveinek általa készített új kritikai kiadása a Bibliotheca Teubneriana-ban, sajtó alatt van Tacitus Agricola-jának általa elkészített kritikai kiadása, mindkettő a nemzetközi tudományos irodalom kiemelkedő alkotása. Ezenkívül egész sora jelent meg a klasszikus latin irodalommal, hazai recepció-jával, a Nagy Sándor hagyománnyal, a hellénizmus és Közép-Ázsia kapcsolataival foglalkozó fontos tanulmányainak. Fáradszóró tudományos közéleti és tudományos szervező munkája nagy mértékben hozzájárult a hazai latin kutatások fejlődéséhez az utóbbi években.

Borzsák István egész életműve és levelező taggá választása óta kifejtett értékes, gazdag tudományos és tudományos szervezői munkássága alapján méltán megérdemli, hogy a Magyar Tudományos Akadémia rendes taggá válassza.

Harmatta János s.k.
az MTA rendes tagja

Imre Samu s.k.
az MTA rendes tagja

HERMAN JÓZSEF

Születési hely: Budapest

év: 1924

Szűkebb szakterülete:

általános nyelvészet, ujlatin
nyelvek

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye:

MTA Nyelvtudományi Intézet

Beosztása:

intézeti igazgató

Herman József tudományos munkássága jelentős művekkel gyarapodott levelező taggá választása óta. 1984-ben jelent meg "Phonétique et phonologie du français contemporain" című könyve /1. bibliográfia A-2 tétel/, amely mind tartalmi, mind módszertani újításokkal nemzetközi érdeklődést keltett. A "L'évolution du latin dans les provinces de l'Empire" /1983. 1.B-12/ és a "La différenciation territoriale du latin et la formation des langues romanes" /1985. 1.B-15/ című tanulmányai azokat a régebben megkezdett kutatásait építik tovább, amelyek az ujlatin nyelvek kialakulásának bonyodalmas kérdéseit óhajtják tisztázni, s amelyekről egyébként levelező tagi székfoglalójában is elméleti igényű áttekintést adott magyar nyelven /1. A-4/. E témakörbe tartoznak azok az értékes tanulmányai is, amelyek a provinciák vonatkozásában vizsgálják a nyelvi átformálódás jelenségeit: ezek jobbára külföldi kiadványokban jelentek meg /1. B-7,9-10,

17/. A romanista Herman J. műveinek jelentőségét oldalakon keresztül méltatja korunk két jeles romanistája state of the art-jellegű tanulmányában: Bengt Löfstedt /Los Angeles, Cal/ és V. Väänänen /Helsinki/ egyaránt kiemelik Herman munkásságának módszertani újításait, elméleti igényességét, biztonságát az anyag kezelésében, forráselemző kezdeményezéseinek eredményes voltát. Azon kevés számu kutatóként említi e két vezető nyelvész, akik a statisztikai, tipológiai és modern 'strukturális' analízist megbízható módon, sok újdonságot adva alkalmazzák, s akinek a műveit minden romanisztikával foglalkozó szakembernek ismernie és elismernie kell /l. Aufstieg und Niedergang der römischen Welt. Bd.29. 1.Teilband. Hrsq.v.W.Haase. Berlin - New York. W.de Gruyter 1983: 476-478, ill. 499-501.l./ . E két mértékadó szakember megnyilatkozása a nemzetközi véleményt tükrözi, amely előkelő helyet jelöl ki Herman J. számára a romanisztika és általában a nyelvészet élvonalában. Vezető pozícióira utal, hogy a Société de Linguistique Romane tisztikarába választotta, s hogy 1985-ben nagy nemzetközi részvétellel megrendezhette Pécssett az első vulgáris és késő latin nyelvészeti konferenciát /ennek anyagára l. a bibliográfia C-6-7 tétéleit/.

Munkásságának másik vonulata nyelvtörténet-elméleti és társadalomnyelvészeti kutatásokra hat nagy kezdeményezőkésszég-gel. Sok, nagy erudícióval irt tanulmányban hívta fel nyelvészeti körök figyelmét e megközelítések hasznára /l.B-6, 8, 11, 13 stb/, s az MTA Nyelvtudományi Intézetének igazgatójaként a magyar nyelvészeti kutatásokban is e szempontok érvényesítését szorgalmazza. Így kerülték kiemelt témaként az intézet új öt-éves tervébe azok a programok, amelyek a nyelvtörténet-elmélet fejlesztését, az élő magyar nyelv vizsgálatát /ezen belül a grammatikai szerkezetek leírását/ és az u.n. strukturális magyar nyelvtani kutatásokat tartják fő feladatuknak. Tudománypolitikai és szervezői elképzelései progresszívak és kellő módon képesek azoknak a gyakorlatban való megvalósítására.

Herman József nyelvészeti elkötelezettsége mellett a közéletben is számontartott személyiség: az 1985. évi budapesti Kulturális Fórum nemzetközi titkárságának vezetőjeként széles körben elismert és méltányolt kulturális diplomáciai feladatokat látott el. Ezt követően pedig a Magyar Tudományos Akadémián is bizonyította, hogy tudományirányítói képességeit nagy megfontoltsággal és körültekintéssel nem pusztán a nyelvészetben, hanem a társadalomtudományok teljességében is kamatoztatni tudja.

Herman József a magyar tudományos és közélet vezető egyéniségei közé tartozik, s ezt a tényt rendes taggá választásával méltányolhatjuk leginkább.

Benkő Loránd s.k.
az MTA rendes tagja

Hajdú Péter s.k.
az MTA rendes tagja

Kálmán Béla s.k.
az MTA rendes tagja

Papp Ferenc s.k.
az MTA rendes tagja

Filozófiai és Történettudományok Osztálya

MAKKAI LÁSZLÓ

Születési hely: Kolozsvár   év: 1914

Szükebb szakterülete: gazdaságtörténet

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1985

Jelenlegi munkahelye: MTA Történettudományi Intézet

Beosztása: tudományos tanácsadó

Makkai László, az MTA levelező tagja, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének tudományos tanácsadója, a debreceni Református Teológia professzora, a felszabadulás előtt kezdte meg történetírói tevékenységét, mely ebben a korban első-sorban Erdély történetére koncentrált. Ebben a témakörben számos lényeges forráskiadványt publikált, és elkészítette Erdély összefoglaló történetét.

A felszabadulás után, mint az intézet munkatársa kezdet-től fogva igen aktívan bekapcsolódott az intézet tudományos tevékenységébe. Eleinte a 16-17. századi témakörben, főleg eszmetörténeti kérdéseken dolgozott, és tudományos tevékenysége a magyar puritanizmus angol kapcsolataira és a puritán vallási mozgalom mögötti társadalmi, politikai háttér kimutatására irányult. Munkáiban első-sorban a mezővárosok antifeudális küzdelmeinek vallási ideológiája állt előtérben. Nagy szerepe volt a korszak angol történetének ujszerű bemutatásában is.

A későbbiekben mindinkább a 17. századi gazdaságtörténet és a parasztmozgalmak keltették fel érdeklődését; értékes forráskiadványokat bocsátott közre /Rákóczi György birtokainak gazdasági adatai/, a paraszti és majorsági mezőgazdasági termelés területén és a korszak gazdaságtörténeti vonatkozásában is lényeges elméleti és feldolgozó tevékenységet fejtett ki. Egyike lett az egyetemi tankönyv társszerzőinek és elkészítette az idegen nyelvű magyar történet megfelelő részeit is.

Makkai László sokoldalú érdeklődése újabban kiterjed a technikatörténet területére is, ahol az anyagi kultúra történetének és a termelőerők fejlődésének kutatásában nemzetközileg is figyelemre méltó eredményeket ért el. Tudományos tevékenysége az utóbbi időben a kora középkorra is kiterjed, s ez igen érdekes szempontok megfogalmazásához vezetett el a feudalizmus európai jellegzetességeinek témájában.

Sokoldalú tevékenységet fejtett ki az elmúlt években Bethlen Gábor munkásságának és korszakának tudományos feltárásában, a Bethlen Gábor-évforduló körüli tudományos kiadványok, s a korszak új, modern értékelésének megteremtésében.

Elkészítette a Magyarország története c. kiadvány új, 16-17. századi fejezeteinek - mindenek előtt - társadalom-, gazdaság- és művelődéstörténeti részeit.

Makkai László tudományos tevékenysége tehát rendkívül sokoldalú, gazdag. Megtalálhatók benne a forráskiadványtól a feldolgozáson át a kimondottan teoretikus jellegű megközelítések és tanulmányok eredményei is. Óriási anyagtudás, nagy nemzetközi ismeretek és kimondottan éles elméleti érzék jellemzi működését, amelyben a marxista elméletnek és módszernek nagy szerepe van. Tudományos tevékenysége nemzetközileg is igen elismert. A nemzetközi irodalomban munkásságát a magyar történetírás egyik legértékesebb eredményeként tartják nyilván. A történettudomány kollektív munkálataiban, rendezvényeiben való aktív részvétel, szünni nem akaró, hatalmas munkabírás, az elméleti és új kérdések, módszertani kérdések iránti változatlan nyitottság jellemzi. Az 1982-ben Budapesten rendezett Nemzetközi Gazdaságtörténeti Kongresszus magyar főelőadója volt.

Tagtársunk 1985-ben - méltánytalanul későn - lett Akadémiánk levelező tagja. E rövid időn belül történő rendes taggá ajánlását mindenek előtt ez indokolja, továbbá az, hogy alkotó erejének még teljes birtokában van, a magyar történettudománynak itthon és külföldön is egyik legrepresentánsabb alakja.

Mindezek alapján javasoljuk az Akadémia Filozófiai és Történettudományok Osztálya részéről Makkai László akadémiai rendes taggá való megválasztását.

Pach Zsigmond Pál s.k.
az MTA rendes tagja

Ránki György s.k.
az MTA rendes tagja

Székely György s.k.
az MTA rendes tagja

SZIGETI JÓZSEF

Születési hely: Rákospalota

év: 1921

Szűkebb szakterülete:

ismeretelmélet, esztétika,
filozófia-történet

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1967

Jelenlegi munkahelye:

ELTE I.sz. Filozófia Tanszék

Beosztása:

tanszékvezető egyetemi tanár

Szigeti József 1967 óta Akadémiánk levelező tagja. A megválasztása óta eltelt időben megőrizte kiváló képességét a gyors és széleskörű tájékozódásra a filozófiai gondolkodás egész sor területén. Folytatta esztétikai munkásságát is, ugyanakkor nagy erőfeszítéssel szerzett új tudást a természettudományok több diszciplinájában, különösen a matematikában, valamint ezzel összefüggésben a modern logikában is.

Kivételes tájékozottságáról tanuskodik hatalmas vállalkozása, amelyet négyrészes sorozatnak tervezett meg "Dialekti-

kus materializmus - rendszer és módszer" címmel, s amelyből az első rész első kötete 1984-ben jelent meg "A tudományos gondolkodás forradalma" címmel. A nagyszabású sorozatnak ez a bevezető kötete is jelentős teljesítmény; Szigeti József a filozófiai és a természettudományos gondolkodásnak szinte egész történetét mozgósítja benne gondolatmenetének alátámasztásához. Ez a kötet önmagában véve is értékes hozzájárulás a marxista filozófia alapjainak újragondolásához és szisztematikus kifejtéséhez.

Szigeti József megszakitás nélkül folytatja oktatói tevékenységét az ELTE I.sz. Filozófiai Tanszékén és a Budapesti Pártbizottság Oktatási Igazgatóságán. Aktiv tagja a Filozófiai Bizottságnak és a Filozófiai Írók Tára Szerkesztőbizottságának.

1970-ben Felszabadulási Jubileumi Emlékéremmel, 1981-ben pedig a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki.

Javasoljuk, hogy Akadémiánk Szigeti Józsefet válassza meg rendes tagjává.

Pach Zsigmond Pál s.k.
az MTA rendes tagja

Tőkei Ferenc s.k.
az MTA rendes tagja

Matematikai és Fizikai Tudományok Osztálya

KESZTHELYI LAJOS

Születési hely: Kaposvár év: 1927

Szűkebb szakterülete: biofizika

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye: Szegedi Biológiai Központ
Biofizikai Intézet

Beosztása: igazgató

Keszthelyi Lajos a kísérleti magfizika területén a KFKI-ban iskolát teremtett és nevéhez fűződik a Mössbauer és a szögkorrelációs módszer hazai meghonosítása, amely módszereket más tudományágak területén nagy sikerrel alkalmazott. Az utóbbi évtizedben érdeklődésének középpontjába biofizikai kérdések kerültek és levelező taggá választása óta kutatásai azokra irányulnak.

Biofizikai kutatásai során elsősorban a fehérjék biológiai funkciójához kötődő töltésmozgásokat vizsgálja, amelyek alapvetőek a fehérjék biológiai működésének megértése szempontjából. Ezen a területen munkatársaival tovább folytatták a protonpumpáló bakteriorodopszinnek széleskörű nemzetközi érdeklődést kiváltó vizsgálatát. Az új vizsgálatok során tanulmányozták a fehérje oldalláncok lehetséges mozgásait, valamint a ké-

miai módosítás, a fehérje emésztés és egyéb tényezők, mint pl. hőmérséklet, dehidráció, stb. hatását a protonpumpára. Az utóbbi vizsgálatok közül kiemelkedik az a megállapítás, hogy a vizsgáló szuszpenzióba diaminokat adva a protonpumpa iránya megfordul. A fenti vizsgálatokat sikerült a klorid iont pumpáló halorodopszinnal, valamint a mioglobinnal fehérje kristályokra is kiterjeszteni. A vizsgálatok igen kedvező nemzetközi fogadtatásban részesültek. Keszthelyi Lajos továbbra is élénken követi azokat a vizsgálatokat, amelyek a biomolekulák tértükrözéssel szembeni asszimetriájának felderítésére irányulnak és rendszeresen meghívott előadó az ilyen tárgykörű konferenciákon.

Keszthelyi Lajos az utóbbi években sikerrel folytatja a Szegedi Biológiai Központban a biofizika fejlesztését. Kutatási témáit a nemzetközi szinten legérdekesebbnek tartott területekről választja igen jó kritikai érzékkel, figyelembe véve a hazai adottságokat. Új vizsgálatait újszerű ötletek jellemzik, amelyekben jól tükröződnek a korábban különböző területeken szerzett tapasztalatai. Munkáját mindig az új témák iránti fogékonyság és a kutatási területeinek dinamikus váltása jellemzi. A fizika különböző területeire kiterjedő nagy áttekintőképességét a biofizika területén kamatoztatja. Dolgozatait a legrangosabb nemzetközi folyóiratok fogadják el és az eddig megjelent 150 dolgozatából 25 készült levelező taggá választása óta. A kutatásainak nemzetközi elismerését több mint 640 hivatkozás bizonyítja, amelyből az utolsó három évre 170 esik. Az utóbbi szám jól bizonyítja a dolgozatai iránti érdeklődés erőteljes növekedését.

Keszthelyi Lajos tudományos munkája mellett igen tevékenyen vesz részt a hazai kutatások vezetésében, illetve szervezésében. A Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézetének igazgatója, a Szegedi Akadémiai Bizottság alelnöke, tagja az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Tanácsának, az MTA Országos Kutatási Nagyműszer Bizottságának, Találmányi Bizottságának, az MTA-SZUTA Természettudományi Együttműködési Bizottságának, a Biofizikai és a Fizikai Bizottságának, a TMB Fizikai és Csillagászati Szakbizottságának és számos más állandó, illetve ad hoc bizottságnak. Oktatási munkát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen végez, mint címzetes egyetemi tanár.

Keszthelyi Lajosnak a levelező taggá választása óta végzett nemzetközileg széleskörben elismert kutatómunkája és a hazai tudományos életben gyakorolt vezető szerepe messzemenően indokolják az Akadémia rendes tagjai közé történő megválasztását.

Csikai Gyula s.k.
az MTA rendes tagja

Zawadowski Alfréd s.k.
az MTA levelező tagja

Berényi Dénes s.k.
az MTA rendes tagja

Gáspár Rezső s.k.
az MTA rendes tagja

Nagy Károly s.k.
az MTA rendes tagja

Kiss Dezső s.k.
az MTA rendes tagja

LOVAS ISTVÁN

Születési hely: Gyöngyöshalász év: 1931
Szűkebb szakterülete: magfizika
Akadémiai levelező tagságának kelte: 1979
Jelenlegi munkahelye: Kossuth Lajos Tudományegyetem
Elméleti Fizikai Tanszék /KFKI/
Beosztása: tanszékvezető egyetemi tanár
/kutató professzor/

Lovas Istvánt a Magyar Tudományos Akadémia 1979-ben választotta levelező tagjai sorába. Az azóta eltelt időben tudományos érdeklődése a korábban művelt alacsony energiás, u.n. klasszikus magfizikáról áttevődött a magfizika határ területeire. Az elmúlt hét évben közölt mintegy 30 munkájában elsősorban a következő négy témakörrel foglalkozott:

1. A kvark szabadsági fokok szerepe a magfizikai jelenségekben;
2. Nukleáris besugárzás hatására létrejövő önszerveződési folyamatok;
3. Nehézion reakciók hidrodinamikai leírása;
4. A hadronikus anyag fázisátalakulásai.

- Két nukleon közti kölcsönhatás potenciálját össze lehet hasonlítani két atom közti potenciállal, ha természetes mértékegységet használunk. Ebből az összehasonlításból az derült ki és az terjedt el a szakirodalomban, hogy csak kvalitatív hasonlóság áll fenn. Lovas István elsőként mutatta ki, hogy valójában nemcsak kvalitatív hasonlóság, hanem meglepően jó kvantitatív egyezés tapasztalható a két potenciál között, abban az esetben, ha nemes gáz atomok kölcsönhatását hasonlítjuk össze a nukleáris kölcsönhatással. Ennek a magyarázata abban rejlik, hogy a nukleont alkotó kvarkok "nemes gáz konfigurációra" emlékeztető telített rendszert alkotnak.

- Az alfasugarakkal történő besugárzás hatására létrejövő önszerveződési folyamatokat tanulmányozva, egy makroszkópikus mechanikus modellt és egy mikroszkópikus diffúziós modellt dolgozott ki a jelenség magyarázatára.

- A nehézion reakciók területén elsősorban azt a kérdést vizsgálta, hogy a reakcióban részt vevő nukleonok impulzus eloszlásában tapasztalható nagyfokú anizotrópia hogyan változik a reakció során. A Boltzmann-egyenletből kiindulva, egyenletrendszert származtatott le, amely a relativisztikus hidrodinamika általánosítását jelenti anizotróp folyadéokra. Ezen általánosított hidrodinamika egyenleteinek közelítő megoldása útján arra a következtetésre jutott, hogy a nehézion reakciók során az anizotrópia csak akkor szűnik meg, ha a bombázó energia elég alacsony.

- Az utóbbi évek során Lovas István érdeklődése elsősorban a hadronikus anyag fázisátalakulásaira koncentrált. Többek között megvizsgálta azt a kérdést, hogy a nehézion reakciók során kialakuló rendszer anizotrópiája befolyásolja-e az ugyancsak anizotróp pionkondenzáció kialakulását. Arra az eredményre jutott, hogy noha a nukleonok és a pionok eloszlása is

anizotróp, a teljes rendszer termodinamikai egyensúly esetén anizotrópiától mentes. A feszültség tenzor diagonális elemei azonosak. Az átlagos mezon elmélet keretei között megvizsgálta a maganyag viselkedését a normálisnál kisebb sűrűségek esetén és azt találta, hogy a fellépő gáz-folyadék jellegű fázisátmenet fizikai jellemzői nem egyeztethetők össze bizonyos nagyenergiás kísérletekből levonható következtetésekkel. Érdekes eredményeket ért el a kvark-gluon plazmában létrejövő gluon kondenzációra vonatkozóan is.

Külföldi laboratóriumokban, illetve nemzetközi konferenciákon az elmúlt hét év során Lovas István mintegy 15 előadásban számolt be eredményeiről. Tagja volt mintegy 10 nemzetközi konferencia szervezőbizottságának, illetve tanácsadó testületének. Gyümölcsöző együttműködést épített ki a frankfurti és a new-yorki egyetem fizikai intézeteivel. 1980-ban beválasztották az Európai Akadémia tagjai sorába. Elnöke volt a KFKI Tudományos Tanácsadó Testületének, a TMB Fizikai és Csillagászati Szakbizottságának. 1986 júliusa óta a KLTE Elméleti Fizikai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. A közelmúltban a Munka Érdemrend arany fokozatával, majd az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Eötvös érmével tüntették ki.

A fentiek alapján Lovas Istvánt minden tekintetben alkalmasnak tartjuk arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja legyen.

Berényi Dénes s.k. az MTA rendes tagja	Csikai Gyula s.k. az MTA rendes tagja	Kiss Dezső s.k. az MTA rendes tagja
---	--	--

MEZEI FERENC

Születési hely: Budapest év: 1942

Szükebb szakterülete: szilárdtest-fizika

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye: MTA KFKI Szilárdtest-fizikai
Kutató Intézet/Műszaki Egyetem
Nyugat-Berlin/

Beosztása: tudományos tanácsadó/professzor/

Mezei Ferencet az MTA Közgyűlése 1982-ben választotta meg az Akadémia levelező tagjává. 1965-től 1968-ig az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kísérleti Fizikai Tanszékén végzett oktató- és kutatómunkát. Évekig volt az ELTE fizikus diákkör titkára, majd tanárvezetője. Ő szervezte meg és vezette néhány évig az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Ifjúsági Fizikai Körét. Rendszeresen tartott speciális előadásokat. Az alagut-diódával kapcsolatos munkájáért 1973-ban elnyerte az ELFT Selényi Pál-díját.

1968 óta a Központi Fizikai Kutató Intézet munkatársa. Az ujitások iránti hajlama az egyik legbonyolultabb és legszi-

nesebb terület, a polarizált neutronok mágneses anyagok vizsgálatára való felhasználása felé vonzotta. 1972-ben érte el eddigi legnagyobb jelentőségű tudományos eredményét: a neutron spin echo elv felfedezését.

1982-1984 júliusa között Mezei Ferenc a Grenoble-i Institut Laue Langevin-ben csoportvezető tudományos munkatársként tevékenykedett, azóta a Ny.Berlini Technische Universität egyetemi tanára és a Hahn-Meitner Institut Neutronszórás II. Osztályának vezetője. Ebben a periódusban kísérleti kutatásai Neutron Spin Echo /NSE/ spektroszkópia módszerének különféle, a kondenzált anyagok fizikája területére eső problémák vizsgálatában való alkalmazásaira koncentráálódtak. Az erre a célra alkalmas jelenleg még egyetlen berendezés Grenoble-ban található, és Mezei Ferenc irányításával épült fel 1973 és 1978 között.

Érdeklődésének egyik fontos területe a ferromágneses Curie pont körüli kritikus dinamika vizsgálata. Először kimutatta, hogy a vas esetében egy eddig meg nem figyelt anomália révén, amelynek eredete még nem tisztázott, jelentős eltérések lépnek fel a skalahipotézistől. Ezen túlmenően, az elméletileg várt, dipól kölcsönhatásra visszavezethető dinamikus effektusok hiányát mutatta ki, majd e viselkedést más ferromágneses rendszereken is ellenőrizte. Kimutatta, hogy a modern elméletek által megjósolt jelalak sem felel meg a kísérletileg első ízben az NSE módszer alkalmazásával nagy pontossággal megfigyelt jelalaknak. Így vizsgálatai a ferromágneses átalakulás kritikus dinamikájáról kialakult számos elképzelést megcáfolták, és pontosabb elméletek kidolgozásának szükségességét vetették fel.

Folytatta a spin üveg átalakulás dinamikájának vizsgálatát, és kísérletei kimutatták, hogy a spin üveg fázis kialakulását megelőzi egy anomális viselkedésű paramágneses fázis fellépése, amelyet Arrhenius típusu, széles eloszlású aktivációs energia spektrummal rendelkező relaxációs dinamika jellemez. Eredményeit fontos helyen idézik a komplex, Kohlransch típusú relaxációs folyamatok elméletével foglalkozó publikációk, amelyek révén a témakör iránt nagy az érdeklődés.

Számos külföldi és hazai kutatóval dolgozott együtt változatos problémakörök vizsgálatában, pl. a kvázi-egydimenziós mágneses rendszerekben fellépő szolitonok diffúziójának tanulmányozásában, az immunoglobulin G molekula belső flexibilitásának kimutatásában, a szuperfolyékony hélium elemi gerjesztési élet-tartamának mérésében, stb.

Aktivan részt vett, elsősorban a tudományos koncepció kialakítása révén, a KFKI és a Centre d'Etudes Nucleaires, Saclay kooperációjában Párizsban felépült és próbaüzemelés fázisában lévő NSE spektrométer létrehozásában, amely az Országos Atomenergia Bizottság és a francia Comissariat d'Energie Atomique közötti megállapodás keretében jött létre és fog üzemelni.

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat képviselőjeként az Európai Fizikai Társulat publikációs bizottságának munkájában vett és vesz részt, s ebben a minőségében közreműködött az EPS

folyóiratának, az Europhysics Letters-nek megindításában. A folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Az egyéni tagok választott képviselőjeként 1983. óta részt vesz az Európai Fizikai Társulat Tanácsának munkájában.

Számos jelentős nemzetközi konferencián vett részt, mint meghívott előadó. Az Európai Fizikai Társulat az 1986. évi Hewlett-Packard Europhysics díjat Mezei Ferencnek ítélte oda a Neutron Spin Echo spektroszkópia felfedezéséért és kifejlesztéséért. Ez a díj az egyik legjelentősebb nemzetközi fizikai díj, és elnyerése a mai magyar tudomány egyik legfontosabb nemzetközi elismerését jelenti.

Mindezek alapján Mezei Ferencnek az MTA rendes tagjává történő megválasztását melegen javasoljuk.

Kiss Dezső s.k.
az MTA rendes tagja

Kroó Norbert s.k.
az MTA levelező tagja

RÉVÉSZ PÁL

Születési hely: Budapest

év: 1934

Szűkebb szakterülete:

valószínűségszámítás

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye:

Bécsi Műszaki Egyetem Statisztikai Intézet, Valószínűségszámítási Tanszék

Beosztása:

tanszékvezető professzor

/illetve: ELTE TTK Valószínűségszámítási Tanszék, egyetemi tanár/

Révész Pál az Erdős és Rényi által fémjelzett, nemzetközileg nagyrabecsült magyar valószínűségszámítási iskola egyik szellemi vezetője. 1978-ban Állami Díjjal tüntették ki. Doktori disszertációját 1968-ban védte meg, "Függetlenség és ortogonálisítás a valószínűségszámításban" címmel. /Ez a témája első sikeres monográfiájának, amely eddig már 3 nyelven jelent meg./

Tudományos munkásságának köre az elmúlt években jelentős új témákkal bővült. A Wiener folyamat tulajdonságainak feltárása és a független összegek erős approximációjának, valamint ezek statisztikai alkalmazásainak kidolgozása után - ez a témája második nagysikerű monográfiájának - a lokális idő folyamatának igen fontos tulajdonságait, illetve erős törvényeit ismerte fel.

Egyik fő érdeklődési területe a véletlen bolyongások, ahol Erdős Pállal ujszerű kérdések egész sorát vetették fel és válaszolták meg rendkívül pontos eredményekkel. Teljesen új fe-

jezetet jelent munkásságában a véletlen bolyongás véletlen közegben témakör, amely a statisztikus fizika egyik legizgalmasabb kérdése, és ma a nemzetközi érdeklődés homlokterében áll. Révész Pál ezt a területet is, mint annyi mást, új oldalról, más megvilágításban, új módszerekkel kezdte vizsgálni. Ezek a módszerek jelentős új eredményekre vezettek. Tudományos munkájának nemzetközi visszhangját jól érzékelteti, hogy az 1981-ben megjelent második monográfiájára, Strong approximations in Probability and Statistics /társszerző: Csörgő Miklós/ évenként mintegy husz hivatkozás történik. A könyv egyébként már hiánycikké vált.

Száznál is több tudományos dolgozata közül 30-at 1981 óta publikált. Szerzőtársai között a valószínűségszámítás neves nemzetközi egyéniségei mellett ott találjuk magyar tanítványainak népes táborát.

1981 óta a számos rövidebb amerikai ill. európai vendég-professzori meghívás mellett, egy-egy évet töltött az ETH Zentrumban Zürich-ben, ill. a Leideni Egyetemen, Hollandiában. Végzése után az ELTE TTT-n, majd 1985-ig az MTA Matematikai Kutató Intézetében dolgozott, 1970-től osztályvezető ill. tudományos tanácsadóként. 1985 január 1. óta a Bécsi Műszaki Egyetem Statisztikai Intézete Valószínűségszámítási Tanszékének vezetője. 1985. július 1-én egyetemi tanári kinevezést kapott az ELTE TTK Valószínűségszámítási Tanszékére is.

Rangját, helyét a nemzetközi matematikai életben jól tükrözi az alábbi néhány adat:

- a/ 1981-1983-ban a Bernoulli Society elnöke.
- b/ A Bernoulli Society 1986 szeptemberében megrendezett első világtudományos kongresszusa nemzetközi szervezőbizottságának elnöke.
- c/ Szerkesztőbizottsági tagja az alábbi három rangos nemzetközi matematikai folyóiratnak:
  - Probability Theory and Related Fields
  - Journal of Multivariate Analysis
  - Mathematische Operationsforschung und Statistik.

Mint a fentiekből kitűnik, Révész Pál az elmúlt öt évben sokat tartózkodott külföldön, de ennek ellenére a magyar matematikai közéletben változatlan aktivitással dolgozik. Részt vett a Bolyai Társulat Elnökségének, az Akadémia Matematikai Bizottságának, az MTA Matematikai Kutató Intézet Igazgatótanácsának, valamint a Biofizikai Társulat Elnökségének munkájában. Szerkesztőbizottsági tagja öt hazai matematikai folyóiratnak /Matematikai Lapok, Studia, Acta Mathematica, Periodica, Annales/.

Régi munkatársaival, tanítványaival való kapcsolata töretlen. Bármilyen rövid időre látogat haza, módot talál arra, hogy szeminárium vagy éppen kötetlen beszélgetés formájában elmondja legfrissebb eredményeit, új problémákat vessen fel, új lendületet adva ezzel a további kutatásoknak. Ilyen céllal tartott 1986 februárjában az ELTE TTK-n is egy előadássorozatot.

Ugy gondoljuk, hogy a fenti tények magukért beszélnek. Révész Pál minden szempontból tökéletes jelölt az Akadémia rendes tagságára.

Császár Ákos s.k.
az MTA rendes tagja

Hajnal András s.k.
az MTA rendes tagja

Tandori Károly s.k.
az MTA rendes tagja

SZEMERÉDI ENDRE

Születési hely: Budapest

év: 1941

Szűkebb szakterülete:

kombinatorika, számelmélet,
algoritmuselmélet, számítás-
elmélet

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1980

Jelenlegi munkahelye:

MTA Matematikai Kutató Intézet

Beosztása:

kutató-professzor

A magyar kombinatorika és számításelméleti iskola kimagasló képviselője. Nagy intenzitással mélyed el a szakterületében különösen nehézként számontartott problémákban, sorra old meg olyan kérdéseket, ahol kutatócsoportok évekre elakadtak. Módszerei néhol addig mozdíthatatlannak tűnő területek szinte teljes letarolásához vezettek.

Jól illusztrálja ezt a folyamatot a "nagy" Szemerédi tétel bizonyítási technikájából letisztult egyik módszer /uniformizálás/. A világhírű 1975-ös tétel szerint természetes számok bármely pozitív sűrűségű sorozata tartalmaz tetszőleges hosszúságú számtani sorozatot. Kiderült, hogy az uniformizálási technika gráfelméleti problémák sorának megoldására is használható. Ezek kidolgozásában neves kutatók vettek részt; köztük Szemerédi lezárt több, B.Bollobás extrémális gráfelméleti könyvében kiemelt, sokak /köztük Erdős Pál, T.Sós Vera, R.L.Graham, W.Mader/ által vizsgált megoldatlan problémát /96, 100, 101/.

Újabb számelméleti eredményei közül némileg önkényesen kiemeljük Erdős Pál egy, számtani sorozatokkal kapcsolatos régi problémájának megoldását /109/. Segédtetele a számelmélet egy klasszikus módszerének /trigonometrikus összegek/ alkalmazási spektrumát tágítja ma még nem körvonalazható mértékben.

Új diszkrét geometriai eredményei közül G.Dirac egy ismert, 30 éves problémájának megoldását említjük /84/.

A hazai tudomány korszerű irányzatainak kialakulása szempontjából különös jelentőségű Szemerédi betörése a számításelmélet központi területeire: a hashing, a sorbarende-

párhuzamos algoritmusok, bonyolultságelméleti alsó becslések. Társszerzőkkel aszimptotikusan optimális $\log n$ idejű párhuzamosított sorbarendeziési eljárást talált. Az ezt a rendkívül mély eredményt ismertető 77. és 80. dolgozatok hamar beléptek a számításelmélet legtöbbször idézett művei közé. A számításelmélet egyik központi kérdése az, hogy pl. a Turing gépeken bizonyos feladatok megoldása szükségképpen /sokkal/ több időt vesz igénybe, mint a megoldás ellenőrzése. E témában áttörést hozott, hogy Szemerédi 1981-ben egy gráfelméleti kérdés elegáns megoldásával sikerre vitt egy, az IBM kutatói által évekkal korábban felvázolt programot /81/. Egy újabb szeparációs programot ismét Szemerédi közreműködése mozdított ki a holtpontról /93/. A számítások egyéb modelljein /párhuzamos processzorok, elágazó programok, véletlent használó Turing gépek/ is figyelmet keltő alsó becsléseket bizonyított. Az egyik bizonyítás mélyen a számelméleti trigonometrikus összeg módszer egy elegáns, tankönyvbe illő alkalmazását használja /95/, távolinak tűnő területeket kapcsolva össze.

Szemerédi nemzetközi tekintélyét jól illusztrálja S.Micali, az MIT ismert kutatója 300 fős szakmai közösség előtt 1984-ben Floridában tartott humoros előadása a számítógéptudományi tanszékek kiépítésének nehézségeiről. Megtudhattuk, az egyik fő gond a "magyar erőforrások" szűkössége, "Szemerédi Endre aggasztóan ritka látogatásai". - Valóban, Szemerédi a legkeresettebb látogatók közé tartozik rangos amerikai egyetemeken és kutatóintézetekben /Bell Laboratóriumok, IBM, MIT, Chicago-i Egyetem, stb./ A közelmúltban New Jersey Állam törvényhozása a Rutgers Egyetemen Szemerédi részére megalapította a "State of New Jersey Professor of Computer Science" széket, s az ilyen, külön alapítvánnyal biztosított, nagypresztizsú pozíciók történetében példa nélkül álló módon, elfogadta Szemerédi azon kikötését, hogy évente csak néhány hónapot kelljen ott töltenie.

Szemerédi szívesen dolgozik együtt fiatalokkal. Módszerei, mély matematikai tudása, szemináriumai kiváló iskolát jelentenek. Emellett tanítványai, kollégái és a matematikus közösség másirányú gondjai is foglalkoztatják. Hat éven át tagja volt az MTA Matematikai Kutató Intézet Igazgató Tanácsának. Tagja az MTA Matematikai Bizottságának. Kutató-professzorként az MTA Matematikai Kutató Intézetben folyó számításelméleti kutatásokat irányítja.

Szemerédi Endre a magyar tudomány büszkesége külföldön és a kutatás vezéregyénisége itthon.

Erdős Pál s.k.
az MTA rendes tagja

Hajnal András s.k.
az MTA rendes tagja

Lovász László s.k.
az MTA rendes tagja

SZÉPFALUSY PÉTER

Születési hely: Szeged

év: 1931

Szűkebb szakterülete:

statisztikus fizika

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye:

ELTE Szilárdtest-fizikai Tanszék

Beosztása:

egyetemi tanár

Szépfallusy Péter kiemelkedő eredményeket ért el a statisztikus fizika és a kondenzált anyag fizikája elméletében, melyek megtermékenyítőleg hatottak számos kutató további munkásságára. Elsőként vezette be a kvantummechanikai pszeudooperátor fogalmát és származtatta annak alakját, mely eredménye a pszeudopotenciál módszer igen intenzív továbbfejlődéséhez és elterjedéséhez vezetett szilárd testek elektronállapotainak meghatározására. Egyike azoknak, akiket a nemzetközi tudományos közélet úgy tart számon, hogy a másodrendű fázisátalakulások dinamikájában lerakták a modern elmélet alapjait. Tanítványaival alapvető eredményeket ért el ezen elmélet továbbfejlesztése és alkalmazása területén. A nemlineáris dinamikai rendszerekben fellépő káotikus jelenségek terén rövid idő alatt egy nemzetközileg ismert és elismert hazai iskolát hozott létre. Ennek kezdete levelező taggá választásának idejére esett, amikor is megszervezte a Káosz c. téli iskolát, melynek egyik fő előadója is ő volt. Az iskola kibővített anyagát tartalmazó könyv a terület első átfogó monográfiája volt a nemzetközi irodalomban. A könyv ez évben elnyerte az Akadémiai Kiadó dívját. A jelenségkör, melynek fontos szemléletformáló szerepe van, Szépfallusy Péter és munkatársai révén megjelent az egyetemi oktatás több alapvető kurzusában. Ez természetes folytatása volt annak a folyamatnak, melyet Szépfallusy Péter mintegy 20 évvel ezelőtt elindított, amikor kezdeményezte a statisztikus fizika modern szellemű oktatását az ELTE-n. Jórészt az ő tevékenységének köszönhető, hogy a statisztikus fizika, mely napjaink tudományának egyik meghatározó tényezőjévé vált, a hazai kutató bázisban és az egyetemi oktatásban sulyának megfelelő helyét foglalhatja el.

Szépfallusy Péter kutatómunkáját jelentős nemzetközi elismerés kíséri, amit a nagyszámu /több mint 700/ hivatkozáson és két rangos nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságában elfoglalt tagságán kívül, több megtisztelő felkérés is jelez. Levelező taggá választása óta 7 nemzetközi konferencián viselt funkciót /programbizottsági tag, szekció elnök/, három nemzetközi iskolára és négy nemzetközi konferenciára hívták meg előadás tartására. A nemlineáris dinamikai rendszerekkel kapcsolatos eredményeiről vendégprofesszorként előadássorozatot tartott az Essen-i Egyetemen, mely az ilyen irányu kutatások egyik legjelentősebb központja Európában. Említésre kívánkozik, hogy az általa kezdeményezett közép-európai együttműködés a fázisátalakulások és rokon problémák területén 12 éve, 9 ország részvételével rendkívül eredményesen folyik. 1985-ben a káosz témakör-

ben egy sikeres nemzetközi elméleti fizikai műhelyt rendezett Budapesten.

Kutatómunkája a legutóbbi években a káotikus mozgás statisztikus tulajdonságainak vizsgálatára koncentrálódott. Eredményei közül az alábbiakat emeljük ki:
A különös repellor körül kialakuló tranzien káosz leírására új megközelítést és eljárást vezetett be /P.Szépfalusy-T.Tél, Phys.Rev. A34, 2520, 1986/. Ez a munkája fontos a kondenzált anyag fizikájában az érdeklődés homlokerében álló rendezetlen rendszerek több problémája szempontjából is. Erre alapozva meghatározta a véletlen mágneses térbe helyezett Ising-lánc mágneszettségét jellemző fraktál dimenziót /P.Szépfalusy, U.Behn, Condensed Matter- Z.f.Physik B, megjelenés alatt/. A káotikus rendszerek sztochasztikusságának kvantitatív jellemzésére egy új mennyiséget vezetett be. Perturbációszámítási eljárást dolgozott ki ennek meghatározására és demonstrálta hasznosságát /P.Szépfalusy, G.Györgyi, Phys.Rev. A33, 2852, 1986/.

Szépfalusy Péter igen aktív résztvevője a hazai tudományos közéletnek. Alelnöke az Eötvös Loránd Fizikai Társulatnak és elnöke a Társulat Díj-Bizottságának. Tagja az Acta Physica Hungarica szerkesztőbizottságának. Elnöke a Statisztikus Fizikai Albizottságnak és a Statisztikus Fizikai Alap kutatások MTA-MM tárcaközi program-bizottságának.

Gáspár Rezső s.k.
az MTA rendes tagja

Nagy Károly s.k.
az MTA rendes tagja

Marx György s.k.
az MTA rendes tagja

Zawadowski Alfréd s.k.
az MTA levelező tagja

Orvosi Tudományok Osztálya

PÁSZTOR EMIL

Születési hely: Budapest év: 1926

Szűkebb szakterülete: idegsebészet

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1979

Jelenlegi munkahelye: Országos Idegsebészeti Tudományos Intézet

Beosztása: főigazgató

Levelező taggá választása óta is tudományos kutatási területe az idegrendszer vérkeringési mechanizmusának vizsgálata, amelyet mind experimentális mind a klinikum által nyújtott lehetőségek között végez. Ezen belül különösen a daganatok vagy más természetű térfoglaló folyamatok okozta koponyaüri nyomásfokozódás és az agyi vérkeringés közötti összefüggéseket, valamint a subarahnoidális vérzés okozta ischiemiás állapotot és vegetatív zavarokat vizsgálja. Nemzetközileg elismert azon mun-

kássága is, amelyet az utóbbi években a hypophysis daganatának, valamint az agyalap daganatainak kutatásában, a modern műtéti technika kidolgozásában és bevezetésében elért. /J.Neurosurg. 1979. 51, 834-840; Acta Neurochir. 1980. 52, 85-97; Acta Neuro-pathol. 1980. 49, 225-230; Surg. Neurol. 1980. 14, 473-476; Neuroológia medico-chirurgica Jap. 1981. 21, 7, 635-643; Acta Neuro-pathol. 1982. 56, 245-249; Acta Neurochirurgica, 1982. 62, 277-285; Monogr. Paediatr. 1982. 15, 100-106; Acta Neurochir. 1983. 67, 11-17; Acta Neurochir. 1984. 70, 89-95; Acta Morphologica Hungarica, 1983. 31, /4/ 353-364; J.Neurosurg. 1984. 60, 276-281; Acta Medica Hung. 1983. 40, 2-3, 107-124; Neurologia medico-chirurgica Jap. 1983. 23, 7, 561-565; Vopr. Nejrohirurgii, 1984. 5, 3-6; J.Neurosurg. 1985. 63, 7, 116-119; Acta Neurochirurgica, 1986. 79, 125-131; Acta Neurochir. 1986. 82, 14-23./

Levelező taggá választása óta 69 tudományos dolgozata jelent meg hazai és külföldi szaklapokban, 2 angol és 2 magyar nyelvű könyvrészletet irt. Korábban magyar nyelven megjelent idegsebészeti szakkönyvét 1980-ban angol, 1985-ben orosz nyelven is kiadta az Akadémiai Kiadó. A könyv átdolgozott, új magyar nyelvű kiadása 1985-ben Operálható Idegbetegségek címen került kiadásra.

A Science Citation Index alapján 1980-1985 között 126 hivatkozás található munkáira a külföldi tudományos lapokban.

Aktiv tudományos-közéleti tevékenységet fejtett ki: több mint 10 éven keresztül dolgozott az MTA Tudományos Minősítő Bizottságában, 8 évig a plénum tagjaként. Az utóbbi 2 évben az MTA Elnökségében mint választott tag dolgozik. - A MOTESZ elnökségi, a Magyar Idegsebészeti Társaság vezetőségi tagja. Tiszteletbeli vagy levelező tagjává választotta: az Amerikai Idegsebészek Társasága /Cushing Társaság/, az Amerikai Idegsebészek /senior/ Társasága, az Olasz Idegsebész Társaság, a Skandináv Idegsebész Társaság, a Bolgár Idegsebész Társaság és a Kuvai Idegsebész Társaság.

Oktatási tevékenysége elsősorban az Orvostovábbképző Intézet keretén belül történik, s mint az Idegsebészeti Tanszék egyetemi tanára évenként egy tanfolyamot és egy továbbképző kérekesztal konferenciát szervez, illetve ezeken előad. Több más OTKI tanszék /Neurológiai, Sebészeti/ kéri fel előadásokra. A Semmelweis Orvostudományi Egyetemen neurológiai és sebészeti oktatás keretében tart évenként előadásokat az orvostanhallgatóknak.

Szerkesztőbizottsági tag az alábbi folyóiratokban: Acta Chirurgica Hungarica, Ideggyógyászati Szemle, Advances and Technical Standards in Neurosurgery, Progress in Neurosurgery, Neurosurgical Review, Neurological Science, Surgical Neurology, Zentralblatt für Neurochirurgie.

Kitüntetései: Magyar Népköztársasági Érdemérem arany fokozat /1952/, Munka Érdemrend ezüst fokozat /1973/, Kiváló

orvos /1978/, Szocialista Magyarországért Érdemrend /1986/.

Babics Antal s.k.
az MTA rendes tagja

Stark Ervin s.k.
az MTA rendes tagja

Lapis Károly s.k.
az MTA rendes tagja

ROMHÁNYI GYÖRGY

Születési hely: Szár

év: 1905

Szűkebb szakterülete:

biológiai ultrastruktúra

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye:

Pécsi Orvostudományi Egyetem

Beosztása:

tudományos tanácsadó
/ny.egyetemi tanár/

A Magyar Tudományos Akadémia Orvosi Tudományok Osztályába rendes tagnak ajánljuk Romhányi György levelező tagot. Nevezett levelező taggá ajánlásából kitűnt, hogy munkássága már akkor meghaladta azt, amelyet rendes tagjainktól kívánunk.

A nemzetközi irodalom legkitűntetőbbben méltatta Romhányi György érdemeit. A Debrecenben 1985.július 8-10 között rendezett Nemzetközi Histochemiai Symposium egynapos ülésén "In honour of Professor G.Romhányi, pioneer of the topo-optical reactions" M.Wolman /Tel Aviv/ elnöki megnyitója szerint Romhányi ötvözte a hisztokémiai módszereket a polarizációs optikaival /topo-optikai reakciók/, ami elektív irányított szerkezetanalízist tett lehetővé, amiből a komponensek rendezett molekuláris felépítésére következtethetünk. Kiemelkedők a biomembránok felépítésével kapcsolatos ilyen észleletei, nemkülönben a különböző kötőszöveti strukturáknál tett megfigyelései /kollagen, retikulin/.

Eljárásaival latens strukturák vizualizálására nyílt több esetben lehetőség /idegrendszer/. Megfigyelései serkentően hatottak új irányzatok kifejlesztésére, így: a kvantitatív polarizációs methodikára, a fluorescens polarizációs módszerre, melyek ma már megvalósulás előtt állnak. Munkásságának gyakorlati, diagnosztikus értékét a toxikológiai mellett az amyloid in situ kimutatása is igazolja, ami ma már világszerte elfogadott diagnosztikus módszer.

Jobst Kázmér s.k.
az MTA levelező tagja

Grastyán Endre s.k.
az MTA levelező tagja

Környey István s.k.
az MTA rendes tagja

Tariska István s.k.
az MTA levelező tagja

Műszaki Tudományok Osztálya

CSIBI SÁNDOR

Születési hely: Szeged

év: 1927

Szűkebb szakterülete:

az információközlés és feldolgozás statisztikai módszerei

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1979

Jelenlegi munkahelye:

Budapesti Műszaki Egyetem
Híradástechnikai Elektronika
Intézete

Beosztása:

igazgató

Csibi Sándor az MTA levelező tagja, egyetemi tanár, intézeti igazgató, a magyar elektronikai tudomány meghatározó alakja, aki levelező taggá választása óta további töretlen eredményekkel gazdagította tudományterületét, erősítette az oktatást, járult hozzá az Akadémia általános tevékenységéhez, továbbfejlesztette nemzetközi kapcsolatainkat.

A hetvenes évek végétől kutató munkájában a beszéd- és adatfelhasználók együttes kiszolgálásával, pontosabban az erre a célra szolgáló szabad hozzáférési módszerekkel foglalkozik. Kezdetben csomagkoncentrátorok várakozási folyamatainak elemzésére - ezen belül a beszéddel kapcsolatos függőségek egyszerű figyelembe vételére - dolgozott ki módszert, részben társszerzőkkel. Az utóbbi két évben integrált, véletlen hozzáférésű hálózatok legnagyobb stabil forgalmának és kiszolgálási késleltetéseinek meghatározására dolgozott ki analízismódszert: az ütemes beszéd-továbbítás és a véletlen adathozzáférés esetét vizsgálta. Ez utóbbi célból Foster egy - Markov láncok ergodicitására vonatkozó - klasszikus kritériumát általánosította az itt jelentkező vezérelt sorbanállási modellekre, először csak az egy-lépéses tulajdonságoknál maradván, majd hosszú futamokra kiterjedő perturbációkat is megengedve. Az utóbbi általánosítás most már arra is módszert ad, hogy a legnagyobb stabil adatforgalom és - stabil működtetés esetén - az aszimptotikus átlagos késleltetési idő előzetes becslésekor a beszédközi szünetek dinamikus kiaknázásának a lehetőségeit is mérlegeljük. Az utóbbi években a BME HEI-ben szabad hozzáférésű hálózatok alapvető módszereinek vizsgálatára kutató és fejlesztő munkahelyeket hoztak létre az oktatók és kutatók szélesebb körében. Ezekben a munkahelyeken konkrét eszközöket és eljárásokat dolgoztak és dolgoznak ki szabad hozzáférésű vezetékes és rádióhálózatok közéleti ipari kutatásai keretében, a Távközlési Kutató Intézettel, az MTA SzTAKI-val és a Budapesti Rádiótechnikai Gyárral, a Finommechanikai Vállalattal és a Telefongyárral közös ipari projektek keretében.

A szögmodulációs folyamatokkal és a szögmodulációs rendszerek nemlineáris problémáival kapcsolatos munkájára D.J.Skari-

son /Univ.Calif.Berkeley/ szenior-posztgraduális foku tankönyve és Sz.V.Borodics monográfiája hivatkozik. Statisztikai tanulási folyamatokkal kapcsolatos eredményeit Ja.Z.Cipkin /SzUTA-IPU/, valamint M.V.Nevelson és J.Z.Has'minszki /SzUTA-IPPI/, B.R.Levin /MEISz/ idézi. "Stochastic Processes with Learning Properties" /CISM, Springer, 1975./ című munkájáról K.S.Fu /Purdue Univ./ és G.Blankenhorst /Case Western Reserve Univ./ irt könyvrecenziót.

A vezetése alatt álló intézet évente mintegy 100 hallgatónak ad oklevelet, elsősorban mintegy 10 milliárd Ft. termelési értékű ipari, ezzel összemérhető gazdasági jelentőségű szolgáltató szervezetek, ezek tervező, fejlesztő és kutató háttérének mintegy 4000 munkahelye káderutánpótlására. Ezen belül gyakorlati, fejlesztő és kutatómunka egyaránt előfordul. Ezekre a célokra irányul - célszerű munkamegosztással - a diploma előtti A és B, valamint a posztgraduális nappali szakmérnöki és tudományos ösztöndijas képzésük.

Az MTA Műszaki Tudományok Osztályán vezetője az akadémikusok Elektrotechnikai Szakcsoportjának, továbbá a Műszaki Tudományok Osztálya osztályközi Informatikai Bizottságának, a Távközlési Rendszerek Bizottságának, a Nemzetközi Automatizálási Szövetség /IFAC/, valamint a Nemzetközi Rádiótudományos Unió /URSI/ Magyar Nemzeti Bizottságának, az MTA Matematikai és Fizikai Tudományok Osztályán a Számítástudományi Bizottságnak. A TMB részéről az Elektronikai és Számítástechinikai Szakbizottság munkájában vesz részt.

Az MTA részéről 1972 óta mint bizottsági tag dolgozik a SzUTA és az MTA "A szabályozás és információelmélet problémái" c. új folyóiratának szerkesztőbizottságában. 1983 óta tagja a Tudománypolitikai Bizottság keretében működő Ösztöndíj Tanácsnak és elnöke e tanács - matematika, fizika és információtechnika területen illetékes - 1.sz. szakmai tudományos bizottságának. Az OMFB keretében 1981 óta tagként vesz részt a Műszaki Tudományokat Koordináló Tanács munkájában. 1972 óta tagja a Híradástechnikai Tudományos Egyesület Elnökségének és Végrehajtó Bizottságának, 1978-1980-ig vezette az egyesület Számítástechinikai Szakosztályát. 1980 óta tagja az elnökségnek, 1976-1980-ig a Mesterséges Intelligencia és Alakfelismerés Szakosztályt vezette a Neumann János Számítógéptudományi Társaságban. Számos nemzetközi konferenciának a rendezésében vett részt.

Csibi Sándor tartotta az 1986-os akadémiai közgyűlés központi előadását.

Bognár Géza s.k.
az MTA rendes tagja

Vámos Tibor s.k.
az MTA rendes tagja

Kémiai Tudományok Osztálya

BENEDEK PÁL

Születési hely: Budapest

év: 1921

Szűkebb szakterülete:

vegyészmérnöki tudomány

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1973

Jelenlegi munkahelye:

Eötvös Loránd Tudományegyetem
TTK Kémiai Kibernetika Labora-
tórium

Beosztása:

egyetemi tanár

Benedek Pál a vegyészmérnöki tudomány alapjainak vizsgálatával foglalkozik. Kutatásai az utóbbi másfél évtizedben a kémiai és kémiai-technológiai hálózatok megismerésére irányulnak. A kémiai hálózatok modellje elsősorban a homogén gázreakció. Főbb eredmények: az algoritmikus reakciómechanizmus generálás; a lángreaktor működése és az elemi reakciók lángokban; a kombinált érzékenységi és hozzájárulási analízis. Az utóbbi években az érzékenységi vizsgálatokat kiterjesztette katalitikus reaktorokra is. A kémiai-technológiai hálózatok vizsgálatában új eredmények: a programozott reakció ut keresés /szerves alapvegyületek szintézisére/; az algoritmikus kémiai-technológiai hálózat generálás; a kémiai-technológiai hálózat dinamikus viselkedésének módszerei. Ezzel a két témacsaláddal van jelen nemzetközi tudományos kongresszusokon.

Fontos szakasz pályafutásában az a másfél év /1984-1985/ amelyet az Egyesült Államokban töltött. A Yale Egyetemen két szemeszteren át termodinamikát tanított. Ekkor már nyomdában volt Olti Ferencsel együtt írt könyve Computer Aided Chemical Thermodynamics.../1/, amelynek Előszavában Horváth Csaba Yale-i professzor a következőket írta: " I was very impressed with the success by one of the authors, P.B., in using this text in both undergraduate and graduate courses on chemical engineering thermodynamics while teaching at Yale in the current academic year." 1985 őszi szemeszterét az Akroni Egyetemen /Ohio/ töltötte. Itt speciális kurzust adott "Kémiai és kémiai-technológiai rendszerek" címmel. Több témában és több helyen tartott szemináriumot /pl. University of California, Berkeley; University of Illinois, Chicago; ipari kutató központokban/. Részt vett a XX. Égéstudományi Szimpóziumon, valamint az Amerikai Vegyészmérnök Társaság Chicago-i Évi Gyűlésén egy posterrel és ugyanitt szekció-elnök is volt /1985/.

A tudományos közéletben azok az interdiszciplináris területek érdeklik és szolgálnak tevékenységének talajául, amelyekről "Örökzöld témák" címmel /2/, 1979-ben megjelent könyvében írt. A Kémiai Tudományok Osztályát az Akadémián belül más Osztályok bizottságaiban képviseli. Tagja az Elnökség Köznevelési Bizottságának. Az Osztály kiváltképpen olyankor támaszko-

dik ismereteire és agilitására, ha a tudomány és gyakorlat, pontosabban az MTA és az Országos Tervhivatal vagy Ipari Minisztérium aktív kapcsolatáról van szó.

Benedek Pál a vegyész-mérnöki tudománnyal foglalkozó, korszerű metodikát és eszközt használó kutató, jelen van a hazai és nemzetközi tudományos életben, széles területen érdeklődő ember, az elmélet és a hazai termelési gyakorlat összekapcsolásának komoly munkása.

Holló János s.k.
az MTA rendes tagja

Polinszky Károly s.k.
az MTA rendes tagja

MARKÓ LÁSZLÓ

Születési hely: Debrecen év: 1928

Szűkebb szakterülete: fémorganikus vegyületek kémiája

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1976

Jelenlegi munkahelye: MTA Müszaki Kémiai Kutató Intézete

Beosztása: igazgató

Fő kutatási területe az átmenetifém komplexek által katalizált szerves kémiai folyamatok vizsgálata. Levelező taggá választása óta is behatóan foglalkozott az enantioszelektív hidrogénezések különböző kérdéseivel, mint pl. a szelektivitás és a katalizátor alkatrészeként szereplő ligandumok szerkezete közötti összefüggés, prokirális C=N, C=O funkciós csoportok átalakítása, adalékanyagok hatása a katalizátorok aktivitására és az enantioszelektivitásra. /B.Heil, L.Markó and S.Tőrös: "Hydrogenation Reactions of Carbonyl and C=N Functions using Rhodium Complexes" Homogeneous Catalysis by Metal Phosphine Complexes, Ed.L.Pignolet, Plenum Press, New York, 1983, p. 317-341/. A gyököknek, valamint az alkilkobalt vegyületeknek a kobalt katalizálta hidroformilezés mechanizmusában játszott szerepére vonatkozó megállapításai nemzetközi feltűnést keltettek. /L.Markó: "Do We Know the Mechanism of Hydroformylation?" Fundam.Res. Homogeneous Catal. 4, /1984/ 1-18.; G.Pályi, F.Ungváry, V.Galamb and L.Markó: "Cobalt Carbonyl Radicals and Radical Reactions of Cobalt Carbonyls." Coordination Chem.Revs. 53, 37-53 /1984/.

Eredményeit több mint 220 közleményben publikálta, ezek közül éppen 100 levelező taggá választása óta jelent meg. Közleményeire közel 1900 hivatkozást kapott. Nemzetközi elismertségének egyik jele, hogy az 1981. évvel kezdődően ő állítja össze a J.Organometallic Chemistry c. folyóiratban évente megjelenő összefoglalót az átmenetifémek szerves szintetikus

reakciókban játszott szerepéről /Transition Metals in Organic Synthesis: Hydroformylation, Reduction and Oxidation/.

Valamennyi kutatási területen kivételes érzékkel választotta ki a vizsgálatok legígéretesebb irányait. Így pl. egyik kezdeményezője volt a felületen kötött fémkarbonilok és más komplexek pirolizisével nyerhető többfémű heterogén katalizátorok vizsgálatának /L.Guczi, Z.Schay, K.Lázár, A.Vizi and L.Markó: "Highly Dispersed FeRh CO-Conversion Catalysts Prepared from $H_2FeRu_3/CO/_{13}$ and $Fe_2Ru/CO/_{12}$ Bimetallic Clusters on Silicagel." Surface Science, 106, 516-22 /1981/, a homogén katalitikus hidrogénezési, karbonilezési folyamatokban kevésbé ismert Fe- és Cr-komplexek tanulmányozásának /J.Palágyi and L.Markó: "Hydroformylation and Hydrogenation of Styrene with CO and H_2O catalyzed by Iron Carbonyls." J.Organomet.Chem. 236, 343-7, /1982/; L.Markó and Z.Nagy-Magos: "Homogeneous Hydrogenation of Ketones Using Chromium Hexacarbonyl as Catalyst Precursor in the Presence of Bases." J.Organomet. Chem. 285, 193-203, /1985/, valamint a kobaltkatalizált hidroformilezés mechanizmusa modellreakciók segítségével lépésről-lépésre történő újravizsgálatának.

Nem túlzás azt állítani, hogy nemzetközileg is elismert iskolát teremtett Veszprémben. Ennek jele az is, hogy munkatársai közül eddig nyolcan szereztek kandidátusi és ketten doktori fokozatot az átmenetifém-organikus kémia területén; jelenleg további négy kandidátusi és három doktori disszertáció elbírálása van folyamatban a TMB-nél.

Személyesen is nemzetközi megbecsülésnek örvend, szerteágazó kapcsolatokkal bír. Számos helyen dolgozott vendégprofesszorként és gyakran kéri fel jelentős nemzetközi konferenciák plenáris előadójaul.

Beck Mihály s.k.
az MTA rendes tagja

Bognár Rezső s.k.
az MTA rendes tagja

Biológiai Tudományok Osztálya

JAKUCS PÁL

Születési hely: Sarkad

év: 1928

Szűkebb szakterülete:

ökológia, fitocönológia, tájrendezés

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1976

Jelenlegi munkahelye:

KLTE Ökológiai Tanszék

Beosztása:

tanszékvezető egyetemi tanár

Jakucs Pál levelező taggá választása óta is fokozott eredményességgel dolgozik az ökológiai tudományterületen belül. Fő kutatásiránya az erdők, mint a legbonyolultabb földi élőközösségek strukturájának, produkciójának, anyagforgalmának és energia utjainak tisztázására irányul. Két komplex, tartós ökológiai erdőkutatót szervezett meg /"Sikfőkut Project", "Rejtek Project"/, ahol számos hazai kutatóhely együttműködésével az ökológia nagy alapkérdéseinek megoldásán /társulásszerveződés, rendezettség, tolerancia, labilitás, stb./ munkálkodik munkatársaival.

Kidolgozta Magyarország potenciális szervesanyagkészlete és potenciális produktivitásának számítási menetét, megállapítva, hogy az ország területének szervesanyagkészlete az emberi tevékenység előtt sokszorosa volt a mainak, éves produkciója viszont csak kb. 1/3-dal volt nagyobb, mint ma /összefoglalóan: Acta Bot. Hung. 1960/. Ez is inspirálta az ország agroökológiai potenciáljának felmérési munkáit.

Kutatásai alapján már az 1970-es évek végén jelezte az erdők talajának felyorsuló savanyodási folyamatát, aminek egyik következménye lett az országos méretű tölgypusztulás jelentkezése. A légköri savas depozíció és az élőközösségek toleranciájának kapcsolatában kimutatta az erdei fák hirtelen elhalásának lehetséges ökológiai mechanizmusait /Az erdő, 1984, 1985; Magyar Tudomány 1985; Az Időjárás 1986; Acta Bot. Hung. 1986/.

A fosszilis tüzelőanyagok égetéséből eredő légköri di-oxidkoncentráció növekedését jelenleg még balanszirozó szárazföldi elnyelő-helyek létét izotópos nyomjelzéssel igazolta.

Munkatársaival kidolgozta a természetes élővilág-védelmi információs rendszer és az ökológiai hatásvizsgálatok koncepcióját. E feladatok további vitelére az OKTH munkacsoportot létesített az általa vezetett kutatóhely mellett. Ökológiai alapkutatásával a természet- és környezetvédelem állami szintű intézkedéseire nyújt folyamatosan nagyfokú segítséget.

Szakmai tevékenysége mellett oktatómunkája is kimagasló. A Kossuth Lajos Tudományegyetemen tíz éven át vezette a Biológiai Tanszékcsoportot, majd a Biológiai Intézet első igazgatója lett. Kezdeményezésére valósult meg elsőként itt tudományegyetemi teljes ökológiai tanszék s kezdeményezésére folyik egyetemén 1976 óta ökológus-biológus szakképzés. Számos tanítványa doktort, vagy kandidált ökológiából.

Tudományszervezési és társadalmi munkája rendkívül sokoldalú. Főszerkesztője az Acta Botanica Hungarica-nak, elnöke a DAB Környezettudományi Szakbizottságának, a HNP Tanácsának, tagja számos akadémiai és egyéb állandó és alkalmi bizottságnak.

Ujabbán megjelent "Ecology of an Oak Forest in Hungary. Results of Sikfőkut Project I" c. könyve, /Akadémiai Kiadó 1985/ és könyvrészlete /"Relationship between Hungarian forestry research and vegetation research - Csapody I-nal együtt. In: Handbook of Vegetation Science, Junk. 1982/, továbbá legújabb tudományos dolgozatai szakmai hirnevét tovább növelték. Külföldi

konferenciákon tartott előadásai /Japán, USA, NDK, NSzK, Cseh-szlovákia, Jugoszlávia, stb./ nemzetközi visszhangja is jelentős.

Céltudatosan végzi széleskörű tudományos közéleti és népszerűsítő tevékenységét /napilapok, rádió, TV/, ezek mindig az ökológia tudományának jobb megértését és elterjedését célozzák. Kitüntetései: "Kiváló Munkáért" /1980/, "Pro Natura" /1980/, "Környezetünk Védelméért" /1982/, "Jávorka S. díj" /1983/.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy Jakucs Pál a hazai és nemzetközi ökológiai tudományok egyik kiemelkedő vezető egyéniségévé vált. Javasoljuk tehát, hogy az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Jakucs Pál levelező tagot pártolólag terjessze az Akadémia Közgyűlése elé rendes taggá történő megválasztásra.

Balogh János s.k.
az MTA rendes tagja

Zólyomi Bálint s.k.
az MTA rendes tagja

KELETI TAMÁS

Születési hely: Budapest

év: 1927

Szűkebb szakterülete:

enzimológia

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1976

Jelenlegi munkahelye:

MTA Szegedi Biológiai Központ
Enzimológiai Intézet

Beosztása:

intézeti igazgató

Keleti Tamás a levelező taggá való megválasztása évében kezdte el munkatársaival kutatásának új irányát: a makromolekuláris kölcsönhatások szerepének vizsgálatát az anyagcsere szabályozásában.

Régóta vitatott kérdést tudtak - ma már általánosan elfogadott módon - eldönteni. A tankönyvekben eddig elterjedt nézettel ellentétben bizonyították, hogy az oldható citoplazmatikus enzimek dinamikus, asszociáló-disszociáló, multienzim komplexeket képeznek és ezek a komplexek csatornahatás révén compartmentalizálják az egyes anyagcsere folyamatok intermedierjeit. Az általuk kísérletesen kimutatott aldoláz-glicerinaldehid-foszfát dehidrogenáz, aldoláz-glicerofoszfát dehidrogenáz, aldoláz-triózfoszfát izomeráz, glutamát dehidrogenáz-aszpartát aminosztransferáz, stb. enzimkomplexek létezését azóta más laboratóriumokban is igazolták.

Munkatársaival együtt kidolgozta a kapcsolt enzimreakciók kinetikai analizisét, majd kísérleti eredményeikre alapozva elméletileg kimutatták az enzimek kölcsönhatásának szerepét a fehérjék evolúciójában, termodinamikai analizissel az enzimkomplexek kialakulásának energetikai hasznát és kidolgozták az

anyagcsereszabályozás elméletét heterogén, szervezett rendszerekben.

Enzimkinetikai munkájában Keleti Tamás ezidő alatt kidolgozta a kinetikai paraméterek meghatározásának módszerét alacsony szubsztrátkoncentrációk alkalmazása esetén, spontán gyorsan bomló szubsztrát használatakor és kimutatta az enzim termodinamika alkalmazásakor elkövetett értelmezési hibákat. Feltárta az enzimkinetika két alapvető törvényszerűségét, melyek egyben összekötő kapcsot jelentenek az enzimkinetika és termodinamika között.

A fenti témakörökből 1977 óta csaknem 40 közleménye jelent meg vagy van megjelenés alatt. 1977 óta 32 előadást tartott, illetve posztert mutatott be nemzetközi kongresszusokon, szimpoziumokon és iskolákon, ezek közül 11 esetben, mint meghívott plenáris előadó.

Keleti Tamás kiemelkedő tudományos tevékenysége értékes oktatási tevékenységgel párosult. Enzimkinetikai speciál kollégiumot tartott az ELTE TTK-n 4 tanéven keresztül. Oktatott a Műegyetem Biotechnológus Szakmérnökképzés tanfolyamán. Vendégprofesszorként enzimkinetikát adott elő Pármában, illetve Sienában. UNESCO szakértőként oktatott Szófiában. A tudományos szakember utánpótlás nevelésében végzett munkája eredményeként munkatársai közül számosan szereztek tudományos minősítést.

Keleti Tamás széleskörű tudománypolitikai tevékenységet fejt ki. 1980-1984 között a TMB Kisérletes Biológiai Szakbizottság elnöke volt. Tagja volt az MTA-OM Köznevelési Bizottságnak /1976-1980/, az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Molekuláris szintű interdiszciplináris bizottságának /1976-1980/, az MTA Elnöksége "A kutatóhelyi tervezés és beszámolás új koncepcióját kidolgozó alkalmi bizottság"-nak /1977-1978/, a Kulturális Kapcsolatok Intézete Tanácsadó Bizottságának /1978-1980/, 1980-ig a IUPAC-IUB Commission on Biochemical Nomenclature "Enzyme Nomenclature" munkabizottságának, 1977-ben az Enzyme Engineering Conference Tanácsadó Bizottságának, 1982-1985 között "Az életfolyamatok szabályozásának mechanizmusa" egyik szakmai plénumának vezetője volt, 1980-ig az Eur.J.Biochem. szerkesztőbizottságának tagja, 1985-ig az Acta Biochim. Biophys.Hung. szerkesztőbizottságának tagja.

Jelenleg az Oxid.Commun. szerkesztőbizottságának tagja /1978 óta/, az MTA Reakciókinetika és Katalízis Munkabizottságának tagja /1974 óta/, a Kinetika Klub vezetője /1973 óta/, az IUB Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke /1981 óta/, az ICSU Magyar Nemzeti Bizottságának tagja /1981 óta/, az OPI Ált. Képz. Ig.Biológiai Tantervi Bizottság tagja /1982 óta/, a Számítógépes Hatóanyagtervezési Társaság igazgató-tanácsának tagja /1981 óta/, az IUB Interest Group on Kinetics and Mechanism of Enzymes and Metabolic Networks subgroup elnöke /1984 óta/, a Biotechnológiai Munkabizottság tagja /1985 óta/. 1985 végéig az Enzymológiai Intézet igazgatóhelyettese volt, 1986 óta az Intézet igazgatója.

Dénes Géza s.k.
az MTA rendes tagja

Straub F.Brunó s.k.
az MTA rendes tagja

SALÁNKI JÁNOS

Születési hely: Debrecen év: 1929

Szűkebb szakterülete: neurobiológia, környezetbiológia

Jelenlegi munkahelye: MTA Balatoni Limnológiai Kutató Intézet

Beosztása: igazgató

Salánki Jánost a MTA Közgyűlése 1976-ban választotta levelező taggá. Az azóta eltelt időben amellett, hogy eredményesen folytatta kutatásait az összehasonlító neurobiológiában, új irányzatot bontakoztatott ki a környezetbiológia tématerületén, továbbá többirányú tudományszervező-irányító feladatokat látott el hazai és nemzetközi vonatkozásban egyaránt.

Neurobiológiai kutatásaiban figyelmét neuronszinten lezajló ingerületi folyamatokra koncentrált. Részben identifikált, perifériától izolált idegsejteken, részben külső kapcsolatokkal rendelkező komplex preparátumokon munkatársaival együtt kimutatta morfológiailag azonosnak tűnő neuronok funkcionális heterogenitását, külső ingerre adott specifikus válaszaikat és leírta ennek szerepét az idegi szabályozás mechanizmusában, puhatestű állatokon. Sokoldalú vizsgálatokkal hozzájárult egy sajátos, bimodális pacemaker neuron aktivitási mintázata intracelluláris szabályozottságának megismeréséhez. Ugyanezen neuron többféle szinaptikus kapcsolatot és a szinaptikus bemenetnek a bimodális mintázat módosításában játszott szerepét tisztázta, továbbá egyes peptidek modulátor szerepére mutatott rá. Heterogenitást írt le központi neuronok ACh-hoz való deszenzitizációjában.

Az izérzékelés és izdiszkrimináció perifériás és központi, sejtszintű mechanizmusainak tanulmányozása során leírták a receptormező centrális projekcióját, jellemezték az izérzékelésben szerepet játszó neuronokat, kimutatták a részleges reciprok beidegzést és az izmegkülönböztetés neuronális szinten való nyomkövethetőségét.

Tisztázták a szerotonerg és dopaminerg rendszer jelentőségét egyes viselkedési mintázatokban, ugyancsak puhatestű állatokon.

A környezetbiológiai kutatások keretében eddig ismeretlen kérdés, a balatoni állatok nehézfémzennyezettségének tisztázását tűzte ki célul. Ennek során megállapították, hogy a szennyezés szintje egészében aggodalomra nem ad okot, egyes helyeken és szezonálisan azonban olyan ingadozások vannak, ami a források felderítését és kiiktatását környezetvédelmi gyakorlati feladattá teszi. E munkához kapcsolódva toxikus nehézfémek szervek közötti megoszlását, valamint a felvétel-leadás menetét elemezték és indikációra alkalmas állatokat, valamint szerveket választottak ki.

Élettani, biokémiai és morfológiai mutatókat dolgoztak ki a szubletális nehézfémzennyezettség és hatás indikálására, elsősorban balatoni állatokon. Kimutatták alacsony koncentrációk hatását membrán-ingerületi folyamatokra, egyes enzimek aktiválására, valamint perifériás receptor mezők finomszerkezetére. Ez az irányzat a nem toxikus szintű környezetszennyezés biológiai hatásainak megítélését tűzte ki célul, és hazai fontosságán túl nemzetközi programoknak is részét képezi.

Salánki János igazgatója a MTA Balatoni Limnológiai /1982 előtt Biológiai/ Kutató Intézetének. E minőségében ellátja a Kísérletes Állattani Osztály vezetését is. Az elmúlt két tervperiódusban az OTTKT ESZM Elemi ingerületi folyamatok szabályozása című plénum vezetője, továbbá az OKTH által irányított balatoni környezetvédelmi kutatás /OKKFT A-12/ 2. alprogramjának koordinátora volt. Tagja a Tudományos Minősítő Bizottság Plénümának, 1986 óta elnöke a Veszprémi Akadémiai Bizottságnak /azt megelőzően alelnöke volt/, és tagja a Biológiai Osztály Neurobiológiai, valamint Környezet- és Egészség Bizottságának. Elnöke a Nemzetközi Biológiai Unió Magyar Nemzeti Bizottságának, tagja az ICSU Magyar Nemzeti Bizottságának. Főszerkesztője az Acta Biologica-nak, szerkesztőbizottsági tagja az Acta Physiologica-nak és a Kísérletes Orvostudománynak. Tagja a TIT Országos Elnökségének, elnöke a TIT Biológiai Választmányának, és alelnöke a TIT Veszprém megyei Szervezetének. Alelnöke a Magyar Biológiai Társaságnak, elnöke a Magyar Élettani Társaság Idegtudományi Szakosztályának. Hazai koordinátora az INTERMOZG együttműködés Sejtszintű Idegi Folyamatok című altémájának.

Alelnöke a Nemzetközi Biológiai Uniónak, vezetője a IUBS "Bioindikátorok" c. tudományos programjának, szerkesztőbizottsági tagja a "General Physiology and Biophysics" és az "Interdisciplinary Cycle Research" c. külföldi folyóiratoknak.

Salánki János levelező taggá választása óta több mint 50 tudományos közleményt publikált, zömmel angolul, hazai és külföldi lapokban. 1980-1985 között munkáira 177 hivatkozás történt /SCI adatbázis/. 1976 óta hat kötetet szerkesztett, amelyek az Akadémiai Kiadónál jelentek meg. Több nemzetközi szimpoziumot rendezett és 1985-ben szervezője volt a Nemzetközi Biológiai Unió Budapesten tartott 22. Közgyűlésének.

Salánki János tagja az MSZMP-nek és a Közalkalmazottak Szakszervezetének.

Ádám György s.k.
az MTA rendes tagja

Flerkó Béla s.k.
az MTA rendes tagja

Damjanovich Sándor s.k.
az MTA levelező tagja

Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya

HUSZÁR TIBOR

Születési hely: Veresegyháza év: 1930

Szűkebb szakterülete: szociológia

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye: ELTE Szociológiai Intézet és
Továbbképző Központ

Beosztása: igazgató

Huszár Tibor az ELTE Szociológiai Intézet és Továbbképző Központ igazgatójaként jelentős munkát végzett és végez a szociológiai utánpótlás nevelésében és oktatásában, nemkülönben az intézmény kutatási munkájának tervezésében és irányításában.

1980-1985 közötti tervidőszakban munkássága "A társadalmi struktúra, a tudat és az életmód alakulása Magyarországon" c. OTTKT főirányon belül folyamatban volt érték- és értelmiségvizsgálatok irányítása mellett elsősorban e témákhoz kapcsolódóan bontakozott ki, éspedig elsősorban két irányban.

Az első az etikát és az erkölcs társadalmi összefüggéseit érintő kutatás. Nem előzmények nélkül, hiszen már korábban is publikált könyveket és tanulmányokat ebben a témában, 1983-ban jelentette meg az Erkölcs és társadalom c. könyvét, amely szociológiai szempontból is monografikus jelleggel közelítette meg ezt a magyar tudományban meglehetősen elhanyagolt problémát.

Munkásságának második iránya az értelmiségkutatás, éspedig különös sullyal a két világháború közötti értelmiség helyzetére, összetételére, funkciójára. E témában publikált könyvei és tanulmányai különösen az un. népi szociológiai /irói/ mozgalom egyes kiemelkedő alakjainak pályafutását, gondolati fejlődését, politikáját elemző eredményeiben jelentősek. Figyelmet érdemelnek az értelmiség és a nemzet, nemzettudat közötti összefüggéseket elemző írásai is.

Huszár Tibor munkássága külföldön is ismert. Az általa vezetett intézmény rendszeres kapcsolatban van jónéhány - szocialista és tőkés társadalomban működő - egyetemmel és kutató intézettel. Személyesen is több ízben tartott előadásokat külföldi intézetekben, konferenciákon és szemináriumokon.

Tudományszervezői és közéleti munkássága általánosan ismert: az MTA Szociológiai Bizottság elnöke, az MTA Szociológiai Szakbizottság elnöke, az MSzMP KB Művelődéspolitikai Bizottság tagja, a TS 3/2 és a TS 4/2 Programtanács tagja, a TS/3 Programtanács elnöke, a Valóság szerkesztőbizottságának tagja, a Szociológia szerkesztőbizottságának tagja, a Magyarország felfedezése szerkesztőbizottságának tagja.

Huszár Tibor a magyar szociológiai tudomány és közélet jelentős alakja, akinek levelező tagsága óta végzett tudományos munkássága megalapozza rendes taggá való választását, amelyet szívesen javasolunk.

Kulcsár Kálmán s.k.
az MTA rendes tagja

Simai Mihály s.k.
az MTA rendes tagja

KIRÁLY TIBOR

Születési hely: Málca

év: 1920

Szűkebb szakterülete:

büntetőeljárás jog

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1979

Jelenlegi munkahelye:

ELTE, Állam- és Jogtudományi Kar
Bűnügyi Tudományok Intézete

Beosztása:

igazgató /egyetemi tanár/

Király Tibor tudományos tevékenysége levelező taggá választása óta is elsősorban a büntetőtudományok, különösen a büntető eljárási jog tudományának területehez kapcsolódik. Szakmai-tudományos tevékenysége meghatározó módon befolyásolta a tudományterületek ma érvényesülő koncepciójának kialakítását. Ez a koncepció mind a tudományos kutatásokban, mind az egyetemi oktató munkában a történetileg létrejött nagy humanista társadalmi értékeket állítja előtérbe. Azok a tudománytörténeti vizsgálatait, amelyek a reformkor és a dualizmus kora jogi gondolkodásának, különösen a kodifikációs törekvések elméleti alapjainak feltárására irányulnak, különös gondot fordítanak azokra az eszmei előzményekre, amelyekkel korunk jogi alapelvei is kapcsolatot találhatnak. /Az e tárgykörbe eső tanulmányai közül itt is kiemelendők: Büntető eljárásjog-tudomány története Magyarországon /in: Állam- és Jogtudományi Enciklopédia, Budapest, 1980; A büntetőjog a dualista és az ellenforradalmi korszakban /in: A magyarországi polgári államrendszerek, Budapest, 1981; Fejezetek a büntető eljárás történetéből és a magyar büntető eljárásjog tudományának történetéből. - Hatályos büntetőjogalkotásunkat vizsgálva /gondolunk itt különösen a publikációs jegyzékben A büntetőjog és a garanciák /MTA IX.Osztály Közleményei, 1-2./1981; Elvek és kivételek a büntetőjogban és eljárásban, /Jogtudományi Közlöny, 1982.10.sz./, A büntető eljárási jog utjai /Magyar Jog, 1985. 3-4.sz./ címmel felvett tanulmányokra/ is nagy jelentőséget tulajdonít ezeknek a jogi alapelveknek. Azokat a jogi értékek világába utalva jelzi az e területen végbement fejlődést, de feltárja azokat a súlyos következtetlenségeket is, amelyek a deklarált elvek és néhány jogintézményük között feltalálhatók. Tudományos eredményei között kitüntetett helyet foglalnak el azok a megállapításai, amelyek a büntető eljárási jog és az alkotmányjog közötti kapcsolatokra hívják fel a figyelmet. Király Tibor a büntető eljárási jogot, vagy legalábbis annak legjelentősebb intézményeit kvázi alkalmazott alkotmány-

jognak tartja. Ennek tükrében teszi mérlegre a büntető eljárási jog intézményeit és rámutat azokra a hézagokra, amelyek az egyes normák alkotmányosságát is megkérdőjelezzik. "Az alkotmány és a büntető eljárási jog" címmel megjelent tanulmánya elmélyülten és tudományos igényességgel elemzi a személyi szabadság, a bírói függetlenség, az anyanyelv használatával kapcsolatos jogok e tárgykörbe vágó problémáit. /In: Az eljárási jogok az alkotmány rendszerében, Budapest, 1986. 44-96 old./

Tudományszervező tevékenysége széleskörű és jelentős. Több éven át a Tudományos Minősítő Bizottság Jogi Szakbizottságának elnöke, majd 1980-1984 között a TMB titkára volt; 1985 óta a MTA Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának elnökhelyettese, az Acta Juridica szerkesztőbizottságának tagja, az 1981-ben alakult Magyar Kriminológiai Társaság alapító tagja, 1984-ig elnöke. Évtizedek óta jelentős szerepe van a magyar jogi közéletben, Ma is tagja a Magyar Jogász Szövetség elnökségének, elnöke a Szövetség Tudományos Bizottságának, mely egyben a Jogtudományi Társaság funkcióját is betölti. - Munkásságát a nemzetközi tudományos élet is magasra értékeli. Meghívás alapján előadásokat tartott a bécsi /1982/, a salzburgi /1984/, a varsói /1984/ egyetemeken. 1985-ben a magyar delegáció vezetőjeként részt vett az Association Internationale de Droit Pénal /AIDP/ regionális konferenciáján Bécsben és ott a tömegtájékoztatási eszközök szerepe a büntetőeljárásban címmel tartott előadást; közreműködött az ENSZ interregionális konferenciájának /Budapest, 1984/, valamint az Igazságügyminisztérium jogi folyóiratai szerkesztői kollokviuma munkájában /Varsó, 1986/. A Magyar Jogász Szövetség delegációját vezette Kinában /1984/. A SZUTA Állam- és Jogtudományi Intézetével kialakított együttműködés keretében az 1988-ban kiadandó kötet /Proverka Zakonnosztyi Szugyebnich Prigovorov/ társszerzője; közreműködött több más, idehaza tartott nemzetközi tudományos kollokvium szervezésében és munkájában, így pl. A büntetéshez való jog tárgykörében /1985. Noszvaj/, AIDP regionális konferenciáján a büntetőeljárásról /Visegrád, 1986/. Munkásságának nemzetközi elismertségét dokumentálja, hogy a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság /AIDP/ Igazgatótanácsa tagjává választotta.

Mindezek messzemenően indokolják azt a javaslatunkat, hogy Király Tibor levelező tagot Akadémiánk rendes tagjává válassza.

Kovács István s.k.
az MTA rendes tagja

Kulcsár Kálmán s.k.
az MTA rendes tagja

CSIKÓS NAGY BÉLA

Születési hely: Szeged

év: 1915

Szükebb szakterülete:

közgazdaságtan

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye: Iparpolitikai Tanács

Beosztása: ügyvezető elnök

Csikós Nagy Béla tudományos tevékenysége levelező taggá választása óta nemcsak töretlenül folytatódott, hanem tovább ivelt felfelé.

Az 1982-1986-os időszakban két könyve jelent meg, éspe-
dig /1/"Gazdaságpolitika" a Kossuth Könyvkiadónál 1982-ben,
364 oldal terjedelemben, valamint /2/ "Az árprobléma időszerű
kérdései 1985-88.", a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadónál, 184
oldal terjedelemben. Kiadásra előkészítve, nyomdakész állapot-
ban áll "Szocializmus-gazdaság-piac" című könyve a Kossuth
Könyvkiadónál, kb. 380 oldal terjedelemben. Folyamatosan jelen-
nek meg műveinek küldöldi kiadásai. Az utóbbi években: Japánban
és Kinában "Magyar árpolitika" című, 1980. évi könyve; Algirban
"Bevezetés a gazdaságpolitikába" című, 1969. évi könyve; kiadás
előtt áll Braziliában "Uj árforradalom árnyékában" című, 1978.
évi műve.

Tudományos közéleti tevékenységét változatlan aktivi-
tással folytatja. A Magyar Közgazdasági Társaság elnöki tiszt-
sége mellett tagja a Nemzetközi Közgazdasági Társaság Végrehaj-
tó Bizottságának. Ezt a tisztséget megszakítással háromszor há-
rom éves időszakon át töltötte be. Most pedig a VB egyhangulag
javasolta, hogy az Uj-Delhiben november 30-án, 1986-ban üléselő
tanácsa a következő három évre alelnökké válassza.

Rendszeresen részt vesz nemzetközi konferenciákon. Ez
éyben az UNIDO szakértőjeként az Algir Kormány és a Világbank
szakértőjeként a kínai Kormány meghívására folytatott konzultá-
ciókat a szocialista gazdaságirányítási rendszer kérdéseiről,
különös tekintettel az árreform és a termékforgalmazás kérdése-
ire. Tagja az MSzMP keretei között, Havasi Ferenc elvtárs ál-
tal vezetett Közgazdasági Munkaközösségnek, valamint a Konzul-
tativ Testületnek. A Magyar és a Szovjet Tudományos Akadémia
közötti megállapodás értelmében a közelmultban létesített magyar
- szovjet közgazdász vegyesbizottság társelnöki funkcióját
tölti be.

Kimagasló tudományos teljesítménye elismeréseként a Bé-
csi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Fakultázsa 1985-ben
tiszteletbeli professzorrá választotta. Azóta a Bécsi Egyete-
men "összehasonlító gazdasági rendszerelemzés" tárgykörben tart
előadásokat.

Bognár József s.k.
az MTA rendes tagja

Falusné Szikra Katalin s.k.
az MTA rendes tagja

Föld- és Bányászati Tudományok Osztálya

CZELNAI RUDOLF

Születési hely: Miskolc

év: 1932

Szükebb szakterülete:

meteorológia

Akadémiai levelező tagságának kelte: 1976

Jelenlegi munkahelye:

Meteorológiai Világszervezet
/Genf/

Beosztása:

főtitkárhelyettes

Czelnai Rudolf meteorológus az elmúlt tiz évben, az MTA levelező tagjává választása óta kiemelkedő tudományos és tudányszervezési tevékenységet fejtett ki.

Szakirodalmi munkásságából két mű emelhető ki. Az első a "Bevezetés a meteorológiába" c. háromkötetes könyv megírása, a másik a "Meteorológia" c. értelmező szótár szerkesztése. Tul-
zás nélkül állitható, hogy a "Bevezetés a meteorológiába" nem-
csak a magyar, hanem a nemzetközi irodalomban is egyedülálló.
Korszerű, rövid, de ugyanakkor érthető formában, nagyszerű sti-
lusban összefoglalja mindazt, amit a légkörről tudnunk kell,
amit a meteorológia tudománya eddig elért, illetve a jövőben
feladatként maga elé tűzött. A mű külön érdeme, hogy nem csak
a meteorológia elméleti eredményeiről, hanem azokról az eszkö-
zökről is áttekintést kaphat az olvasó, amelyekkel ezeket az
eredményeket elérték. A háromkötetes könyv nem csak a már dol-
gozó szakemberek, hanem a meteorológus hallgatók körében is i-
gen népszerű, a jelenlegi meteorológusképzés egyik alappillére.

A "Meteorológia" c. értelmező szótár hazai vonatkozás-
ban szintén hézagpótló, uttörő jelentőségű munka. A mű megje-
lentetése, célkitűzéseinek és jellegének meghatározása alapve-
tően Czelnai érdeme, aki a szótárt nem csak szerkesztette, ha-
nem számos címszó megírásával a többi szerzőre is hatást gyako-
rolt.

Czelnai Rudolf kiemelkedő tudányszervezési tevékeny-
sége két részre osztható. 1981-ig, mint az Országos Meteoroló-
giai Szolgálat elnöke a szolgálat operatív és tudományos munká-
jának korszerűsítésében, a szolgálat jelenlegi életének kialakí-
tásában meghatározó szerepet játszott. Különösen jelentősek a
meteorológia gazdasági hatékonyságának elősegítése céljából
végzett erőfeszítései és az ezt megalapozó kutatásai. Tudomá-
nyos és szervezőtevékenységének köszönhető, hogy a meteorológia
részt vállalt a megújuló erőforrások felhasználási lehetőségei-
nek kimunkálásában. Tevékenységéért az Elnöki Tanács 1981-ben
a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki.

Czelnai tudányszervezési munkájának másik ága a vi-
lágméretű meteorológiai kutatások szervezéséhez kapcsolódik.

Mint a Meteorológiai Világszervezet főtítkárhelyettese, vezető szerepet játszott a Világszervezet 2000-ig szóló tudományos és technikai programjának kidolgozásában, különös tekintettel a megfigyelési és éghajlati világprogramra, a meteorológiai előrejelzések javítására és a hidrológiai erőforrások feltárására irányuló kutatásokra. Különös említést érdemel az oktatási ügyek és környezetvédelmi kutatások terén a Világszervezetben kifejtett tevékenysége, amelyekhez Czelnai előkészítő munkájának köszönhetően, Magyarország is aktívan csatlakozott. Számos országban tartott tudományos előadásokat, nem csak a Meteorológiai Világszervezet, hanem más nemzetközi szervezetek /pl. IIASA, Laxenburg/ felkérésére is. A világméretű meteorológiai kutatások szervezésében, a nemzetközi tudományos együttműködés kiépítésében végzett munkájáért a párizsi "Académie Européenne des Sciences, des Arts et des Lettres" levelező tagjává választotta.

A fentiek alapján javasoljuk Czelnai Rudolf levelező tagnak az MTA rendes tagjává való megválasztását.

Béll Béla s.k.
az MTA rendes tagja

Mészáros Ernő s.k.
az MTA levelező tagja

A LEVELEZŐ TAGOKRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya

KÉRY LÁSZLÓ

Születési hely: Budapest

év: 1920

Szükebb szakterülete:

világirodalom-történet

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte:

1977

Jelenlegi munkahelye:

ELTE Bölcsészettudományi Kar

Beosztása:

egyetemi tanár

/a Nagyvilág c. folyóirat
főszerkesztője/

Kéry László 1920-ban született. Debrecenben végezte középiskolai tanulmányait, majd a budapesti egyetemen és az Eötvös-kollégiumban tanult, magyar-angol szakon. 1944-ben szerzett bölcsészdoktorátust. Ekkor jelent meg könyvalakban Stilussajátosságok D.H.Lawrence regényeiben c. munkája. 1945-1950 között a kultuszminisztérium előadója volt; 1945 és 1947 között a Magyarok c. folyóirat felelős szerkesztőjeként is széleskörű irodalomszervező tevékenységet fejtett ki. Tizenhat hónapot ösztöndíjjal Angliában töltött, majd Debrecenben volt középiskolai tanár. Itt rendezte sajtó alá Julow Viktorral Fazekas Mihály műveinek kritikái kiadását. 1953-tól az ELTE Világirodalmi Tanszékén dolgozott. 1967-től az angol tanszék vezetője volt, jelenleg a Nagyvilág főszerkesztője, a Magyar P.E.N. Club alelnöke /1959-1983 között a főtitikára/, s egyetemi tanár az angol tanszéken. Kéry László szerkesztette Shakespeare műveinek hatkötetes /1955/, majd hétkötetes /1961/ magyar kiadását, kötetenként monografikus értékű tanulmányokkal és jegyzetapparátussal.

Szellemi tevékenységének, tudományos munkájának három nagy területét körvonalazhatjuk. Kéryt évtizedek óta foglalkoztatja az angol reneszánsz dráma, elsősorban Shakespeare. Ebből a kutatómunkából nőtt ki Shakespeare tragédiái c. könyve /1959/, majd Shakespeare vigjátékai c. monográfiája /1964/. Vizsgálódásai itt elsősorban a Shakespeare-i komikus alkotásmód változataira és fejlődésére irányultak, s a marxista esztétika elveinek és eszközeinek alkalmazásával igyekezett minél pontosabb képet kialakítani a valóságnak arról a bonyolult komikai feldolgozásáról, amely a Shakespeare-i vigjátékokban, a kései színművekben és nem utolsósorban a IV. Henrik nagy Falstaff-portréjában teljesedik ki. A könyv szerzője elemző módszerekkel közelítette meg a vigjátékok komplexitását, a bennük ábrázolt magatartások,

kapcsolatok, törekvések sokféleségét és viszonylagosságát, a nézőpontok egymást kiegészítő, nemegyszer távolságot is teremtő változatosságát. Kéry László Shakespeare-kutatásai a hazai anglistika kiemelkedő teljesítményei; munkáját elismeréssel tartja számon a nemzetközi Shakespeare-filológia is. Könyvével a hazai kritika mellett az Egyesült Államokban megjelenő Shakespeare Quarterly is foglalkozott.

Az utóbbi években figyelme középpontjába újra Shakespeare került. Tanulmányigényű utószavai jelentek meg, melyek lényeges új elemeket is tartalmaznak. /Vizkereszt, 1981; Hamlet, 1981; Troilus és Cressida, 1982; Lear király, 1984. Ugyancsak utószóként jelent meg John Ford: 'Tis Pity She's a Whore című drámájának méltatása 1984-ben. A Magyar Shakespeare Tükör, 1984 című kiadványban közölték egy korábbi Julius Caesar-cikkét./ Nagyobb, új eredményeket tartalmazó Hamlet-tanulmányt tett közzé 1984-ben: Talán álmodni: - ez a bökkenő, s egy rövidebb, "programmatikus" cikket 1986-ban Hamlet bosszúja címmel. A "Talán álmodni..." egy készülő Hamlet-kötet fejezete. Ugyanennek a munkának két további fejezete készült el, és vár önálló megjelenésre.

Érdeklődésének másik területe a XIX. és XX. századi angol regény. E téren végzett kutatásainak eredményeit foglalta össze "A sötét láng prófétája - A regényíró D.H.Lawrence" című művében /1978/. Munkásságának ehhez a köréhez is csatlakozik "Angol írók" c. tanulmánykötete /1975/. Monográfiája Lawrence regényírói fejlődésképe, az angol és amerikai szakirodalom legfontosabb eredményeinek feldolgozásával. A szerző úgy igyekezett megvilágítani Lawrence művészi sikereit, félsikereit és kudarcait, hogy nyomon követte a Lawrence-művekben tovább élő realista hagyomány és a modern problematika, az újfajta mondanivaló és az irracionalista eszmeiség ellentmondásait. Elsőként dokumentálta részletesen és következetesen Lawrence szimbolikus-metaforikus kifejezőmódjának és sajátos "filozófiájának" összefüggés-rendszerét. A könyv jelentős hozzájárulás az irracionalista áramlatok irodalmi szerepének tisztázásához. A könyvről elismerő, elemző kritikák jelentek meg. /Többek között: a Kortárs, Kritika, Filológiai Közlöny, Élet és Irodalom, Bulletin of Selected Books - London/.

Újabb munkái közül hivatkozhatunk a D.H.Lawrence-monográfia utóregzéseként a Lady Chatterley szeretője magyar kiadásának utószó-tanulmányára /1983/ és Lawrence későn felfedezett, posztumusz regényének recenziójára /1984/. A Nagyvilágban közölt tanulmányok, cikkek egy csoportja az Auden-nemzedék tagjainak pályájával, újabb műveivel foglalkozik /Az Auden-nemzedék és a harmincas évek, 1977; Isherwood büszkesége, 1977; Stephen Spender utja, 1979; Graham Greene: Dr. Fischer of Geneva, 1980; Graham Greene idealistái, 1983./.

Kéry László kiváltképpen a XX. századi angol regény kiemagasló képviselőinek bemutatásával, műveik esszéisztikus finomságu, tudományos alaposságu elemzésével jelentősen tágitotta a hazai anglistika látókörét. Kéry László levelező taggá választása nemcsak az Akadémián belül eddig meglehetősen elhanyagolt

anglisztika helyzetét erősitené meg, nemcsak a modern filológia korszerű képviselőjét tenné teljesebbé, hanem lökést adhatna az anglisztika hazai fejlődésének, a magyar-angol filológiai kapcsolatoknak.

Kéry László szellemi érdeklődésének harmadik iránya a színház, a dráma, a dramaturgia felé mutat. Szinibírálatait nagyfokú művészi érzékenység, az európai és amerikai színház és színházi irodalom ismerete s mély dramaturgiai tájékozottság jellemzi. Színházzal foglalkozó írásait tartalmazza Shakespeare, Brecht és a többiek s. kötete /1968/.

Tudományos alaposág, a hagyományos módszerek eredményeinek és az új módszerek marxista igényű összekapcsolása, példásan világos esszéstílus jellemzi a tudományos munkaereje teljében tevékenykedő Kéry László könyveit, tanulmányait, a hazai anglisztika fundamentális teljesítményeit. Emellett igen jelentős szerkesztői, kulturaszervező munkája, mind hazai, mind nemzetközi vonatkozásban. Mindezek alapján javasoljuk Kéry Lászlót az MTA levelező tagjainak sorába. Meggyőződésünk, hogy tudományos stabilitása, világirodalmi látóköre, a kulturális diplomáciában szerzett nagy tapasztalatai /P.E.N./ az Akadémia, s ezen belül a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya munkájának színvonalát emelni fogják, egyben megerősítve ott a modern filológia képviselőjét.

Hadrovics László s.k.
az MTA rendes tagja

Keresztury Dezső s.k.
az MTA rendes tagja

Kardos László s.k.
az MTA rendes tagja

Szabolcsi Miklós s.k.
az MTA rendes tagja

KIEFER FERENC

Születési hely: Apatin

év: 1931

Szükebb szakterülete:

magyar nyelvészet, általános nyelvészet

A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:

1977

Jelenlegi munkahelye:

MTA Nyelvtudományi Intézet

Beosztása:

tudományos tanácsadó, igazgató-helyettes

/az ELTE egyetemi tanára/

Kiefer Ferenc a nyelvész középnemzedék egyik legkiemelkedőbb, legeredetibb tagja, s kortársai közül ő az, aki nemzetközi téren a legismertebb, tekintélye legmegalapozottabb. Tevékenysége szorosan összefonódott a kortársi nyelvtudomány legu-

jitóbb szellemű irányzataival; ezeknek az irányzatoknak nem csupán letéteményese, hanem önálló alakítója is.

A nyelvtudományhoz eredetileg a matematika felől közelelt /először matematika-fizika tanári képesítést szerzett, s ezután végezte el a francia-német szakot/. Munkásságának első periódusában érdeklődése a matematika és a nyelvtudomány határterületeire összpontosult: tíz éven át vezette az MTA Számítástechnikai Központjának matematikai és gépi nyelvészeti kutatócsoportját, szerkesztette a Computational Linguistics c. kiadványsorozatot.

A hatvanas évek vége felé egyre inkább a szorosan vett nyelvészet felé fordul. Munkája során a korszak legdinamikusabb elméleti iskolájának, az un. generatív nyelvelméletnek az eredményeit igyekszik hasznosítani és - mint az 1967-ben Bloomingtonban megjelent *Ephasis and Word Order in Hungarian* c. könyve mutatja - mindenekelőtt magyar anyagon. Az elsők között ismerte fel, hogy az un. generatív módszer eredeti formájában nem alkalmas az angoltól eltérő szerkezeti, morfológiailag gazdag nyelvek leírására, s az elmélet ilyen irányu kiegészítésére tett javaslataival a korszerű morfológia egyik megalkotója lett /l. a Stockholmban megjelent *Swedish Morphology* c. könyvét - 1970 - és a Tübingenben 1973-ban kiadott, *Generative Morphologie des Neufranzösischen* c. munkáját/.

A hetvenes évektől munkásságában a jelentéstan, elsősorban az implicit jelentéstan kerül előtérbe. 1974-ben Franciaországban jelent meg *Essais de sémantique générale* c. kötete, és széles körű visszhangot keltett. Az implicit jelentés kérdéseiről szól *Az előfeltevések elmélete* c. doktori értekezése is, amely könyvalakban 1983-ban jelent meg. A könyv egyes fejezetei neves külföldi folyóiratokban, tanulmánykötetekben német, angol, francia, olasz és orosz nyelven is megjelentek. A könyvet az MTA I. Osztálya Akadémiai nivódijra javasolta.

Jelenlegi kutatásai - amelyekben a magyar nyelvi anyag vizsgálata középponti helyet foglal el - a jelentéstan és a szintakszis határterületével kapcsolatosak, és kiterjednek a szövegnyelvészet és a pragmatika területére is. Most készült el legújabb monográfiájának kézírata, amely a modalitás kérdéseivel foglalkozik.

Sorozatos gyűjteményes kötetekben igyekezett a magyar és általában a szocialista országokbeli kutatásokat nyugaton hozzáférhetővé tenni /*Mathematical Linguistics in Eastern Europe*, New York, 1968; *Trends in Soviet Theoretical Linguistics*, Dordrecht, 1973; *Hungarian General Linguistics*, Amsterdam, 1981, stb./ . Emellett számos tanácskozást szervezett külföldön és itthon is. Munkássága mellett Kiefer Ferenc széles körű oktatási tevékenységet is folytat. 1963 óta oktat az ELTE Bölcsészettudományi Karán, ahol 1981-től kezdve az Általános Nyelvészeti Tanszék másodállású egyetemi tanáraként működik, vendégtanárként pedig már eddig is számos külföldi egyetemen /Stockholm 1969-1973, Arrhus 1977, Párizs 1978-1979, Antwerpen 1984, Bécs 1984-1985/ tanított. Műveivel és egész tevékenységével nagy

mértékben szolgálja Magyarország és a magyar tudományosság hírnevét.

Tudományszervezési feladatokat is rendszeresen végez, társadalmunk iránti pozitív elkötelezettséggel. Az MTA Általános Nyelvészeti Munkabizottságának elnöke, az Acta Linguistica társ-szerkesztője, a Societas Linguistica Europaea Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke. A Nyelvtudományi Intézet egyik fontos tervmunkájának, a strukturális alapokon nyugvó magyar grammatikának a témafelelőse. 1984-ben megbízást kapott a Nyelvtudományi Intézet igazgatóhelyettesi teendőinek ellátására.

Kiefer Ferencet az akadémiai tagságra munkásságának magas színvonalá, jelentős nemzetközi elismertsége, tudománypolitikai fontossága mindenképpen méltóvá teszi. Munkabíráásával, ki-egyensúlyozott, derüs egyéniségével, elvi következetességével Akadémiánk hasznos, aktív tagjává fog válni.

Benkő Loránd s.k.
az MTA rendes tagja

Hajdú Péter s.k.
az MTA rendes tagja

Imre Samu s.k.
az MTA rendes tagja

Herman József s.k.
az MTA levelező tagja

Filozófiai és Történettudományok Osztálya

ALMÁSI MIKLÓS

Születési hely: Budapest

év: 1932

Szűkebb szakterülete:

esztétika, filozófiatörténet

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte:

1972

Jelenlegi munkahelye:

ELTE Bölcsészettudományi Kar
Esztétikai Tanszék

Beosztása:

tanszékvezető egyetemi tanár

Almási Miklós már gimnazista korában kiemelkedő tudományos képességeket mutatott, és a Fórum c. folyóirat már akkor tervbe vette egy Gorkijről szóló tanulmányának kiadását. Az egyetemen Lukács György legszűkebb tanítványi köréhez tartozott és munkássága már akkor is bebizonyította, hogy méltó erre a szerepre. Ebben az időben kezdett dolgozni a modern drámáról szóló munkáján, amely bebizonyította, hogy a shakespeareizálás és a schillerizálás kategóriái, valamint a miliódráma és a shakespeare-i drámatípus ellentéte miként uralkodott - egymást áthatva - a polgári drámában. Ezt a munkáját a Lukács-vita miatt csak mintegy évtizeddel később védhette meg a kandidátusi disszertációként.

Ezután azonnal elkezdett dolgozni A látszat című munkáján, amely a modern filozófiai problémák egy részének kategóriaelemzés formájában adott analizise és kritikája volt. E munkája alapján lett a filozófia tudomány doktora.

Ösztöndíjasként hosszabb időt töltött az Amerikai Egyesült Államokban, s ennek eredménye az lett, hogy nagyon alaposan megismerkedett a különböző modern amerikai filozófiai irányzatokkal is, és ezeket igen érdekes formában, intellektuális interjúkban dolgozta fel. Egyike volt azoknak, akik pl. Herbert Marcuseval az utolsó - igen mélyen szántó - intellektuális interjú készítették. Ez a könyve - éppugy, mint tanulmányainak gyűjteménye is - széles körben feltűnést keltett. Legutóbb négy filozófus igen elmélyült portréját jelentette meg /"Az értelem kalandjai"/, s noha kétségtelenül érdekes és fontos köztük a Sade-ről adott sokoldalú elemzés is, kiemelkedőnek tűnik ezek közül impozáns Hegel-tanulmánya. Ebben elsőként mutatja be Hegel valóságos helyét a berlini szellemi életben, először ábrázolja azt a hatalmas különbséget, ami a jogfilozófiai írások első megfogalmazása és végleges formája között mutatkozott. Ebből a komoly filozófiai teljesítményből építi ki végeredményben azt a Hegel-képet, amely Hegel szerencsétlen és önmagát is kétségbeejtő taktikázását mutatja be az egyre retrográdbbá váló politikai követelmények és a politikai uralom, valamint Hegel saját törekvései között.

Almásai tehát mind esztétikai és filozófiai téren, mind pedig filológiaiailag olyan teljesítményt nyújtott, hogy joggal került szóba neve a legutóbbi tagválasztásokkor is. Azóta nemcsak tudományos teljesítményei váltak nemzetközileg szélesedő körben még ismertebbekké, hanem fontos munkája jelent meg Lukács Ontológiájáról a Prismi nápolyi kiadónál, számos tanulmánya az Iszkusztvóban. Legújabb munkásságából kiemelkedik Csehovról írott, rendkívül igényes és tartalmas, 1985-ben megjelent könyve. Fontos szerepet játszik az esztétikai oktatás terén, mint az ELTE Esztétikai Tanszékének vezetője, és szerepet vállalt kiemelt tudományos kutatásának irányításában is. Nevét a magyar színházi fejlődés értő nyomonkísérőjeként /hosszabb ideig a Magyar Színházi Intézet igazgatója is volt/, s egyben az esztétika magas színvonalu népszerűsítőjeként ismeri a tudományos és művészeti közélet, s a nagyközönség is. Kiterjedt társadalmi és tudánypolitikai tevékenységet folytat, egyebek között tagja a Művelődési Minisztérium Művészeti Tanácsának, az MSZMP KB Művelődéspolitikai Munkaközösségének. Elnöke a Magyar Filozófiai Szemle Szerkesztőbizottságának.

Mindezek alapján teljes meggyőződéssel és melegen ajánlhatjuk Almási Miklóst az MTA levelező tagjainak sorába.

Tőkei Ferenc s.k.
az MTA rendes tagja

Lukács József s.k.
az MTA rendes tagja

NIEDERHAUSER EMIL

Születési hely: Pozsony   év: 1923

Szűkebb szakterülete: Kelet-Európa története a XIX-
XX. században

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte: 1973

Jelenlegi munkahelye: MTA Történettudományi Intézete

Beosztása: igazgatóhelyettes, tudományos
tanácsadó

Niederhauser Emil a magyarországi Kelet-Európa kutatás egyik nemzetközileg is régóta ismert és elismert szakértője. Munkásságát alapos forrásismeret, marxista szakmai igényesség és széles nemzetközi kitekintés jellemzi.

Legfontosabb eredményeit az összehasonlító történetírás módszerének egyre fejlettebb szintű kidolgozásával és alkalmazásával érte el; nagyszámu részlettanulmánya mellett főként "A jobbágyfelszabadítás Kelet-Európában" és "A nemzeti megújulási mozgalmak Kelet-Európában" c. monográfiáiban. Az előbbiben a jobbágyfelszabadítás előzményeit, lefolyását és következményeit vetette egybe az egyes kelet-európai országokban, meghatározva annak kelet-európai alaptípusát és országokénti változatait. Az utóbbiban a régió 15 nemzete fejlődésének összehasonlításával bizonyította, hogy a nemzeti megújulási mozgalom a feudalizmusról a kapitalizmusra való átmenet sajátos közép-kelet-európai formája volt, amikor is a kortársak tudatának előterében az átmenet nemzeti, politikai és kulturális feladatai állottak, s a gazdasági-társadalmi következmények ezeknek alárendelten jelentkeztek.

Történetirodalmunkban hézagpótlóak azok a könyvei is, amelyekben eredményesen vállalkozott a Habsburgok mint "európai jelenség" ábrázolására /Gonda Imre szerzőtárssal/, vagy a XIX. századi orosz kultúra bemutatására /Sargina Ludmilla szerzőtárssal/, illetve nagyívű áttekintését nyújtotta a Balkán-félsziget XIX-XX.századi történetének. A nemzeti megújulási mozgalmakról szóló munkája, rövidebb változatban, angol nyelven, a Habsburg-könyv német nyelven jelent meg a Corvina Kiadónál /az utóbbi két kiadásban/ és többfelé keltett elismerő figyelmet, ami méltató recenziók sorában is kifejezésre jutott. "Az 1848-as forradalom a Habsburg-monarchiában" című, 15 iv terjedelmű, német nyelvű kézírata előreláthatólag a jövő évben jelenik meg a Corvinánál.

Niederhauser Emil munkásságának állandó és szerves része historiográfiai és bibliográfiai tevékenysége. Több összehasonlító tanulmányt publikált a kelet-európai polgári történetírás kezdeti korszakáról és egyes történetírók tevékenységéről. A szomszéd országok történetírásának újabb eredményeiről

magvasan tájékoztató recenzióval, a hazai történeti kutatások egy-egy témakörének a külföldi szakközösség számára szóló bemutatásával közérdekű - és csak kevesek által vállalt - tudományos feladatot teljesít. Általában is elmondható, hogy rendkívül kiterjedt munkát vállal - az 1940-es évek végétől fogva folyamatosan - a magyar történettudomány "köz munkáiból", minden feltűnést kerülve, saját személyét és fáradozásait lehetőleg meg sem említve.

Niederhauser Emil oktatási és tudományos közéleti tevékenysége ugyancsak rendkívül kiterjedt. Egyetemi tanár évtizedek óta a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem kelet-európai történeti tanszékén; 1986. január 1. óta a Történettudományi Intézet igazgatóhelyettese. Éveken át elnöke volt az akadémiai kelet-európai és nemzetiségi komplex bizottságnak és a Magyar-Csehszlovák Történelem Vegyesbizottság magyar tagozatának; ez utóbbi kettőnek most is tagja, valamint a Magyar-Lengyel Történelem Vegyesbizottságnak; szerkesztőbizottsági tagja az Acta Historica folyóiratnak és az induló Danubian Historical Studies-nak. Igen nagy számú külföldi és hazai nemzetközi történelem konferencián és értekezleten tartott előadásokat, magas színvonalon.

Niederhauser Emil levelező tagságára már több ciklus során ajánlás történt; kétszer többségi szavazatot kapott.

Pach Zsigmond Pál s.k.
az MTA rendes tagja

Ránki György s.k.
az MTA rendes tagja

Ember Győző s.k.
az MTA rendes tagja

ORMOS MÁRIA

Születési hely:	Debrecen	év:	1930
Szűkebb szakterülete:			legújabbkori egyetemes történet
A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:			1980
Jelenlegi munkahelye:			Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs
Beosztása:			egyetemi tanár, rektor

Ormos Mária nemzetközileg is figyelmet keltő tudományos munkásságának fő jellemzői közé tartozik az a széles, egyetemes történeti látókör, amely a részletekre is kiterjedő, szakmai igényességgel és nagy anyagismerettel párosulva elősegíti, hogy az európai modell mozgásába, objektív történeti fo-

lyamatokba tudja beilleszteni XX. századi történetünk különböző nagy, feltárandó, illetve máig is gyakran emóciókat keltő kérdéseit. S ez a valódi szolgálatok egyike, amelyeket tudós szakember a társadalom történeti tudatának rendben tartása körül végezni képes.

A debreceni egyetemen folytatott tanulmányok után, amelyek során főleg Szabó István professzornak köszönhetett sokat, Ormos Mária tudományos munkásságát a szegedi egyetemen kezdte meg, amelynek 1957-ig oktatója volt. Ekkor Magyarország és a Népszövetség kapcsolatait kezdte vizsgálni, és meg is írta ennek két mozzanatát: Magyarország belépésének történetét /1957/, valamint az un. népszövetségi kölcsönért folytatott diplomáciai manővereket. Ez utóbbi tanulmánya, átmenetileg nehéz évek után, 1964-ben látott csak napvilágot. Munkássága a Történettudományi Intézetbe való bekerülése után nyert új lendületet, még pedig két nagy témakör: egyrészt a XX. századi európai diplomáciatörténet, másrészt a fasizmus-nácizmus problémáinak vizsgálatával.

Az első témakörbe tartozott Franciaország és a keleti biztonság kérdését elemző, nagyobb munkája /1969/, számos tanulmánya, cikke, két külön könyve /Merénylet Marseilleben, 1968; Háboru Etiópia földjén, 1970/. De idevág legújabb, jelentős és máris két kiadást megért műve, a Padovától Trianonig /1983, 1984/, amely jórészt ismeretlen, külföldi forrásanyag segítségével tisztázta az I.világháborút követő, nagy változások több fontos alapkérdését.

A másik témakör vizsgálatát a Matteotti-ügy feldolgozásával /1973/ kezdte meg. Ezt folytatta az "Európai fasizmusok" /1976, Incze Miklóssal közösen/, amelyet azóta lényegesen kibővített és átdolgozott, majd több további, idevágó tanulmány. Ormos e munkássága nemzetközi viszonylatban is uttörőnek mondható, tekintettel arra, hogy a kérdést első ízben vizsgálta összehasonlító módszerrel és így módja nyílt arra, hogy több lényeges ponton új következtetésekre jusson.

Figyelmet érdemel szakmai közéleti, tudomány-népszerűsítő és oktató tevékenysége is. Részt vett a Világtörténet képekben /1975, 1981/, valamint a Világtörténet évszámokban /1982/ munkálataiban, számos előadást tartott külföldi és hazai konferenciákon, egyéb rendezvényeken, részt vett rádiós és televíziós adásokban /Gólyavári esték, stb./. 1979-1984 között a Világtörténet c. folyóirat felelős szerkesztője volt. A Commission of History of International Relations c. nemzetközi szakmai együtttes alelnöke. 1982-től a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem tanára, 1984-től rektora.

Mindezek alapján kiemelten javasoljuk őt akadémiai levelező tagságra.

Kosáry Domokos s.k.
az MTA rendes tagja

Juhász Gyula s.k.
az MTA levelező tagja

PÖLÖSKEI FERENC

Születési hely: Réde	év: 1930
Szűkebb szakterülete:	uj- és legujabbkori magyar történelem
A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:	1969
Jelenlegi munkahelye:	ELTE BTK Uj- és Legujabbkori Történelmi Tanszék
Beosztása:	tanszékvezető egyetemi tanár /bölcsészkarai dékán/

Pölöskei Ferenc kutató munkásságának jellemzője sokirányú érdeklődése, a történettudomány számos ágában végzett munkássága. Különösen kiemelendők az un. agrárszocialista mozgalom, továbbá a forradalmi demokratikus agrárátalakulás különféle elgondolásairól készült írásai. Ehhez a témakörhöz nem csupán az agrárkérdés egyes problémáit a szocialista mezőgazdaság létrejöttéig vizsgáló tanulmányai, hanem Szántó Kovács János, Achim András törekvéseiről szóló portré-jellegű munkái, továbbá az agrárkérdést különböző korszakokban taglaló tanulmánykötetek szerkesztése tartoznak. A magyar tanyarendszer multja, a két világháború közötti paraszti és munkás életforma, a parasztság élete és az agrárátalakulás a felszabadulás utáni Magyarországon fő témái a tanszékén folyó rendszeres kutató munkának.

Pölöskei Ferenc érdeklődésének másik súlyponti kérdése a magyarországi polgári államrendszer és államforma jellegének elemzése, mindig az eredeti forrásokra épülő, a szakirodalmat kritikailag hasznosító monografikus kutatásaiban. Ezen belül különösen lényeges Tisza Istvánról írt és kiadói nivódijban részszült monográfiája, amelyben éles fény derül a dinasztiaéhoz hű uralkodóosztályok nacionalizmustól fűtött politikai mozgásának változatosságára, a koalíció létrejöttére, majd felbomlásának okaira, valamint a magyar progresszió nézeteinek ismertetésével összefüggésben különösen világossá válik Pölöskei megítélése szerint, hogy az uralkodó osztályok különféle árnyalatai érezték a forradalmi átalakulás közeledését, s Tisza házelnöki, majd miniszterelnöki minőségében a dinasztia és a történelmi osztályok rendszerét fenyegető veszélyt igyekezett elodázni a haladás minden lehetőségét elvetve. Mindez előre utal a Horthy-rendszernek a Tisza-féle kormányzat folytatását jelző vonásaira, a történelmi uralkodó osztályok Tiszáénál még hátrább lépő uralma jellegére. Ezek a fontos összekötő kapcsok Pölöskeinek évekkal ezelőtt megjelent, Horthy és hatalmi rendszere 1919-1922 éveit tárgyaló monográfiája megállapításaihoz. A Pölöskei kutatásaiban, munkáiban megnyilvánuló érzékenység az államszerkezet működése, kormányzati koncepciók alakulása iránt segítséget nyújtott, az egyes jogágak multja mélyebb összefüggéseinek feltárásához /pl. büntetőjog/ mind a dualizmus, mind az ellenforradalom korában.

Szinte magától értetődő, hogy az államrendszer, kormányzati gyakorlat konzervatív elképzeléseinek mintegy ellenpontjaként, nem maradtak ki Pölöskei írásai közül a Justh Gyulával foglalkozó, Károlyi Mihály pályafutását a haladás irányába fordulásától 1918-ig nyomon követő írások sem.

Szakirodalmi tevékenysége mellett aktivan részt vesz a tudományos közéletben: a TMB Történettudományi Szakbizottságának elnöke, a Magyar-Szovjet Történelem Vegyesbizottság tagja, a Magyar Történelmi Társulat alelnöke, az Acta Historica szerkesztőbizottsági tagjaként tevékenykedett. 1985 februárjáig tagja az ELTE Pártbizottságának, decemberétől tagja a Hazafias Népfront Országos Tanácsának. Az Oktatásügy kiváló dolgozója, a Munka érdemrend arany fokozata után 1986-ban elnyerte a Magyar Népköztársaság Csillagrendjét. Tanszékvezetői munkáját nagy hozzáértéssel, körültekintéssel és alapossággal látja el. Tagja a MM Felsőoktatási Bizottságának, a bölcsészkarok modernizálásával foglalkozó Dékáni Kollégiumnak pedig elnöke. Dékánként nyugvópontra vitte a Kar oktatásszervezeti struktúráját, a Pszichológiai Tanszékek integrációját. Mértékadó módon működött közre a bölcsészképzés távlati fejlesztési tervzetének végső megfogalmazásában.

Mérei Gyula s.k.
az MTA rendes tagja

Székely György s.k.
az MTA rendes tagja

Juhász Gyula s.k.
az MTA levelező tagja

Király Tibor s.k.
az MTA levelező tagja

Matematikai és Fizikai Tudományok Osztálya

GÉCSEG FERENC

Születési hely: Zalavár

év: 1939

Szükebb szakterülete:

automataelmélet és univerzális algebra

A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:

1976

Jelenlegi munkahelye:

JATE Bolyai Intézet,
Számítástudományi Tanszék

Beosztása:

tanszékvezető egyetemi tanár

Gécseg Ferenc a modern algebrai iskola egyik kiemelkedő tagja, akinek szakmai hatása hazai és nemzetközi téren egyaránt igen jelentős. Munkásságában nagyra értékeli, hogy figyelmét a matematika alkalmazásában is jelentős problémák megoldására fordítja, s így a hazai számítástudomány terén szintén vezető egyéniségnek számít; 1985 óta a Számítástudományi Bizottság elnöke is.

Gécseg Ferenc már több mint huszonöt éve folytat eredményes tudományos munkát, hiszen már egyetemi hallgatóként kitűnt tehetségével. Egyetemi tanulmányait 1957-62 között Szegeden végezte. 1965 szeptember 1-től két éven át belföldi ösztöndíjas aspiráns, majd 1967-ben kandidátusi fokozatot szerzett.

Kezdetben univerzális algebrákkal foglalkozott, de már kandidátusi és doktori értekezését az automaták elméletéből írta. Peák Istvánnal közösen írt könyvének ugyancsak ez a témája. E mű, amely Algebraic Theory of Automata címen 1972-ben jelent meg, az automaták algebrai elméletének gyakran idézett és nemzetközileg is magasra értékelt monográfiája, amely 1975-ben Akadémiai díjjal is részesült.

Az automaták elméletéből elsősorban az automaták összekapcsolásával és felbontásával foglalkozik. A visszacsatolások bonyolultságának csökkentésére 1974-ben bevezette szorzatok egy hierarchiáját. Egyik, gyakran idézett dolgozatában megmutatta, hogy a homomorf és izomorf szimulációnál elegendő kettő hosszúságú visszacsatolással rendelkező kompozíciókat venni. Egy másik érdekes dolgozatában igazolta, hogy az automata leképezések véges, de nem korlátos hosszúságban való előállítására szempontjából az általános szorzat ekvivalens a visszacsatolás nélküli szorzattal. A szorzat-hierarchiával kapcsolatban általa, valamint irányításával a munkatársai által elért eredmények olyan visszhangot váltottak ki, hogy az European Association of Theoretical Computer Scientists megbizta eredményeiknek monográfia formájában való összefoglalásával. A könyv az EATCS-sorozatban a Springer-Verlag-nál most jelent meg. Több dolgozatában vizsgálta az automaták kísérő algebrai strukturáit és az automataleképezések félcsoportját.

Egyik dolgozatában megmutatta, hogy a Kalmár-féle algebrai számítógép-modell ekvivalens a Ginsburg által bevezetett általánosított szekvenciális géppel.

Már több éve a faautomaták és a fatranszformációk is foglalkoztatják. Mivel a faautomatákkal felismerhető halmazok lényegében megegyeznek a környezetfüggetlen nyelvtanok derivációs fájnak halmazával, a fatranszformációk pedig a fordítások algebrai modelljei, ezért ezek a vizsgálatok a számítástudomány szempontjából is jelentőséggel bírnak. M. Steinby-vel közösen írt dolgozataik a faautomaták elméletének részletes univerzális algebrai felépítését adják; ezek anyagát átdolgozás és kiegészítés után monográfia alakjában angol nyelven Tree Automata címen 1984-ben az Akadémiai Kiadónál jelentették meg. E könyv is díjjal részesült; a nemzetközi fogadtatása is igen kedvező.

Az automaták és formális nyelvek elmélete mellett az univerzális algebra problémái továbbra is foglalkoztatják. Automataelméleti és univerzális algebrai munkáira külföldön is rendszeresen hivatkoznak könyvekben, cikkekben és referátumokban.

Több nemzetközi konferencia meghívott előadója volt. 1968 szeptember 1-től egy éven át a Manitoba Egyetem Matematikai Intézetének meghívására Kanadában tartózkodott, az 1974/75-

ős tanévben pedig a Turkuai Egyetem Matematikai Intézetében volt vendégprofesszor. Az 1978/79-es tanév első félévében pedig a Tamperei Műszaki Egyetem Matematikai Intézetének volt professzora.

A Szovjetunióban 1987-ben "Fundamentals of Computation Theory" elnevezéssel megrendezendő nemzetközi konferencia szervező bizottsága felkérte Gécseg professzort, hogy a főszekcióban plenáris előadást tartson eredményeiről. Ez igen magas szintű elismerés, mert a konferencia a legrangosabbak egyike e témában. Gécseg Ferenc 1980-ban Akadémiai Díjban részesült.

Rendszeresen részt vesz a hazai tudományos minősítés munkájában bírálóként, vagy bíráló bizottsági tagként. Több alkalommal kérték fel külföldön is minősítési eljárásban való közreműködésre.

Két cikluson át tagja volt az MTA Matematikai Bizottságának. 1976-tól tagja a TMB Matematikai Szakbizottságának, az MTA Számítástudományi Bizottságának, és 1985 óta elnöke a Számítástudományi Bizottságnak. Ugyancsak 1976 óta az MTA Matematikai és Fizikai Tudományok Osztályának tanácskozási jogú tagja. Az European Association for Theoretical Computer Science 1985.évi közgyűlésén beválasztotta a szervezet Tanácsába. Közreműködik az Acta Scientiarum Mathematicarum szerkesztésében, a Lengyelországban megjelenő Foundations of Control Engineering elnevezésű folyóirat szerkesztőbizottságának tagja és az Acta Cibernetica főszerkesztője.

Gécseg Ferenc 3 könyvet, ebből 2-öt társszerzőkkel, és 52 tudományos, 2 tudományos népszerűsítő cikket irt és egy konferencia-kiadványt szerkesztett.

Gécseg professzor a Számítástudományi Tanszéket és az MTA Automataelméleti Tanszéki Kutatócsoportot 1975 óta vezeti; s mindezen munkákon felül igen intenzív társadalmi, politikai munkát is végez.

Daróczy Zoltán s.k.
az MTA levelező tagja

Kátai Imre s.k.
az MTA rendes tagja

Leindler László s.k.
az MTA rendes tagja

Prékopa András s.k.
az MTA rendes tagja

Tandori Károly s.k.
az MTA rendes tagja

Rapcsák András s.k.
az MTA rendes tagja

Szőkefalvi-Nagy Béla s.k.
az MTA rendes tagja

GYIRES BÉLA

Születési hely: Zágráb	év: 1909
Szűkebb szakterülete:	matematika
A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:	1962
Jelenlegi munkahelye:	Kossuth Lajos Tudományegyetem
Beosztása:	tudományos tanácsadó /ny.egyetemi tanár/

Levelező taggá való jelölésre javasoljuk Gyires Bélát, a matematikai tudományok doktorát, a Kossuth Lajos Tudományegyetem nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanárát, jelenleg tudományos tanácsadóját.

Gyires Béla professzor 1909-ben Zágrábban született. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végezte, ahol 1933-ban mennyiségtan-természet-tan szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1941-ben a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen doktori szigorlatot tett summa cum laude eredménnyel, majd 1946-ban a Debreceni Tudományegyetemen a lineáris algebra és analízis tárgykörből egyetemi magántanárrá habitálták. Tudományos eredményei felülvizsgálása alkalmával, 1952-ben a matematikai tudományok kandidátusa fokozatot kapta, majd 1962-ben doktori értekezésének megvédése alapján a matematikai tudományok doktorává nyilvánították.

Középiskolai tanári oklevelének megszerzése után különböző középiskolákban és főiskolákon tanított. 1945-ben mint beosztott középiskolai tanár került a Debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára; 1947-ben intézeti tanár, majd 1952-ben - az időközben megalakult Természettudományi Karon - tanszékvezető egyetemi docens, 1962-ben pedig tanszékvezető egyetemi tanár lett.

Kitüntetései: Oktatásügy Kiváló Dolgozója /1963/, Munka Érdemrend ezüst, illetve arany fokozata /1971, ill. 1979/, Álami Díj /1980/, MTESz Hajdu-Bihar megyei Szervezete Megyei Díja /1981/, A Békéért Kitüntető Jelvény /1983/, Pro Universitate, Kossuth Lajos Tudományegyetem /1984/, Bugát Pál Emlékérem /1985/.

Gyires Béla professzor kutatási spektruma igen széles. Korábban számelméleti és algebrai kérdésekkel foglalkozott. Kiemelendők nemzetközileg is elismert mátrixelméleti eredményei, amelyek számos klasszikus eredményt általánosítanak. Ezek egy része Gyires Béla valószínűségszámítási és matematikai statisztikai vizsgálatainak során felmerült kérdésekkel kapcsolatos. E vizsgálatainak eredményeit számos dolgozatban közölte; ezek leg-

többjében a véletlen blokkok elméletével, a centrális határel-oszlástételnek nem független esetre való kiterjesztésével, lineáris rendstatisztikák gyenge konvergenciájával, mátrixértékű extrapolációval, polinomstatisztikáknak lineáris statisztikákra vonatkozó konstans regressziójával foglalkozik. Valószínűségi számításai és matematikai statisztikai vizsgálataihoz számosan csatlakoztak.

Nemzetközi érdeklődést elsősorban a határel-oszlástételek, valamint a lineáris rendstatisztikák és a Toeplitz-féle mátrixok elméletében elért eredményeivel, továbbá Linnik és Zinger polinomstatisztikákra vonatkozó nevezetes vizsgálatai továbbfejlesztésével ért el.

Gyires Béla - először a matematikai irodalomban - szisztematikusan foglalkozott a lineáris rendstatisztikák gyenge konvergenciájának kérdésével; nem független minták esetére is sikerült lineáris rendstatisztikák egy tág osztályára határel-oszlástételt bizonyítania.

A mátrixértékű lineáris extrapolációval kapcsolatos eredményei a mátrixértékű stationér sztochasztikus folyamatok elméletének általa adott kiépítésén alapulnak. Ebben az elméletben fontos szerepet játszanak a Gyires Béla által bevezetett kvázi Hilbert-térre és mátrixértékű függvényekkel generált Toeplitz-féle hipermátrixokra vonatkozó, ugyancsak tőle származó eredmények, amelyek többek között általánosítják Szegő Gábor, Helson és Lowdenslager nevezetes tételeit. Gyires Béla professzor ilyen irányú vizsgálatai élénk nemzetközi visszhangot keltettek. H. Widom "Asymptotic behaviour of block Toeplitz matrices and determinants" c. nagyobb terjedelmű munkájában kiemeli, hogy Gyires Béla volt az első, aki mátrixértékű függvények Toeplitz-féle mátrixait vizsgálta; e vizsgálatokhoz számos külföldi szerző is csatlakozott.

Különösen élénk nemzetközi visszhangot keltettek Linnik és Zinger polinomstatisztikákra vonatkozó vizsgálatainak továbbfejlesztésével elért eredményei, amelyeket Lukács és Laha bizonyításukkal együtt bedolgozták "Applications of characteristic functions" c. közismert monográfiájuk új kiadásába is.

Gyires Béla több dolgozatában a matematikai statisztika és az analízis különböző alkalmazási területeivel is foglalkozott; ilyenek pl. a valószínűségi számítások modellalkotás jelentősége a biológiában, az emberi halandóság problematikájában, a matematikai statisztika alkalmazásainak lehetősége a vaskohászatban, hibaszámítás, egy kémiai probléma kapcsán felmerült másodrendű, konstans együtthatós, nem lineáris differenciálegyenlet megoldása.

Említést kell tenni számos matematikatörténeti és tudománypolitikai cikkéről is. Tanulmányokat készített pl. Rados Gusztávról, Dienes Pálról, Jordan Károlyról, Rényi Alfrédéről, és számos cikke foglalkozik a Kossuth Lajos Tudományegyetemen folyó tudományos munkával, és az ottani Matematikai Intézet kérdéseivel.

Tudományos vizsgálatait az utóbbi öt évben is nagy lendülettel, igen eredményesen folytatta a valószínűségszámítás, a matematikai statisztika, a mátrixelmélet, a mátrixértékű függvények és a kombinatorika körében. Ujabb eredményeit 16 dolgozatban foglalta össze, amelyek közül 7 még megjelenés alatt áll. Ujabb eredményei közül kiemelendők az általa kidolgozott keverési elmélet, a permanens-elméleti eredményei és Szász Ottó egy mátrixelméleti eredményének általánosítása.

Számos helyen és alkalommal képviselte a magyar matematikát külföldön is. Így pl. előadásokat tartott az edinbourghi, a stockholmi, a moszkvai, a nizzai és a vancouveri Nemzetközi Matematikai Kongresszusokon, az Indian Statistical Institute meghívása alapján Indiában, az European Meeting of Statisticians konferencián pedig az egyik szekció elnökeként vett részt. Számos hazai matematikai rendezvény megszervezésében végzett nagy munkát, és a Bolyai János Matematikai Társulat, valamint a Magyar Tudományos Akadémia felkérésére számos alkalommal előadást tartott különböző emléküléseken.

Gyires Béla professzor áldozatos, széleskörű tudománypolitikai tevékenysége is kiemelendő. Mint a Kossuth Lajos Tudományegyetem Valószínűségszámítási és Alkalmazott Matematikai Tanszékének vezetője kialakította a debreceni valószínűségszámítási és matematikai statisztikai képzést, amelyre épült a 21 év előtt Debrecenben bevezetett matematikus képzés is. Kezdeményezésére indult meg Debrecenben az oktatók és a hallgatók számitástechnikai képzése. 1958-tól 16 éven át a négy tanszék magában foglaló debreceni Matematikai Intézet vezetője volt. 1966-1969 között a Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karának dékáni tisztségét viselte. Hosszu ideig tagja volt a minisztériumi Matematikai Bizottságnak és a Számítástechnikai Bizottságnak; ilyen minőségében pl. ő dolgozta ki a hároméves programozó matematikus képzés ma is érvényben lévő programját. Tagja volt a Tudományos Minősítő Bizottság Matematikai Szakbizottságának. Tagja a Magyar Tudományos Akadémia Matematikai Bizottságának és az MTA Számítástudományi Bizottságának. A Bolyai János Matematikai Társulat volt vidéki alelnöke, Hajdu-Bihar megyei Tagozatának volt elnöke, a Neumann János Számítástudományi Társaság Debreceni Tagozatának volt elnöke, a TIT Matematikai Választmányának volt elnöke, a TIT Országos Elnökségének tagja, a Bolyai János Matematikai Társulat tiszteletbeli elnöke, a TIT Matematikai Választmányának tiszteletbeli elnöke. Az Österreichische Mathematische Gesellschaft, a Biometric Society és az International Statistical Institute tagja. Számos hazai matematikai folyóirat szerkesztőbizottságának is tagja.

Az előzőek alapján Gyires Béla professzornak Akadémiai taggá történő megválasztását minden tekintetben indokoltnak tartjuk. Személyével a Magyar Tudományos Akadémia olyan taggal bővülne, aki magasrendű, töretlen és intenzív alkotó tudományos és társadalmi aktivitásával erre a kitüntetésre valóban méltó.

Tandori Károly s.k.
az MTA rendes tagja

Szőkefalvi-Nagy Béla s.k.
az MTA rendes tagja

Rapcsák András sk.
az MTA rendes tagja

HALÁSZ GÁBOR

Születési hely: Budapest év: 1941

Szűkebb szakterülete: számelmélet, analízis

A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte: 1982

Jelenlegi munkahelye: MTA Matematikai Kutató Intézet

Beosztása: tudományos tanácsadó, osztályvezető

Halász Gábor munkái a számelmélet és az analízis egyes fontos területein meghatározó jelentőségűek. Külföldön is e területek vezető szaktekintélyeként tartják számon.

Már kezdő kutatóként kiemelkedő jelentőségű eredményeket ért el. Kandidátusi disszertációja döntő áttörést hozott a multiplikatív számelméleti függvények középértékének vizsgálatában. Sikertült a középérték létezésére szükséges és elégséges feltételt adnia, a számelméleti függvényhez tartozó Dirichlet sor tulajdonságaitól függően. Az általa alkalmazott módszer ma az egyik legerősebb eszköz az additív és multiplikatív számelméleti függvények értékeloszlásának vizsgálatában. Ezeknek az eredményeknek a P.D.T.A Elliot - a valószínűségszámítási számelmélet világviszonylatban vezető szaktekintélye - Probabilistic Number Theory I. II. Springer, New-York /1979/ c. művében fejezeteket szentel.

Hasonló jelentőségűek a primszámok eloszlására vonatkozó problémákban igen fontos szerepet játszó Riemann-féle Zeta függvény és Dirichlet-féle L-függvények gyökeloszlásában Turán Pállal közösen elért eredményei. Halász Gábornak és Turán Pálnak első ízben sikerült a Riemann sejtés máig ismert legmélyebb megközelítését jelentő sűrűségi hipotézist legalábbis egy fix sávban /azaz $\text{res} > 1 - c$ -re pozitív c értékkel/ igazolni. Igen fontosak és meglepőek a Lindelöf sejtéssel kapcsolatos eredményeik. Halász Gábor eredményei ebben a témában is egy alapvető új módszer születését jelentették. A Montgomery által továbbfejlesztett változat, a Halász-Montgomery módszer nélkül ma az analitikus számelmélet jelentős része szinte elképzelhetetlen. Ezekkel az eredményekkel M.N. Huxley The Distribution of Prime Numbers, Clarendon Press, Oxford /1972/ c. műve foglalkozik részletesen.

A K.F. Roth és W.M. Schmidt által kidolgozott, sorozatok eloszlásainak irregularitásaival foglalkozó elméletben szintén kiemelkedő eredmények fűződnek Halász Gábor nevéhez.

Publikációs tevékenységét a nagyfokú igényesség jellemzi, csak lényegesen újnak és fontosnak ítélt eredményeket közöl. Eredményeinek jelentős részét, többek között számelméleti függvényekről, statisztikai becslésekről, véletlen polinomokról, va-

lőszinűségszámítási koncentráció becslésekről szóló egyes tétel-
lelt, publikálásuk óta lényegesen továbbfejlesztette. Ezek az
eredmények nemegyszer csak hazai és külföldi munkatársai dolgo-
zataiban és könyveiben jelennek meg. Különösen sok ilyen ered-
ményt tartalmaz Turán Pál posztumusz könyve, *On a new method of
Analysis and its applications*, Wiley and Sons, New York /1984/,
amelyet Halász Gábor szerkesztett.

Tudományos munkája mellett felbecsülhetetlen értékű a
tudományos utánpótlás nevelése terén végzett munkája és tudom-
ányszervező tevékenysége is. Ma ő vezeti, irányítja és szerve-
zi a jelentős hagyományokkal rendelkező magyar analitikus szám-
elmélet és komplex függvénytan iskolát. Rendszeresen tart magas
szintvonalu egyetemi speciáelőadásokat, diákköri előadásokat,
irányítja hallgatók szakmai gyakorlatát és többen irtak szakdol-
gozatot az ő vezetése mellett. Az általa vezetett intézeti sze-
minárium keretében - és azon kívül is - számos fiatal kutató
munkáját irányítja vagy legalábbis segíti. Két fiatal matematik-
us, akik más-más területen Halász Gábor tanítványai, Beck Jó-
zsef és Lempert László, az idei Berkeley-i Nemzetközi Matemati-
kai Kongresszuson meghívott előadó volt. Ilyen megtiszteltetés,
a felszabadulás óta összesen nyolc magyar matematikust ért.

Méltán részesült tehát 1985-ben a BJMT Szele Tibor em-
lékdíjban, 1965-ben és 1968-ban Grünwald Géza emlékdíjat, 1972-
ben Rényi díjat, 1976-ban MTA Matematikai Díjat kapott tudomá-
nyos munkássága elismeréseként. Az MTA III. Osztálya 1985-ben
tanácskozási jogu tagjává választotta.

Nemzetközi elismerését jelzi az is, hogy meghívásra
több hónapot töltött a princetoni Institute for Advanced Study-
ban, a svédországi Mittag-Leffler intézetben, a londoni Imperi-
al College-ben, az University of Illinois-n /Urbana, USA/, va-
lamint a párizsi egyetemen /Orsay/.

Jelentős szerepet vállal a hazai tudományos közéletben
is. Tagja a TMB Matematikai Szakbizottságának és a BJMT Választ-
mányának. Elnöke volt számos nagyszerű hazai tudományos kollok-
vium szervezőbizottságának. Több tudományos könyvet és konferen-
cia-kötetet szerkesztett.

A fentiek alapján ismételten melegen javasoljuk Halász
Gábornak az MTA levelező tagjává való megválasztását.

Császár Ákos s.k.
az MTA rendes tagja

Erdős Pál s.k.
az MTA rendes tagja

Fejes Tóth László s.k.
az MTA rendes tagja

Hajnal András s.k.
az MTA rendes tagja

Lovász László s.k.
az MTA rendes tagja

Szemerédi Endre s.k.
az MTA levelező tagja

T. Sós Vera s.k.
az MTA levelező tagja

a nehézségektől vissza nem riadó, pontos és megbízható alkalmazásával vivta ki.

Egy évet töltött a Landau Elméleti Fizikai Intézetben és azóta sok helyre hívták meg. Így több mint három évet töltött a Grenoble-i Laue-Langevin Intézet elméleti csoportjában és két évig volt vendégprofesszor a szilárdtest-fizikát tekintve egyik legelőkelőbb amerikai egyetemen, az University of Illinois alkalmazásában, Urbanában, ahol szilárdtest-fizikát tanított és didaktikusan felépített előadásai elismerést váltottak ki.

Sólyom Jenő, az ELTE Elméleti Tanszékének címzetes egyetemi tanára, ahol sok éven keresztül tartott elméleti szilárdtest-fizikából több féléves előadássorozatot, amelyeken egy egész szilárdtest-fizikus generáció nevelkedett. Aktívan vett részt az Eötvös Loránd Fizikai Társaság és az MTA több bizottsága tevékenységében. Szervezője volt a szerves vezetők, majd a töltéssűrűség-hullámok tárgyköréből rendezett kongresszusnak és személyes tekintélyének is köszönhetően el, hogy ezek a konferenciák először Magyarországon kerültek megrendezésre.

76 dolgozata a legrangosabb nemzetközi folyóiratban jelent meg, amelyekre több mint 729 hivatkozást ismerünk. Sólyom Jenő eredményeinek elismeréséről tanuskodik többek között a "sub auspiciis" aranygyűrűs doktori cím /1972/ és az Állami Díj /1980/. Megítélésünk szerint Sólyom Jenő tudományos eredményei, nemzetközi tekintélye és a hazai szilárdtest-fizikában játszott szerepe messzemenően indokolják levelező taggá történő megválasztását.

Kiss Dezső s.k.
az MTA rendes tagja

Zawadowski Alfréd s.k.
az MTA levelező tagja

Nagy Károly s.k.
az MTA rendes tagja

Szépfalusy Péter s.k.
az MTA levelező tagja

Kroó Norbert s.k.
az MTA levelező tagja

Agrártudományok Osztálya

GYÖRFFY BÉLA

Születési hely: Kemenesmagasi

év: 1928

Szűkebb szakterülete:

szántóföldi növénytermesztés

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte:

1986

Jelenlegi munkahelye:

MTA Mezőgazdasági Kutató Intézet

Beosztása:

igazgató

Agráregyetemi tanulmányait Budapesten fejezte be 1949-ben. 1949-től 1953-ig a Moszkvai Tyimirjazev Mezőgazdasági Akadémián volt aspiráns, ott védte meg "Kettőstermesztés Magyarországon" című kandidátusi értekezését.

Martonvásáron 1951 óta folytat kísérleteket, azóta ott dolgozik, különböző beosztásokban /tudományos főmunkatárs, osztályvezető, tudományos igazgatóhelyettes, igazgató/.

Pályája kezdetén kettőstermesztés lehetőségeivel foglalkozott, későbbiekben a kukoricatermesztés és a földművelési rendszerek összefüggését tanulmányozta. Kutatásaival megalapozta a kukoricatermesztés nagyüzemi technológiáját. Kidolgozója volt a termelési rendszerek első kukoricatermesztési technológiáinak. Feltárta a növénytermesztési tényezők: talajművelés, kapálás, növényszám hatását, a talaj tápanyag- és vízforgalmára.

1958-ban kezdett vetésforgó, monokultura tápanyagellátási tartamkísérleteinek eredményei napjainkra kezdenek beérni. Értékelte a tápanyagellátás mai szintjén a vetésforgót és a vetésváltást megalapozó agronómiai elméleteket /tápanyag, humusz, szerkezet, patogén, gyom, vízforgalom/. Megállapította, hogy buza esetében a monokulturális termésdepresszió időjárás indukálta patogén tényezőkkel mutat összefüggést, míg kukoricában a talaj vízforgalmával.

Elsőként készítette el /1974/ hazánkban a kukorica termesztésének energiamérlegét. Herbicid-kutatásai uttörőek nemzetközi vonatkozásban is. Munkatársaival elsőként dolgozta ki az Atrazinra alapozva a kapálás nélküli kukoricatermesztést /1958/. Azóta is rendszeresen műveli e területet és folyamatosan továbbfejleszti. Munkatársaival készített szabadalmak alapján készül a hazai kukorica gyomirtószeres több mint 50 %-a. Kezdeményezője volt a herbicid antidótumok kutatásának /1966/. Jelenleg szabadalma alapján oldják meg az Acetoklór antidotálását. Kutatásaiban értékelte a különböző peszticidek hatását a talaj termékenységre.

Kezdeményezője volt a genotípus és a technológia interakciói feltárásának. Első közleményei e témakörben 1958-ban jelentek meg. Azóta ez az irányzat a növénytermesztési kutatásokban fő kutatási területté vált. Ma már általános a genotípusok rendszeres vizsgálata tápanyag-reakcióra, állománysűrűsége, herbicid-érzékenységre és a technológia egyéb elemeire.

Kutatási eredményéről a kukorica termesztéséről írott kézikönyvében több könyvrészletben és 80 magyar és idegen nyelven írott közleményében számolt be. Dolgozatait a külföldi folyóiratok, különösen a dunamenti országokban rendszeresen idézik.

Nemzetközi kapcsolatai kiterjedtek, rendszeresen meghívott előadó különböző nemzetközi kongresszusokon és konferenciákon /Basel, Moszkva, Brighton, Bratislava, Washington, Várna/. 1965-1966-ban az USA-ban, Amesben az Iowai Állami Egyetemen vendégkutató és vendégprofesszorként dolgozott.

Tudományszervezési tevékenysége széles körű, elnöke az MTA-MÉM Növénytermesztési Bizottságának, alelnöke a MAE Növénytermesztési Társaságának. A Gödöllői Agrártudományi Egyetemen, ahol c. egyetemi tanár, több mint 10 éve rendszeresen előad.

Kutató munkája elismeréseként Akadémiai Díjat 1962-ben, Cserháti Díjat 1981-ben kapott.

A fentiek alapján javasoljuk Győrffy Bélának az MTA levelező tagjává történő megválasztását.

Király Zoltán s.k.
az MTA rendes tagja

Horn Péter s.k.
az MTA levelező tagja

LOMNICZI BÉLA

Születési hely:	Kisbér	év:	1939
Szükebb szakterülete:		állatorvosi virológia	
A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:		1984	
Jelenlegi munkahelye:		MTA Állatorvostudományi Kutatóintézet	
Beosztása:		tudományos tanácsadó	

Lomniczi Béla 1962-ben szerzett állatorvosdoktori oklevelet és azóta jelenlegi munkahelyén dolgozik. Közben 1981-től 1985-ig az intézet igazgatóhelyettese volt.

Immár 24 éves kutatói pályafutása alatt az állatorvosi virológia és járványtan széles területén dolgozott. Eredményeit kezdettől rangos külföldi lapokban közölte. Ezekre kiemelkedő számban hivatkoztak külföldi szerzők. A 34 idegennyelvű közleménye közül, az utóbbi 15-re eddig legalább 320 külföldi folyóirat-közleményben és 7 idegennyelvű könyvben, utóbbiakban ismételten is hivatkoztak. Munkássága a hazai szakkörökre is meghatározó hatást fejtett ki. Magyar nyelven 15 eredeti, 12 összefoglaló és 6 ismeretterjesztő közleménye, valamint a *Vírusok /Gondolat, 1978/ c. könyve* jelent meg.

Kezdetben a sertések gyomor- és bélgyulladásának kórfejlődésével, a kórokozókkal szembeni fajhoz kötött természetes ellenállóképességgel, majd egyes vírusos baromfi betegségekkel foglalkozott. A fertőző bronchitis vírus első hazai izolálásáért 1968-ban Akadémiai Díjban részesült. Kandidátusi fokozatot 1973-ban az interferonkutatás területéről szóló értekezése alapján szerzett.

Később figyelmét a vírusok molekuláris szerkezetének tanulmányozására fordította. Foglalkozott az influenzavírus szapo-

rodásának törvényszerűségeivel, majd elsőként jellemezte a coronavirusok genomját, biológiai és fiziko-kémiai tulajdonságait. Ez utóbbi témából védte meg 1984-ben doktori értekezését.

Ujabbán a herpesvirusokhoz tartozó Aujeszky-féle betegség vírusának génszerkezetével kapcsolatban tett nemzetközileg is új megállapításokat, amennyiben elsőként irt le a vírus DNS-en virulencia-lokuszeket, szakaszkiesséseket és egyes genomszakaszok irányváltozását. DNS szerkezeti analizissel molekuláris járványtani vizsgálatokat kezdett. A vírusgenomon kimutatott markereket elsőként használta fel a virustörzsek járványtani nyomozásában. Baromfipestis virustörzsek megkülönböztetésére peptidterképezést és a monoklonális ellenanyagtechnikát alkalmazták. Kutatási eredményeiért 1985-ben Akadémiai Díjban részesült.

A virológiai alap kutatásban nemzetközileg is kiemelkedő eredményei mellett az alkalmazott kutatás területén aktuális állategészségügyi kérdések megoldásához is folyamatosan és jelentősen hozzájárult. Munkatársaival megoldotta a szarvasmarha-leucosis felismerésére szolgáló antigén hazai gyártását, inaktivált baromfipestis vakcinát állított elő és az Aujeszky-féle betegség diagnózisára gyors és tömegvizsgálatokra alkalmas ELISA eljárást dolgozott ki.

Ösztöndíjjal vagy meghívásra egy-egy alkalommal 2-12 hónapig dolgozott Glasgow, Páris, Aberdeen, London, Warwick, valamint legutóbb 14 hónapig a Vanderbilt Egyetem /USA/ kutatóintézetében.

Társadalmi tevékenységet az MTA-MÉM Állatorvostudományi Bizottságában és a Magyar Mikrobiológiai Társaság Elnökségében fejt ki. A TMB Állattenyésztési és Állatorvostudományi Szakbizottságának 1981-1984 között, az Archives of Virology szerkesztőbizottságának 1981-1983 között volt tagja. Tagja az MSZMP-nek és a MEDOSZ-nak.

A fentiek alapján meggyőződéssel javasoljuk Lomniczi Bélának az MTA levelező tagjává történő megválasztását.

Kovács Ferenc s.k.
az MTA rendes tagja

Klement Zoltán s.k.
az MTA levelező tagja

Mészáros János s.k.
az MTA rendes tagja

Szent-Iványi Tamás .k.
az MTA rendes tagja

Orvosi Tudományok Osztálya

GÁTI ISTVÁN

Születési hely: Bonyhád

év: 1922

Szűkebb szakterülete:

szülészeti és nőgyógyászati
endokrinológia, perinatológia

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte:

1975

Jelenlegi munkahelye:

Orvostovábbképző Egyetem
Szülészeti és Nőgyógyászati
Klinika

Beosztása:

igazgató, tudományos rektor-
helyettes, egyetemi tanár

Gáti István professzor több mint három évtizede végez értékes tudományos kutatómunkát. Kezdetben a szülést követő súlyos endokrin zavarokkal foglalkozott. Különösen behatóan elemmezte a császármetszés szerepét az agyfüggelékmirigy elégtelenség kialakulásában /Zbl.Gynäk. 86:662, 1964/. Ezután fordult figyelme az akkor még csak körvonalalaiban ismert Human Placentáris Lactogen /HPL/ felé. Ezen vizsgálatait egyéves zürichi tanulmányutja során alapozta meg. Munkája a hazai szülészeti gyakorlatban bizonyította a HPL terhesspatológiai diagnosztikus értékét /"A human placentáris lactogen /HPL/ klinikai jelentősége normál és kóros terhességben" c. doktori értekezés, 1975/, mely az ezután megvalósult hazai HPL radioimmunoassay módszerrel elfogadott, lényegében befejezett tényé vált.

Szakterületének egyik országosan elismert vezető klinikus. Kidolgozta a choriális tumorok korszerű diagnosztikájának alapelveit és szervezi a betegek terápiás ellátását. Amerikai felkérésre összefoglalót írt e tumorokról a "Principles and Practice of Obstetrics and Perinatology" c. könyvben /McMillan Publ. Co., N.Y., 1984/. Vezeti az ország első gyermeknőgyógyászati fekvőbeteg részlegét. Foglalkozik az endokrin sterilitással, valamint a refertilizációs műtéti technika feltételeinek megteremtésével.

Munkássága időközben a lepényi működés és interdiszciplináris vetületeinek /perinatológia/ tudományág szerű művelésében bontakozott ki. Munkatársai a magzati fejlődés méhenbelüli kórállapotait, a cukorbetegséggel szövődött terhességet, a lepényi keringést, a terhességi véralvadást, a korszerű szülészeti fájdalomcsillapítást, valamint a korai és késői neonatológiai szövődeményeket tanulmányozzák magas szinten. Irányításával eddig 2 doktori és 14 kandidátusi értekezés készült el. A vázolt profilok aláhúzzák széleskörű tudományszervező és irányító tevékenységét.

A Budapesti Orvostudományi Egyetemen 1959-ben "sub auspiciis rei publicae popularis" avatták orvosdoktorrá. Kutatómunkáját 1954-ben, medikus korában a Straub akadémikus vezette Orvosvegytani Intézetben kezdte, majd tanulmányai befejeztével a Gyógyszertani Intézetben folytatta 1979-ig, ahol Knoll akadémikus munkatársaként a biokémiai farmakológiai laboratórium vezetője volt. 1979-ben a Gyógyszerhatástani Intézet tanszékvezető egyetemi tanára lett.

65 tudományos közleményt, 17 könyvrészletet publikált, angol nyelvű szerkesztett könyveinek száma 7, melyek egyfelől a központi idegrendszerre ható vegyületek hatásmód analizisével, másfelől a gyógyszerek szervezeten belüli sorsával foglalkoznak. Munkáira az elmúlt 10 év során 466 hivatkozás történt.

Analizálta azoknak a vegyületeknek biokémiai hatásmódját, melyek az elmúlt 25 év során a Gyógyszertani Intézetben folyó kutatások középpontjában álltak. E területre eső munkásságából két fontos amfetamin-származék, a deprenil és a P-brom-amfetamin hatásmódjára vonatkozó kutatásai emelkednek ki. Munkájával /Acta Physiol. Hung. 32, 377, 1967/ lényegesen járult hozzá a B-tipusu monoaminoxidáz /MAO/ első, és máig egyetlen gyógyszerként használt, szelektív bénítójának, a deprenilnek kidolgozásához. Ez a számos országban, a Parkinson kór gyógyításában használatos vegyület világszerte referens anyagnak számít a kutatásban. Minden MAO analizissel foglalkozó laboratóriumban használatos. A deprenil sajátos hatásmódjának felfedezését leíró cikk /Adv. Biochem. Pharmacol. 5, 393, 1972/ olyan nemzetközi érdeklődést keltett, hogy az első magyar "Citation classic" lett. A deprenilre vonatkozó kutatásai alapján nyerte el 1970-ben kandidátusi fokozatát.

1965-től uttörő munkát végzett a gyógyszerek felszívódásának, eloszlásának, metabolizmusának és kiürülésének kutatásában alkalmazható radioizotópos módszerek hazai bevezetésében. Ez a munka gyógyszeriparunk eredményessége, termékeinek nemzetközi piacokon történő értékesíthetősége szempontjából igen nagy fontosságú volt. Mint a Magyar Farmakológiai Társaság biokémiai szekciójának titkára, fáradhatatlanul szervezett és szervez tanfolyamokat, szimpoziumokat, ahol a metodikai tanításon túl igyekszik közelebb hozni egymáshoz biokémiai farmakológusokat és a határterületek szakembereit, vegyészeket, klinikusokat. Az e területen végzett tudományos szervező tevékenysége kiváló példája az elmélet és a gyakorlat oly szükséges összekapcsolásának.

Saját munkásságával adott példát arra, hogy a hazai kutatás eredményeképpen kifejlesztett új gyógyszerek szervezeten belüli sorsára vonatkozó analizisek a nemzetközi standardoknak megfelelően végezhetőek el nálunk is. Uttörő példák e tekintetben a deprenilre /V. Conf. Hung. pro Therapia et Investigatione in Pharmacologia, 1968; J. Pharm. Pharmacol, 36, 107, 1984/, a homopirimidazolokra /Arzneimittel-Forsch. 21, 717, 1971; Acta Physiol. Hung. 43, 353, 1973; a halidorra /Acta Pharmaceutica Hung. 43, 103, 1973/, az azidomorfinkra /Acta Physiol. Hung. 46, 163, 1975; a parabromometamfetaminra /Orvostudomány 28, 75, 1977/ vonatkozó radioizotópos módszerekkel végzett analizisek.

Az utóbbi öt évben széleskörű kutatást végzett az antidepresszív hatással rendelkező EGYT-475 és az EGYT 3615 szervezetbeni sorsának és hatásmódjának felderítésére. Az antidepresszívumok kutatása terén végzett munkásságát az OTKA is jelentősen támogatja. Ezen idő alatt munkássága bővült a neurokémiai transzmisszió preszinaptikus regulációjának vizsgálatával /Neuroscience 16, 439, 1985; Br.J.Pharmacol. 87, 63, 1986/. Mindmáig fáradhatatlanul követi és hasznosítja a gyógyszerkutatás gyakorlata szempontjából fontos újabb módszereket, melyek a gyógyszerek szervezeten belüli sorsára vonatkozóan mind fontosabb információkat adnak. Ő vezette be itthon az egészségtest-autoradiográfiát és ugyancsak ő alkalmazta elsőként hazánkban a gázkromatográfia és tömegspektrometria együttes módszerét a gyógyszerkutatásban. Munkásságának kitűnő összefoglalását adta 1978-ban a gyógyszerek szervezeten belüli sorsának analizisével foglalkozó doktori disszertációjában.

Kiváló oktató és előadó. Közéleti tevékenysége széleskörű. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Pártbizottságának titkára, a Budapesti Pártbizottság és Pártvégrehajtó-bizottság tagja. Számos tudományos társaság tagja. Az MTA Orvosi Osztályának tanácskozó tagja. A MOTESZ alelnöke. Az Egészségügyi Tudományos Tanács tagja. A Gyógyszerkutatási Bizottság és az Izotop Orvosi Alkalmazási Szakbizottság tagja.

1981-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki.

Hollán Zsuzsa s.k.
az MTA rendes tagja

Knoll József s.k.
az MTA rendes tagja

Antoni Ferenc s.k.
az MTA rendes tagja

Lapis Károly s.k.
az MTA rendes tagja

Műszaki Tudományok Osztálya

PÁCZELT ISTVÁN

Születési hely: Nyirparasznya

Év: 1939

Szűkebb szakterülete:

műszaki mechanika, szilárdságtan

A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:

1982

Jelenlegi munkahelye:

Nehézipari Műszaki Egyetem
Gépészmérnöki Kar

Beosztása:

dékán, egyetemi tanár

Gépészmérnöki oklevelét a Nehézipari Műszaki Egyetemen 1962-ben szerezte. Az egyetem Mechanikai Tanszékén tanársegéd, majd 1966-1969 között a Leningrádi Műszaki Egyetemen A.I.Lurje akadémikus aspiránsa. Ezután ismét az NME Mechanikai Tanszékére kerül, ahol 1971-ben docensi, majd 1983-ban egyetemi tanári kinevezést kap. Jelentős szerepe van a tanszéki kutatások irányításában, a kutatási eredmények hasznosításában és a tudományos káderutánpótlásban.

1971-től kezdődően irányítja a tanszék végeselemes módszerrel kapcsolatos kutatómunkáját. E területen a hazai kutatók egyik centruma alakul ki a tanszéken.

A végeselemes módszer alkalmazása szilárdságtani feladatok közelítő megoldására c. témában ill. az Érintkezési feladatok numerikus vizsgálata c. témában elért eredményeit számos hazai és külföldi konferencián, szimpozionon, kollokviumon ismerteti /1980-tól 9 alkalommal/. 1982-től - a műszaki tudomány doktori fokozat megszerzése óta - megjelent publikációinak száma 20, publikációira történő külföldi hivatkozások száma 9. E tárgykörökkel kapcsolatos különféle ipari szerződéses munkák vezetését, irányítását végzi /AUTOKUT, GANZ-MÁVAG, VEGYTERV, MÉLYÉPTERV, VITUKI, VIDEOTON, OMF B részére/. 1978-től kezdődően döntő mértékben célorientált végeselemes programrendszerek kidolgozását, ipari felhasználásra alkalmas software termékek elkészítését irányítja. Ezek közül kiemelkedik sokoldalúságával, széles modellezési lehetőségével a TESZGA /tengeleszimmetrikus geometriájú és alakváltozásra rugalmas szerkezetek szilárdságtani vizsgálatára alkalmas/, illetve SIK nevű alszerkezetes végeselemes programrendszer, melyet számos tervező vállalat, kutatóintézet tevékenységében eredményesen használ.

1977-ben a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Mechanikai Intézetében Keldis-ösztöndíjjal egyéves kutatómunkát folytat a következő témákban:

- az összetett testekből felépülő rugalmas rendszerek variációs elvei;
- hibanégyzet minimum-elvre alapozott végeselemes módszer parciális differenciálegyenletek közelítő megoldására;
- rugalmas rendszerek optimális megtámasztása;
- kinematikai jellemzőkre megfogalmazható új típusú optimális érintkezési feladatok.

A korábbi évek kutatási eredményeire támaszkodva, azokat továbbfejlesztve elkészíti a Rugalmas rendszerek érintkezési feladatának vizsgálata c. doktori értekezését, melyben a szerkezetek, szerkezeti elemek közötti rugalmasságtani érintkezési feladatok olyan közelítő megoldásait vizsgálja, amelyeknél az érintkező testek alakjára, megfogására és terhelésére nincsenek korlátozások. Az ebben kifejtett, rendszerezett variációs elvek, tételek a rugalmasságtan új ismeretekkel való gyarapítását eredményezik.

A javasolt variációs elvek bázisán konkrét számítóprogramok készíthetők, az energetikai gépek, berendezések, vegyipar-

ri készülékek, a gépészet, építészet különféle rendeltetésű gépeinek, berendezéseinek, építményeinek kinetikai-, ill. statikai érintkezési feladata analízise számára.

A surlódás nélküli érintkezési feladatok vizsgálatára konstruált, variációs elvekre felépített közelítő módszerek előnyösnek mutatkoznak a bonyolult kialakításu, megfogásu, terhelésű rugalmas szerkezetek szilárdságtani viszonyainak tisztázásánál.

A kinematikai jellemzőkre vonatkozó érintkezési optimalizációs feladatok a nagy pontosságú alkatrészek gyártásánál fordulnak elő, míg a kopással kapcsolatos kérdések vizsgálata a berendezések üzemeltethetőségének előrejelzésénél használható fel.

1972-től részt vesz az MTA Műszaki Mechanikai Bizottság, 1980-tól az MTA Gépszerkezettani Bizottság Szilárdsági Méretezési Albizottság, 1986-tól a Miskolci Akadémiai Gépészeti Szakbizottság munkájában. Tagja az Ipari Minisztérium Kutatáspolitikai Tanácsának. A G6 OKKFT program oktatási alprogram szakmai tanácsának és az OMFB-6 tárcaprogram Műszaki Tanácsának elnöke. 1985-től részt vesz a Structural Analysis Systems könyvsorozat szerkesztőség munkájában. Vezetésével többen egyetemi doktori fokozatot szereztek, belöldi és külföldi ösztöndíjasokat fogad. Tudományos minősítési eljárásokban rendszeresen közreműködik. Többféle kari, egyetemi feladatot látott el és tett eleget társadalmi megbízatásoknak. 1982-től tudományos dékánhelyettes, 1983-tól az NME Gépészmérnöki Karának dékánja. Nagy aktivitással szervezi és irányítja a Karon folyó modulrendszerű oktatás bevezetésével kapcsolatos munkákat, erőfeszítései jelentős mértékben hozzájárultak a Kar ipari kapcsolatainak szélesítéséhez.

Utóbbi években kutatásait a nemlineáris anyagtulajdonságú testekből felépített rendszerek érintkezési feladatai témakörben folytatja, illetve a végeelem-módszert felhasználó, nagyhatékonyságú CAD/CAM rendszerek létrehozásának kérdéseit vizsgálja. Társszerzője a nyomdában lévő "A végeelem-módszer a kontinuummechanikában" és "A végeelem-módszer alkalmazása rudszerkezetekre" c. könyveknek.

1977-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója, 1985-ben az IpM-től a Kiváló Munáért kitüntetést kapta.

Szabó János s.k.
az MTA rendes tagja

Czibere Tibor s.k.
az MTA rendes tagja

REMÉNYI KÁROLY

Születési hely: Pesterzsébet

év: 1934

Szűkebb szakterülete:

tüzeléstechnika, energetikai berendezések

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte: 1974

Jelenlegi munkahelye: Villamosenergiaipari Kutató
Intézet

Beosztása: igazgatóhelyettes

Szakmai munkásságát 1957-ben a Csepeli Erőműben kezdte, majd 1958-tól 1970-ig az Erőmű Tröszt, illetve a Magyar Villamos Művek Tröszt keretében működött. 1970 óta a Villamosenergiaipari Kutató Intézet igazgatóhelyettese. Az energetika területén kifejtett széles körű tevékenységén belül különösen a gyengeműnőségű tüzelőanyagok hasznosításával, a kazántüztéri folyamatokkal, a tüzelőanyag változás hatásával, tüzelőanyag előkészítési, gyulladási, égési és salakosodási kérdésekkel foglalkozott. A kétkomponensű keverékek aprításának új alaptörvényét, elméleti és kísérleti igazolását nemzetközi szinten kutatásai eredményeként ismerik el. Jelenleg széles körű team irányítójaként a különböző tüzelőanyagok égésének egységes megalapozásán dolgozik és ért el eredményeket, amely tevékenysége jelentős OTKA támogatásban részesült.

Hazai viszonylatban elsők között foglalkozott a szén "fluidizált" állapotban történő eltüzelésével. Az erőművi berendezések területén elindítója volt annak a kutató munkának, amely eredményezte a diagnosztika jelenlegi színvonalra való kifejlődését mind az atomerőművek, mind a hagyományos erőművek területén. Kutatási eredményei a hazai szén és szénhidrogéntüzelésű erőművekben a gyakorlatban is hasznosultak. A szabadalmának felhasználásával kidolgozott, 50 t/h barnaszén őrlésre kifejlesztett legnagyobb hazai malom üzemi körülmények között sikeresen vizsgázott. Ugyancsak szabadalmi alapján készített szeparátoros őrvény-szénporégőket alkalmazzák a szénportüzelésű kazánok indításához és a tüzelés stabilizálásához. A szénminőség romlást és az olajmegtakarítási lehetőséget figyelembe véve ezen égőtípusoknak igen széles körű elterjedése indult meg. Szaktekintélyének nemzetközi és hazai elismerésére jellemző, hogy a Combustion Institute Haifaban, 1982-ben tartott nemzetközi szimposiumán a Coal-Combustion Kinetics and Mechanism szekció társelnöke, az ECE Inter-Country Project on International Co-operative Research on Low-Calorie Fuel Technology jelenlegi elnöke, a Kubai Kormány meghívására részt vett az energetikai kutatóintézet szervezetének kialakításában. A VI. ötéves tervben több hazai célprogram programbizottja volt, több programtanács tagja. Jelenleg a G/4 "Az energiagazdálkodással kapcsolatos fontosabb K+F feladatok" II. alprogram programfelelőse, a T-5 "A villamosenergia-rendszer fejlesztése" Operatív Bizottság elnöke és számos programtanács tagja, szakértője.

Széles körű szakirodalmi tevékenységét tükrözi, hogy cikkeinek és tanulmányainak száma több mint 100, ezen belül 2 angol nyelvű könyve az Akadémiai Kiadónál, 1 könyve és 1 könyvfejezete a Műszaki Könyvkiadónál jelent meg, 1 angol nyelvű könyve

idén jelenik meg az Akadémiai Kiadónál, 7 szabadalma van, OMFB, MTA és más munkacsoportban kidolgozott tanulmányban 20 esetben társszerző vagy vezető. Nagy számban tartott előadást bel- és külföldi konferenciákon. Munkáiról számos külföldi recenzió jelent meg, értékelve elsősorban a kétkomponensű keverékek aprítása és a tüzelőanyagok gyulladása területén elért eredményeit.

Oktatási tevékenységet a BME Továbbképző Intézet keretén belül hosszú időn át folyamatosan és a BME tanszékein időszakosan folytattott.

A hazai és nemzetközi tudományos közéletben aktívan részt vesz. Tevékenyen vesz részt a Műszaki Tudományok Osztálya munkájában; így az Energetikai Akadémiai Bizottság titkára, az Áramlás- és Hőtechnikai Bizottság tagja. Az MTA főtitkárától a szocialista akadémiák együttműködését biztosító MTA "Az energetika fizikai és műszaki kérdései" nemzetközi akadémiai problémabizottság elnöke teendőinek ellátására kapott megbízást. Részt vesz a TMB Energetikai Bizottságában a tudósképzéssel kapcsolatos elvi és konkrét kérdések kialakításában. Külföldről is többször megkeresik tudományos fokozatok odaitélésekor. Az MTA 1986.évi közgyűlése alkalmából a Gazdaság és Jogtudományok, valamint a Műszaki Tudományok Osztálya együttes tudományos ülészakán előadást tartott. Tagja - többek között - a Combustion Institute Magyar Nemzeti Bizottságának, a GTE Tudományos Bizottságának, a KGST Villamosenergia Állandó Bizottság 4. szekció magyar tagozat elnöke, tagja az ETE elnökségének és az ETE szaklapok szerkesztőbizottságának; az ETE Műszaki Tudományos Bizottságának elnöke.

Munkájáért több miniszteri, 1978-ban Munka Érdemrend bronz fokozata, 1985-ben a Munka Érdemrend arany fokozata korománykitüntetésben és egyesületi kitüntetésben részesült.

Michelberger Pál s.k.
az MTA levelező tagja

Lévai András s.k.
az MTA rendes tagja

Lukács József s.k.
az MTA rendes tagja

Kémiai Tudományok Osztálya

BARTÓK MIHÁLY

Születési hely: Szeged

év: 1933

Szűkebb szakterülete:

szerves kémia

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte:

1976

Jelenlegi munkahelye:

József Attila Tudományegyetem
Szerves Kémia Tanszék

Beosztása:

tanszékvezető egyetemi tanár
/a JATE Természettudományi Kar
dékánja/

Bartók Mihály fő kutatási területe a szerves vegyületek átalakulása heterogén katalizátorok jelenlétében, a reakciók sztereo-kémiaiájának és mechanizmusának vizsgálata, a fémek, valamint a szerves vegyületek funkciós csoportjai közötti kölcsönhatások összefüggéseinek és törvényszerűségeinek feltárása.

Eddigi kutatásai eredményeként több új fémkatalitikus szerves reakciót ismert fel /diolok oxovegyületekké, dioxánok észterekké, gyűrűs éterek oxovegyületekké, 1,3-aminoalkoholok oxovegyületekké, 1,3-oxazo-cikloalkánok karbonsavamidokká, β -laktámok aminoalkoholokká történő átalakítása/, amelyek nemcsak egyes vegyülettipusok újabb sajátosságai és új folyamatok megismerését jelentik, hanem nagy szelektivitásuknál és gazdaságosságuknál fogva egyes 1,3-diének, primer alkoholok, ketonok, észterek új szintézisének kidolgozását eredményezhetik. A különböző szerves vegyületek /C-O, C-N, C-Si kötésekkel tartalmazó vegyülettipusok/ különböző fémeken történő vizsgálata, több, a szénhidrogéneknél korábban felismert és az iparban is alkalmazott reakció általánosítását tette lehetővé /pl. hidroizomerizáció, 1,2 és 1,3-átrendeződések/. Ezen reakciók sztereo-kémiai lefutásának és mechanizmusának különböző módszerekkel /reakciókinetikai, H-D csere, IR-vizsgálatok, fémkomplexekkel folytatott vizsgálatok, intermedierek kinyerése, stb./ történő tanulmányozása a katalitikus reakciók értelmezéséhez nyújtott újabb adatokat. A sztereo-kémiai vizsgálatok a molekulakonformáció meghatározó szerepét igazolták a kontakt-katalitikus folyamatokban.

A fenti eredmények elérését új kutatási módszerek kidolgozásával és alkalmazásával /statikus mikroreaktor technika, CO-indikációs módszer kifejlesztése adszorbeált szerves vegyületek vizsgálatára, gázkromatográfia alkalmazása molekulakonformációk tanulmányozására/ is segítette.

Kutatási eredményeit eddig mintegy 160 dolgozatban tette közzé és ezekre több mint 400 hivatkozást kapott. Lényegesen hozzájárult az általa művelt tudományterület fejlődéséhez azokkal a monográfiákkal, amelyeket felkérésre írt ismert sorozatokban /Patai: The Chemistry of Functional Groups, Wiley; Weissberger-Taylor: The Chemistry of Heterocyclic Compounds, Wiley/. A "Stereochemistry of Heterogeneous Metal Catalysis" /Wiley, 1985/ című, munkatársaival együtt írt és általa szerkesztett monográfia, amely a fémkatalízis sztereo-kémiai területe a szakirodalomban az első megjelent mű, igen kedvező visszhangot váltott ki. A fentiek mellett 12 szabadalom társszerzője, amelyek közül kettő jelentős népgazdasági haszonnal került bevezetésre.

Kutatási eredményeiről mind külföldön /Szovjetunió, Lengyelország, Románia, NDK, Bulgária, Csehszlovákia, NSzK, Anglia, Hollandia, USA/, mind belföldön folyamatosan beszámolt. Jelenleg az Egyesült Államok-beli Southern Illinois egyetemmel folytat az NSF által is támogatott kutatásokat.

Bartók Mihály körül értékes tudományos iskola alakult ki a heterogén fémkatalízis szerves kémiai alkalmazása területén; munkatársai közül eddig heten szereztek kandidátusi fokozatot. Tanácskozó tagja az MTA Kémiai Tudományok Osztályának, tagja az MTA Szerves Kémiai Bizottságának, Reakciókinetika és Katalízis Munkabizottságának és Terpenoidkémiai Munkabizottságának, valamint a TMB Szerves Kémiai Szakbizottságának. 1973-ban a Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntették ki.

Mindezek alapján úgy ítéljük meg, hogy Bartók Mihály számottevően hozzájárult a kémiai tudomány fejlődéséhez és javasoljuk, hogy a Magyar Tudományos Akadémia válassza őt levelező tagjai sorába.

Tétényi Pál s.k.
az MTA rendes tagja

Markó László s.k.
az MTA levelező tagja

Szántay Csaba s.k.
az MTA rendes tagja

GÖRÖG SÁNDOR

Születési hely:	Szombathely	év:	1933
Szűkebb szakterülete:			szerves analízis
A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:			1973
Jelenlegi munkahelye:			Kőbányai Gyógyszerárugyár Fizikai Kémiai Laboratóriuma
Beosztása:			laboratórium-vezető

Görög Sándor, aki a tudományok doktora fokozatot 1973-ban nyerte el, 100 dolgozatban hozta nyilvánosságra új eredményeit. Ezen felül megjelent 6 könyve, melyek közül különösen a szteroidok analitikája nagy nemzetközi érdeklődést váltott ki. 1959 óta a Kőbányai Gyógyszerárugyárban dolgozik, és tudományos tevékenysége az alapkutatótól az alkalmazott kutatásokig széles spektrumot ölel fel. 43 szabadalom társszerzője. Tudományos elismerése mellett az ipar többszörös "Kiváló dolgozó"-ja.

Görög Sándor azt a ritka kutató tipust képviseli, aki meglátja az ipari kérdések megoldása során az alapkutatósi feladatokat, majd azok kiváló megoldása után jelentősen járul hozzá a gyakorlati kérdések megoldásához.

Egyik elindítója volt annak a szemléletnek, amely a hazai gyógyszeranalitikát kiemelte a minőségellenőrzés keretei közül és a gyógyszerkutató és gyártás nélkülözhetetlen ágazatává tette. Az osztályán kialakított analitikai rendszer lehetővé tette a szintetikus gyógyszerkutató és gyártás során felmerülő problémák vizsgálatán túlmenően mintegy évi 1000 új, potenciális farmakon szerkezetfelderítését és tisztaságvizsgálatát.

A pályája első szakaszán kidolgozott klasszikus analitikai módszerei közül még ma is említést érdemel ecetsav-hangyasav vegyes anhidrid bevezetése aminok titrimetriás analizisébe, szteroid vicinális diolok titrálása ólom/IV/acetáttal, allil-ösztreinol meghatározása metoxi-merkurálással, vékonyréteg-kromatogramról leoldott telítetlen szteroidok ultramikro titrálása, kortikoszteroid észterek meghatározása nátrium-bór-hidrid-nátrium-hidroxidok hidrolizise után.

Spektrofotometriás módszerei kidolgozása során számos új reagenst vezetett be. Ezek közül a dietil-oxalát a ketoncsoport melletti aktiv metilcsoport szelektív reagense, a piridin az α -halogén ill. α -szulfoniloxi ketonok szelektív reagense, 4,5-dimetil-o-feniléndiamin különféle oxidálószerrel kombinálva a 21-hidroxi ill. 21-amino-kortikoszteroidok szelektív reagense, dietil-klorofoszfát anilinnel ill. 2-nitro-fenilhidrazinnal kombinálva a karboxilcsoport reagense stb. Az ezen a területen kidolgozott módszerei közül kiemelkednek a differencia-spektrofotometriás módszerek. Nemcsak a klasszikus, pH változtatásra alapozott módszerek irodalmát gazdagította számos új példával, hanem kidolgozta azokat a feltételeket, amelyek mellett bármely kémiai reakcióra alapozott módszernek kifejleszthető a differencia-spektrofotometriás változata mint pl. a nemzetközi elismerést aratott és széles körben használt nátrium-bór-hidrides módszer telítetlen ketonok meghatározására.

Sikerrel alkalmazta a gáz- és nagyhatékonyságú folyadék-kromatográfiát kényes gyógyszeranalitikai feladatok /elsősorban izomer elválasztások/ megoldására. Ezek közül az elsősorban szteroid, peptid és alkaloid analitika területén végzett munkák közül külön említést érdemel nitrogénen védett aminosav származékok HPLC vizsgálata: az általa bevezetett királis reagens segítségével optikai tisztaság vizsgálata végezhető el.

Módszerei kidolgozása során a feladatok egyszerű megoldására, valamint a korszerű analitikai műszerek birtokában is a módszerek teljesítőképességének kémiai reakciók alkalmazásával való növelésére törekszik. Az általa "retro-derivatizációs" eljárásoknak nevezett, általában sav-katalizálta elimináción, aromatiszáción stb. alapú spektrofotometriás és kromatográfiás módszereket sikerrel alkalmazta számos gyógyszeranalitikai feladat megoldására. Megemlítendőek még analitikai reakciók mechanizmusának felderítésére irányuló vizsgálatai. Így pl. tiszta szteroidok tetrazóliumos színreakciójának mechanizmusát, valamint több, a gázkromatográf elpárologtatójában lejátszódó reakciónak mechanizmusát vizsgálta.

Legújabb publikációi kromatográfiai és spektroszkópiai technikák komplex alkalmazását mutatják be elsősorban gyógyszerrek szennyezései, bomlástermékei szerkezetének felderítésére.

A vázolt munkákkal jelentős szerepet játszott olyan fontos gyógyszerek kifejlesztésében mint pl. Phlogosam, Deper-solon, Infecundin, Bisecurin, Ovidon, Nerobolil, Nerobol, Retabolil, Verospiron, Turinal, Klion, Rigenicid, Prolectin, Vincristin, Vinblastin, Histodil, Zixoryn, Arduan stb. Az ezekkel a készítményekkel kapcsolatos 43 szabadalom társszerzője.

Tudományos tevékenységének jelentős része esik a szteroidok területére. "Szteroidok analízise" c. sorozata a 38. közzemlényénél tart. Az erről a témaköréről irt két monográfiája, amely az Akadémiai Kiadó és az Elsevier közös kiadásában jelent meg, igen kedvező hazai és nemzetközi fogadtatásban részesült /nívódíj, mintegy 40 recenzió zömmel vezető folyóiratokban, szovjet kiadás/. Kezdeményezője és elnöke a nemzetközi szteroid analitikai szimpóziúmnak /Eger 1981, Szeged 1984/, amelyek komoly sikert arattak. A teljes anyagukat tartalmazó kötetek az Akadémiai Kiadó és az Elsevier közös gondozásában ugyancsak kedvező fogadtatásban részesültek.

Jelentősen kivette részét külföldi konferenciákon, mint meghívott előadó, a nemzetközi életből. Így előadásokat tartott SAC konferenciákon /Nottingham 1968, Durham 1971, Glasgow 1972, Birmingham 1977, Lancaster 1980, Edinburg 1983/, IUPAC Konferencián /Riga 1970/, Euroanalysis konferenciákon /Budapest 1975, Dublin 1978, Helsinki 1981, Krakó 1984/, ISM konferencián /Davos 1977/, FIP kongresszusokon /London 1969, Montreux 1983, Pittsburg Conference /Cleveland 1975/, New Orleans 1985/, szteroid hormon kongresszusokon /Hamburg 1970/, gyógyszeranalitikai konferenciákon /Brüsszel 1983, 1986/. Egyéb konferenciák, ahol előadást tartott a következő helyeken voltak: Belfast 1969, Karlovy Vary 1979, Moszkva 1985, Lisszabon 1979, Damaszkusz 1981, Tokyo 1981, Edinburg 1985, Chiba 1986, Rostock 1985.

Kiváló munkát végez folyóiratok kiadásában is. Így: Regionális szerkesztője a Journal Pharmaceutical and Biomedical analysis c. folyóiratnak. Társszerkesztője a Trends in Analytical Chemistry c. folyóiratnak. Szerkesztőbizottsági tagja: az Acta Pharmaceutica Hungarica-nak.

A hazai tudományos szervezetekben ugyancsak kiveszi részét. Elnöke a MTA Szerves és Gyógyszeranalitikai Munkabizottságának. Alelnöke a MKE Analitikai Kémiai Szakosztályának. Tagja az MTA Analitikai Kémiai Bizottságának és a Gyógyszerész Tudományos Bizottságnak. Tagja a TMB Szerves kémiai Szakbizottságának. Tagja a Magyar Gyógyszerészeti Társaság Elnöki Tanácsadó Testületének.

Mind ezek alapján javasoljuk, hogy Görög Sándort, mint kiemelkedő szakembert és egyben az elmélet és gyakorlat kiváló

összekapcsolóját, válassza meg a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai sorába.

Szabó Zoltán Gábor s.k.
az MTA rendes tagja

Pungor Ernő s.k.
az MTA rendes tagja

Szántay Csaba s.k.
az MTA rendes tagja

Solymosi Frigyes s.k.
az MTA levelező tagja

Beck Mihály s.k.
az MTA rendes tagja

HARGITTAI ISTVÁN

Születési hely: Budapest

év: 1941

Szűkebb szakterülete:

fizikai kémia /szerkezeti kémia/

A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:

1975

Jelenlegi munkahelye:

MTA Szerkezeti Kémiai Tanszéki Kutatócsoport /ELTE/

Beosztása:

a kutatócsoport vezetője
/az ELTE c.egyetemi tanára/

Egyetemi tanulmányait az ELTE TTK-n kezdte 1959-ben és a Moszkvai Állami Egyetemen fejezte be, ahol 1965-ben kutató vegyész és tanári diplomát szerzett. 1965 óta az időközben többszöri hovatartozási és névváltoztatási változáson átment kutatócsoportban dolgozik, melynek jelenlegi neve: MTA Szerkezeti Kémiai Tanszéki ELTE Kutatócsoportja.

Tudományos kutatásai sokrétűek: a kén és szilícium vegyülete sztereokémiája, koordinációs vegyületek, fémhalogenidek, nemstabilis molekulák szerkezete; különböző szerkezetvizsgáló módszerek kombinált alkalmazása, valamint a szimmetria általános kérdései. Ő honosította meg hazánkban az elektron diffrakciós szerkezetvizsgáló módszert.

Legfontosabb eredményei a következők:

1. Új irányt nyitott a nemstabilis molekulák szerkezetkutatásában a kombinált elektrondiffrakciós /tömegspektrométeres szerkezetanalízis kialakításával.
2. Továbbfejlesztette és általánosította a vegyértékhélelektronpár tasztási modellt, amely ma a szervetlen sztereokémia egyik legnépszerűbb eszköze.
3. Feltárta a kis szerkezeti különbségek jelentőségét olyan szerkezeti kémiai változásokban, mint a molekulák beépülése kritályrácsba, disszociáció/asszociáció, komplexképződés.
4. Jellegzetes változásokat tárt fel a kénvegyületek szerkezeti

kémiájában és azokat a kötő és nemkötő kölcsönhatásokkal értelmezte.

Tudományos eredményeit eddig négy könyvben és 150 dolgozatban tette közzé /könyvei egy kivételével több nyelven is megjelentek/. /Felkérést kapott R.J.Gillespie-től, az alapvetően fontos VSEPR elmélet megalapozójától az "Inorganic Stereochemistry the VSEPR Approach to Molecular Geometry" c. könyv társszerzőségére. A könyv 1987-ben jelenik meg az USA-ban./ Munkáit rendszeresen idézi a szakirodalom: dolgozataira 1985-ig bezárólag több mint 900 független hivatkozás történt.

Tudományos tevékenységét széleskörű hazai és nemzetközi együttműködésben végzi. Társszerzői között 12 ország kutatói szerepelnek. Majdnem minden munkatársa is volt hosszabb külföldi tanulmányuton vezető kutatóhelyeken. Ugyanakkor jónevű külföldi kutatóhelyekről is sok vendéget fogadnak, nemcsak rövid látogatásokra, hanem rendszeresen többhónapos, egyéves tanulmányutakra is érkeznek hozzá amerikai, norvég, szovjet, NDK-beli, olasz kutatók.

Munkájának elismerését jelzi, hogy 1971-1986 között kilenc nemzetközi konferencián tartott meghívásra plenáris előadásokat, maga is több sikeres nemzetközi konferenciát szervezett, 1981-ben Oslóban az un. Hassel előadás tartására hívták meg, több egyetemre kapott vendégprofesszori meghívást, tagja a "Methods in Stereochemical Analysis" tanácsadó testületének, "Speculations in Science and Technology", és "Computers and Mathematics with Application an International Journal" c. folyóiratok szerkesztőbizottságának. Jelentős tudományos szervezői munkát fejt ki különböző hazai és nemzetközi tudományos bizottságok tagjaként is.

Igen jelentős az interdiszciplináris tudományos, valamint tudománynépszerűsítő munkája. Nemzetközi figyelmet keltett a "Szimmetria egy kémikus szemével" c. eredetileg magyarul megjelent könyve, mely figyelemnek egyik megnyilvánulása, hogy felkérték a "Symmetry, Unifying Human Understanding" c. monumentális cikkgyűjtemény szerkesztésére. A kötet 1986-ban jelent meg a Pergamon Press kiadásában.

Beck Mihály s.k.
az MTA rendes tagja

Pungor Ernő s.k.
az MTA rendes tagja

Markó László s.k.
az MTA levelező tagja

Szabó Zoltán Gábor s.k.
az MTA rendes tagja

Biológiai Tudományok Osztálya

FEKETE GÁBOR

Születési hely: Budapest

év: 1930

Szűkebb szakterülete:

szünbiológia; fitocönológia,
ökológia, ökofiziológia

A tudományok doktora fokozat
elnyerésének kelte:

1975

Jelenlegi munkahelye:

MTA Ökológiai és Botanikai Kutató
Intézet, Növényökológiai Osztály
/Vácrátót/

Beosztása:

osztályvezető

Fekete Gábor indíttatásában, munkásságának első tiz évében a középeurópai növénycönológiai irányzat hazai iskolája volt a meghatározó. A pannóniai térség növénytársulásainak kompozíciós rokonsága, a fajok biogeográfiai-chorológiai vonatkozásai érdeklik, ezért szervez több mint félévig tartó kutatóutakat balkáni országokba, a Kaukázusba, a dél orosz erdőssztyep-öbve is. Az első időszak számottevő műve a hűvöskontinentális erdőssztyep létének és hazai jelenlétének a kimutatása. Erről irt könyve /Die Waldvegetation im Gödöllőer Hügelland. Akadémiai Kiadó, 1965/ hozza meg számára az első nemzetközi sikert, széles körű érdeklődést váltva ki. Ekkor lesz tagja az NDK-ban készülő chorológiai atlasz nemzetközi szerkesztőgárdájának.

A populáció és a társulás viszonya kulcskérdés, ez az, ami új irányú tevékenységi területeit a hetvenes évektől kijelöli. Az elsők között ismerte fel a cönológiai térfolyamatok jelentőségét, eredményeit /Fekete-Szőcs, 1973-74/ nemzetközi standard értékű kézikönyvekben idézik. 1971-ben O.Zalenski fotoszintézis ökológiai laboratóriumában, azaz Leningrádban folytatott munkássága nyomán megalapozta a hazai terepökofiziológiát. Kimutatta a fény-adaptáció, a fényfotoszintézis-görbék eltérő rögzültségét azonos faj ökotípusain /Acta Agronomica 1975/. Adaptálja és értelmezi az ökológiai niche fogalmát növényekre /doktori értekezésében 1975/. Ez a lépés a hazai ökológia utóbbi tiz éves fejlődésében fontosnak igazolódott. A szupraindividuális pigment homogenitásának teresztris társulásokban történő kimutatásával /Fekete-Tuba 1977/ bebizonyította, hogy a fotoszintetikus struktúra a sokfajú társulás szintjén is szabályozódik.

Az utóbbi években az általános környezeti degradáció miatt előtérbe kerülő vegetáció-dinamika kutatásaiból két eredménye emelhető ki. Kimutatta, hogy a szukcesszió folyamán azonos populáció reproductív allokációjának mértéke változik és befolyásoltsága is átrendeződik. Ezen túlmenően az is igaz, hogy a vegetációfejlődés disztinkt lépései szerint regulálódik

a populációk fotoszintetikus teljesítménye is /Fekete-Melkó, 1981; Fekete-Tuba, Acta Botanica, 1982/.

Meggyőződése, hogy a részdiszciplínák-szubdiszciplínák deverzifikációja újabban számos esetben is tulzott, és gátja lehet a fejlődésnek. Ezért a generális ökológia erősítésére tett lépése volt a "Cönológiai Szukcesszió" c. szimposium megszervezése /1982/ és kiadványkötet megszerkesztése /Biológiai Tanulmányok 12, 1985/, amely a hazai szüandinamikai kutatásokban iránymegtartó alapmunka, de nemzetközi tekintetben is egyik első kísérlet szünbotanikai és szunzoológiai történések együttes értelmezésére. Angol nyelvű fordításának szükségességét USA-beli vezető kutatók hozzá irt levélben hangsúlyozták. Nemzetközi kapcsolatai a baráti államokon tulmenően szorosak az angolszász nyelvterületen is.

Pályafutását a Természettudományi Muzeumban kezdte, ahol utoljára igazgatóhelyettesként is tevékenykedett. Jelenlegi munkahelyén a Növényökológiai Osztály vezetőjeként team-munkák szervezője és irányítója. Az egyetemi oktatásba 1967-ben kapcsolódott be a debreceni KLTE-en, de főként az ELTE-n, ahol c. egyetemi tanár. Egyetemi szakdolgozók irányítását végezte és végzi, résztvesz tankönyvek írásában. Tanítványokat, ma már elismert szakembereket nevelt ki, akik főleg egyetemeken dolgoznak. Postgraduális képzést nyújt intézete kezdő kutató fiataljainak.

Társadalmi munkában több bizottságban tevékeny, fontosabb tagságok: MTA Botanikai Bizottsága, Ökológiai Bizottsága, Acta Botanica Szerkesztőbizottsága. Az MBT Botanikai Szakosztály vezetője és irányítója, a Botanikai Közlemények főszerkesztője. Alapító tagja és alelnöke a MBT Ökológiai Szakosztályának. A Botanika képviselője az MTA-MÉM Erdészeti Bizottságában. A TMB Általános Biológiai Szakbizottságának foglalkoztatott tagja, tudományos gyakornok-aspiránsvezető. 1985-től az MTA Biológiai Tudományok Osztályának tanácskozó tagja. Az UNESCO-MAB program egyik hazai projekt-vezetője, s tagja a SCOPE Magyar Nemzeti Bizottságának, továbbá az IUCN Commission on Ecologynek is.

Mindebből következik, hogy Fekete Gábor idehaza egy új fejlődő tudományterületnek, irányzatnak uttörője, iskolateremtője. Mindez és a közösségi munkában való eddigi felelősségteljes és elismerést kiváltó részvétele biztosíték arra, hogy Osztályunk további erősödését, gazdagodását segítené elő beválasztása. Alulirottak javasoljuk, hogy az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Fekete Gábort, a biológiai tudományok doktorát pártolólag terjessze az Akadémia közgyűlése elé levelező taggá történő megválasztásra.

Jakucs Pál s.k.
az MTA levelező tagja

Zólyomi Bálint s.k.
az MTA rendes tagja

FERENCZY LAJOS

Születési hely: Kisujszállás év: 1930

Szűkebb szakterülete: mikrobiológia, protoplaszt kutatás

A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte: 1980

Jelenlegi munkahelye: József Attila Tudományegyetem Mikrobiológiai Tanszék

Beosztása: tanszékvezető egyetemi tanár

Alulírottak javasoljuk, hogy az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Ferenczy Lajost, a biológiai tudomány doktorát pártolólag terjessze az MTA közgyűlése elé levelező taggá történő megválasztásra.

Ferenczy Lajos tanulmányait Szegeden, a József Attila Tudományegyetemen végezte, ahol biológia-kémia szakos diplomát nyert. Hallgató korában végzett antibiotikum vizsgálatainak összefoglaló dolgozata /Nature, 178:639, 1956/ jelentős nemzetközi érdeklődést váltott ki. Végzés után a JATE Növényélettani és Mikrobiológiai Tanszékén tevékenykedett, ahol kutató tevékenységének központjában a biológiailag aktív vegyületek, hormonok és antibiotikumok vizsgálata állt. Kandidátusi értekezését 1960-ban védte meg. 1972 óta a JATE-n, az akkor létrejött Mikrobiológiai Tanszék vezetője.

A sejtfal nélküli sejtekkel /protoplasztokkal/ kapcsolatos, nagy nemzetközi elismerést kiváltó vizsgálatait a 60-as évek második felében kezdte meg. Világelsőként valósított meg irányított és ellenőrzött protoplaszt fuziót eukarióta mikroorganizmusokkal /Nature, 248: 793, 1974/. Az eljárást továbbfejlesztve, munkatársaival együtt kidolgozta a protoplaszt fuziónak azokat a nagy hatásfoku eljárásait, amelyek mind az alapkutatásban, mind a gyakorlati irányu - főként gyógyszeripari vonatkozásu - törzsnemesítésben kiemelkedő fontosságúvá váltak /Experientia, 31:1028, 1975 ; Nature, 253:46, 1975; Experientia, 32: 1156, 1976; Molec.Gen.Genet., 151:77, 1977/. Ma már a világ sok biológiai és biotechnológiai laboratóriumában sikerrel hasznosítják az általa kidolgozott elveket és eljárásokat, amelyekkel a protoplasztok fuziójára alapozva tulajdon-ságátvitelt - beleértve a protoplasztok transzformációját is - meg lehet valósítani. Első volt a protoplaszt fuzióra épülő sejtorganelum átvitelben /Nature, 268:524, 1977/, s a fajok közötti fuziós rendszerek kidolgozásában is /Experientia, 33: 184, 1977/. Munkája jelentős serkentő hatással volt mind a prokarióta mikroorganizmusok protoplasztjaival, mind a növényi protoplasztokkal végzett kutatómunkára is.

Mintegy 100 közleménye jelent meg, zömmel vezető szaklapokban. Közleményeinek nemzetközi "impact"-ja Magyarországon

a legjobbak között van. Társszerkesztője és írója az első gomba-protoplaszt könyvnek is /Peberdy J.F. - Ferenczy L.: Fungal protoplasts: their uses in biochemistry and genetics. Marcel Dekker, Inc., New York, Basel /1985//.

Együttműködve az SzBK kutatóival, munkatársaival 1979-ben megszervezte az V. Nemzetközi Protoplaszt Szimpoziумot, majd 1981-ben az UNESCO Protoplaszt Továbbképző Tanfolyamot. Meghívásra 1986-ban újabb nemzetközi rendezvénynek volt vezetője a portugáliai Gulbenkian Intézetben. Mint a terület elismert szaktekin-télyét, felkérték review cikkek írására, rendszeresen meghívják külföldi rendezvényeken összefoglaló előadások tartására, kutatási tervek, disszertációk és közlemények birálatára.

Számos volt hazai és külföldi tanítványa ma már vezető kutatóként tevékenykedik. Közvetlen irányításával 20 kutató szerzett egyetemi doktori címet, illetve készítette el s védte meg kandidátusi disszertációját.

Kutatási eredményeiért és iskolaépítő tevékenységéért Akadémiai Díjban /1984/ és Állami Díjban /1985/ részesült. Egyetemi oktatói munkája általánosan nagyraértékelt. Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója /1972/.

Nemzetközi és hazai tudományos közéleti tevékenysége sokrétű. Tagja az Amerikai Mikrobiológiai Társaságnak, a Német Mikrobiológiai Társaságnak, a Nemzetközi Sejtkutató Szervezetnek /ICRO/, kültagja az Unesco Alkalmazott Mikrobiológiai Bizottságnak, szerkesztőbizottsági tagja a FEMS Microbiological Reviews-nak s a MIRCEN Journal of Applied Microbiology and Biotechnology folyóiratnak. Magyar képviselő az International Committee on Economic and Applied Microbiology-ban. Több nemzetközi kooperációs munkában vesz részt. Tanácskozási jogu tagja az MTA Biológiai Tudományok Osztályának, tagja az MTA Mikrobiológiai Bizottságának, Oktatási Bizottságnak, a TMB egyik szakbizottságának; szerkesztőbizottsági tagja az Acta Microbiologica Hungarica-nak, vezetőségi tagja a Magyar Mikrobiológiai Társaságnak és a Magyar Biokémiai Egyesület Biotechnológiai Szakosztályának, s szintén tagja több felsőoktatási bizottságnak.

Dénes Géza s.k.
az MTA rendes tagja

Szabó Gábor s.k.
az MTA rendes tagja

Vida Gábor s.k.
az MTA levelező tagja

TEPLÁN ISTVÁN

Születési hely: Magyarkeszi

év: 1932

Szűkebb szakterülete:

fiziológiailag aktív peptidok
kémiája és biológiája

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte:

1979

Jelenlegi munkahelye:

MTA Központi Hivatala, Termé-
szettudományi Főosztály
/SOTE I.sz.Kémiai-Biokémiai Int.
Peptidkémiai Kutatócsoport/

Beosztása:

főosztályvezető
/a kutatócsoport vezetője; c.
egyetemi tanár/

Teplán István 1957-ben szerzett vegyész oklevelet az ELTE Természettudományi Karán. 1966-ban a Lomonoszov Egyetemen szerezte meg a kandidátusi, majd 1979-ben Budapesten a tudomány doktora fokozatot. Első munkahelye a Gyógyszerkutató Intézet volt, ahol különböző gyógyszerek szabadalommal védett előállításával foglalkozott. Az Izotóp Intézet megalakulása után az intézmény tudományos munkatársaként részt vett a hazai kutatások izotópkészítmenyekkel való ellátásának megszervezésében, s egyike volt azoknak, akik megteremtették a jelzett szerves vegyületek előállításának tudományos alapjait. Ennek során több új, speciális módszert dolgozott ki, elsősorban az aminosavak és származékaik radioszintézisére. Különösen jelentős a polipeptid-ek tríciumos jelzése területén kifejlesztett uttörő jellegű tevékenysége, az általa kidolgozott eljárást /J.Lab.Comp. 12: 163; 14: 557; 15: 153; 163; 16: 673; Horm.Act.Brain Peptides, Plenum Press, NY 1982, 619/ ma széles körben alkalmazzák. Ő és csoportja e módszerrel a jelzett polipeptidhormonok egész sorát állították elő, s használták fel széleskörű kooperációban biológiai és biokémiai kérdések tisztázásához /Brain Res.Bull. 1:19; Horm. Met.Res. 12:471/. A Rockefeller Egyetemen - a Nobel-díjas R.B. Merrifield laboratóriumában - eltöltött egyeztetendő tanulmányutjáról visszatérve igen sokat tett a szilárdfázisú peptidszintézis hazai bevezetése és széleskörű elterjesztése érdekében. Csoportjával széleskörű nemzetközi kooperáció keretében - elsősorban a Nobel-díjas A.V. Schally-val együttműködve - elsőként kapcsolódott be a gonadotropin releasing hormon /GnRH/ szerkezet-hatás összefüggéseinek kutatásába. E kutatások kiterjedtek mind az agonista, mind a gátló hatású analógok szintézisére, biológiai hatásuk vizsgálatára. A több száz általuk előállított analóg között található a ma ismert legjobb hatású inhibitorok és szuperaktív agonisták /Peptides 1978, 461; 499; 1980, 591; 1982, 555; Peptides 2, 55; 3, 969; 4, 149/. Ez utóbbi - szabadalommal is védett - származékok evulációt kiváltó hatásukkal a nagyüzemi állattartásban igen fontos szerephez jutottak. Az általa vezetett csoport, több oldalról vizsgálva a GnRH és származékai hipofiziotrop hatásának mechanizmusát, metabolizmusát és receptorait, számos igen jelentős megállapítást tett /BBRC 114, 1028; Horm.Act.Brain Peptides, Plenum Press, NY 1982, 507; Endocrinol.Exp. 18, 109/. Így többek között kimutatta, hogy a hipofízis GnRH agonistákkal történő tartós kezelés deszenzitizálja a luteinizáló hormont termelő sejteket, míg a rövid idejű kezelés fokozza a sejtek érzékenységét /Mol.Cell.Endocrinology 30, 109; Biology of Cell 45, 449; Peptides 1982, 559/. A hipofízis GnRH receptorainak tanulmányozására olyan fotoreaktív GnRH ana-

lógokat állítottak elő, amelyek aktiválás után kovalensen kötődve a receptorhoz a luteinizáló hormon maximális felszabadulását okozzák /Int.J.Pept.Prot.Res. 24, 430, 1984; Peptides 1984, 411/.

Munkássága az ország határain túl is jól ismert, kiterjedt nemzetközi kapcsolatai vannak. Társszerzője, illetve szerzője 90, többségükben rangos nemzetközi folyóiratban megjelent közleménynek és 18 szabadalomnak, amelyeknek jelentős nemzetközi visszhangját a hivatkozások nagy száma is jellemzi. Rendszeresen végez magas színvonalú tudományos szervező munkát, ami természetesen a legtöbb esetben elválaszthatatlan beosztásától. Komoly érdemei vannak a hazai peptidkémiai, biokémiai és biomedicinális kutatások koordinálásában. Tagja, illetve tagja volt több akadémiai bizottságnak, a TMB szakközösségének, illetve plénumának. Munkájának elismeréseként 1970-ben a Munka Érdemrend ezüst, 1976-ban pedig az arany fokozatát kapta. 1983-ban az MTA elnöksége tudományos eredményeiért Akadémiai Díjban részesítette.

Flerkó Béla s.k.
az MTA rendes tagja

Törő Imre s.k.
az MTA rendes tagja

Bognár Rezső s.k.
az MTA rendes tagja

Grastyán Endre s.k.
az MTA levelező tagja

Halász Béla s.k.
az MTA rendes tagja

VENETIANER PÁL

Születési hely: Budapest

év: 1935

Szükebb szakterülete:

molekuláris biológia /génműködés szabályozása, génszabályozás/

A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:

1975

Jelenlegi munkahelye:

MTA Szegedi Biológiai Központ
Biokémiai Intézet

Beosztása:

igazgató

Venetianer Pál az ELTE Természettudományi Karán a biológia-kémia szakot 1957-ben végezte el. 1957-1970 között a SOTE Orvosi Vegytani Intézetében, 1970 óta a MTA Szegedi Biológiai Központ Biokémiai Intézetében dolgozik. 1984 január 1. óta az utóbbi intézet igazgatója. A szegedi JATE címzetes egyetemi tanára.

Első tudományos sikere az a munka volt, amely során kimutatta, hogy a ribonukleáz diszulfidhidjainak képződése enzimatisz folyamat. Felfedezett és jellemzett egy új enzimet, amely a diszulfid-szulfhidril kicserélődési reakciót katalizálja /Biochim. Biophys. Acta 67, 1963; 166-168/. Vele egyidőben,

de teljesen függetlenül fedezték fel ugyanezt az enzimet az USA Nemzeti Egészségügyi Intézetében C.B. Anfinsen laboratóriumában. Erre a munkára még ma is, több mint 20 év után, elég sokat hívatkoznak, ez az enzim ugyanis jelenleg újra fontossá vált /génjét nemrégén klónozták/, mert feltételezik, hogy alkalmazásával jelentősen javítani lehet a baktériumban termelt idegen fehérjék kitermelését /az enzim segítségével helyreállíthatók az idegen környezetben rosszul összeoxidálódott diszulfidhidak/.

E munka alapján kapott meghívást C.B. Anfinsen intézetébe, ahol érdeklődése a molekuláris genetika felé fordult, a bakteriális hisztidin bioszintézis szabályozását vizsgálta. Leírta és elemezte a hisztidin-operon által kódolt enzimek alternatív, szimultán illetve szekvenciális depresszióját és represszióját /J.Biol.Chem., 241, 1966; 4426-4433; Biochim. Biophys. Acta, 166, 1968, 124-133/. Hazatérése után még három évig dolgozott ezen a témán. E munka eredményeként kapta meg elsőként 1969-ben a Magyar Biokémiai Társaság 35 éven aluli biokémikusok számára kiírt Szörényi Imre díját.

1969-ben kezdett el foglalkozni a génizolálás problémájával, és ez Szegeden lett munkacsoportja fő témája. Néhány metodikai ujtás kidolgozása után sikerült tisztítaniuk a bakteriális riboszomális RNS-t kódoló génszakaszt /Eur. J. Biochem., 20, 1971, 513-517/, majd elkezdtek foglalkozni e gén transzkripciójával. Az rRNS génekkel kapcsolatban elsőnek mutattak rá e gének több promóteres szerkezetére és elsőnek mutatták ki, hogy számuk az *Escherichia coliban* hét /FEBS Let., 79, 1977, 77-79/. Meghatározták egy rRNS-gén promóter régiójának teljes szerkezetét /Nucleic Acids Res., 6, 1979, 1817-1830/, elektronmikroszkópos és in vitro transzkripciós technikával hozzárendelték a funkciót a szerkezethez /Biochim. Biophys. Acta, 609, 1980, 435-447/.

Az rRNS génekkel végzett alap kutatásaik egyenesen vezettek azoknak a nagy hatékonyságú kifejező vektoroknak a kifejlesztéséhez /Gene, 42, 1986, 97-100/, amelyeket később a humán proinzulin kifejezésére alkalmaztak.

1973-ban ismét meghívást kapott az USA Nemzeti Egészségügyi Intézetébe, ezuttal dr. Philip Leder laboratóriumába, mint Visitins Scientist. 1973-74-ben egy évet töltött itt. Kidolgozott egy új módszert specifikus kodoló DNS illetve RNS szakaszok izolálására /Proc. Natl. Acad. Sci. USA, 71, 1974, 3892-3895/.

Hazatérése után munkatársaival megkezdték a szocialista országokban elsőként a génebézészeti módszerek alkalmazását. E téren végzett munkájuk révén 1978-ra a génebézészet összes fontosabb módszerét bevezették.

1983-ban munkatársaival génebézészeti módszerekkel előállított egy emberi inzulin termelésére alkalmas baktérium törzset. Ezzel kapcsolatban két szabadalmi bejelentést tettek.

Uj vizsgálati rendszert dolgoztak ki a bakteriális RNS szintézis szabályozásának tanulmányozására /Gene, 22, 1983, 191-201/, és felfedeztek egy ebben szerepet játszó új gént /Mol.

Gen.Genet., 191, 1983, 162-164/.

Széleskörű visszhangot váltott ki az a munkájuk, melynek során egy új restrikciós endonukleáz enzimet fedeztek fel és jellemeztek /Eur. J. Biochem., 89, 1978, 523-529/. Az új enzimet szabadalmaztatták, és kereskedelmi értékesítése a REANAL gyáron keresztül folyik. A továbbiakban meghatározták 3 modifikációs metiláz gén teljes szerkezetét és elkezdték ezen gének összehasonlító vizsgálatát /Nucleic Acids Res., 12, 1984, 9039-9049; Nucleic Acids Res., 13, 1985, 6403-6421/.

Tudományos közleményeinek száma 85, ezekre való idegen hivatkozások száma 650 körül van.

Tudományos munkássága eredményeként három ízben volt meghívott szimpoziumi előadó az Európai Biokémiai Unió /FEBS/ kongresszusain /1964, 1974, 1978/, egyszer az USA Gordon konferenciáján /1974/, egyszer az USA Cold Spring Harbor szimpoziúmán /1981/, és több szocialista országban rendezett szimpoziumon /1961 Berlin, 1968 Olsztyn, 1980 Berlin, 1979 Liblice/. Meghívott előadóként vett részt két ízben a hisztidin-bioszintézissel foglalkozó szimpoziumon /1970 Bethesda, 1973 Nápoly/, és az Anfinsen 65. születésnapját ünneplő konferencián /1981 Bethesda/.

A FEBS tanácsa 1980-ban neki ítélte a Ferdinand Springer előadás megtartásának jogát, ez európai előadókörutat jelentett 1981-82-ben.

1981-ben három munkatársával Akadémiai Díjban részesült. 1979-ben munkatársa, Kiss Antal, ill. 1984-ben Boros Imre kapta a Szörényi Imre díjat. 1985-ben Állami Díjat kapott.

Rendszeres tudománynépszerűsítő tevékenységet folytat. Tagja az MTA Biokémiai Bizottságának és a Magyar Biokémiai Egyesület elnökségének.

Nemzetközi viszonylatban tagja a "Method of Biochemical Analysis" könyvsorozat szerkesztőbizottságának és a Nemzetközi Biokémiai Unió Nomenklatura Bizottságának.

Alföldi Lajos s.k.
az MTA levelező tagja

Gergely János s.k.
az MTA levelező tagja

Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya

ERDŐS TIBOR

Születési hely: Budapest

év: 1928

Szűkebb szakterülete:

politikai gazdaságtan

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte: 1972

Jelenlegi munkahelye: MTA Közgazdaságtudományi Inté-
zet

Beosztása: tudományos osztályvezető
/egyetemi tanár/

Erdős Tibor a Közgazdaságtudományi Egyetemet 1952-ben végezte el és azonnal az egyetem Politikai gazdaságtan tanszé-
kére került, mint tanársegéd. Oktatói munkája mellett kezdettől
fogva intenzív kutatómunkát végzett, kutatási területéül a tő-
kés ujratermelés egyensúlyi problémáit választotta.

Hamarosan a marxista válságelmélet kötötte le a figyel-
mét, és már viszonylag korán, mint a kapitalista országokban
érvényesülő válságmechanizmus fiatal szakértőjeként kezdtek is-
merni az országban. Első könyve 1957-ben jelent meg /A tultermel-
lési válság kérdésének okai az Amerikai Egyesült Államokban.
Kossuth Könyvkiadó, 1957, 103.p./.

A tőkés gazdaságról átfogó képet adott és élénk figyelem-
mel kísérte az új jelenségeket. Ezek a tulajdonságok később az
egész pályafutását jellemezték.

A válságjelenségek kutatásában eredményei alapján 1961-
re komoly elméleti igényű könyvet irt /Az ujratermelési ciklus
alakulása az imperializmusban. Kossuth Kiadó, 1961, 357 p./.

Ki-
mondta, hogy a tőkés országokban mélyebb tultermelési válságnak
nincs valószínűsége, mert az állam nagy gazdasági szerephez ju-
tott és anticiklikus politikát képes folytatni. Ezzel a könyv-
vel vált szakmai körökben igazán ismertté és ezt a könyvet adta
be a TMB-nek kandidátusi disszertációként. Kandidátusi címét
1962-ben kapta meg. A tőkés ujratermelési ciklus, illetve a gaz-
dasági válságok témájáról külföldön is sok helyen tartott nagy
elismeréssel fogadott előadásokat.

Uttörő szerepet játszott a hazai politikai gazdaságtani
egyetemi tankönyvek kidolgozásában. Több tankönyvet irt a kapi-
talizmus, benne a monopolkapitalizmus közgazdaságtanáról. E tan-
könyveket más hazai egyetemeken hamarosan standard munkáknak te-
kintették. A csaknem két évtizeden át folyamatosan folytatott
tankönyvírás alkalmat adott arra, hogy a közgazdasági elméletet
valóban teoretikus igénnyel és széles körben művelje. Kialakult
benne az a képesség is, hogy a jelenségeket a makrogazdasági ösz-
szefüggések figyelembe vételével elemezze.

A tankönyvírás mellett folytatta az ujratermelési folya-
matok elemzését, de az egyensúlyi problémák vizsgálata mellett
és helyett figyelme fokozatosan a növekedési folyamatok felé for-
dult. A gazdasági növekedés témaköréből viszonylag rövid idő a-
latt három új könyvet irt. Az európai tőkés országok és Japán a
második világháborút követő gazdasági fejlődésről irt összehason-
lító tanulmánya 1966-ban jelent meg; 1972-ben elméleti igényű

könyvet irt a fejlett tőkés országok gazdasági növekedéséről, amelyben nagy súlyt helyezett arra, hogy mi a beruházások és a technikai fejlődés szerepe a növekedés folyamatában. Ennek -közvetve- már a magyar gazdaságpolitika számára is jelentősége volt, hiszen bizonyította, hogy a növekedési folyamat nem gyorsítható fel tartósan a beruházások arányának megnövelésével. A Tudományos Minősítő Bizottság e könyv alapján nyilvánította a közgazdaságtudományok doktorává Erdős Tibort ugyancsak 1972-ben. Ezzel együtt az egyetemi tanári címet is elnyerte.

A harmadik, a növekedéselméleti tárgykörből irt könyve 1974-ben jelent meg. /A termelés korszerűsödése és a gazdasági növekedés. Kossuth Kiadó, 1974, 287.p/. Igazi újdonsága abban rejlik, hogy benne a növekedéselméletet már a szocialista gazdaságra való kitekintéssel fejtette ki.

Az igazi fordulatot az hozta meg, hogy 1975-ben átlépett az MTA Közgazdaságtudományi Intézetébe, ahol a "Növekedéselméleti Osztály" vezetője lett. Ettől kezdve főként a szocialista gazdaság elemzése került figyelmé középpontjába. A szocialista gazdaság elméleti kérdései mellett vizsgálta a gazdaságfejlesztés konkrét aktuális kérdéseit is. Szép számmal irt cikkeket, tanulmányokat, sőt publikálásra nem kerülő nagyobb terjedelmű tanulmányokat is, amelyekben nagyrészt a szocialista gazdaság és főként Magyarország gazdasági problémáival foglalkozott. Ezek azt tanusították, hogy Erdős Tibor ugyanolyan biztosan kezeli a gyakorlati gazdaságpolitikai problémákat, mint amilyen otthonos az elméleti közgazdaságban. A gyakorlati kérdésekben való elmélyülést az is segítette, hogy 1984-ben részt vett a gazdasági mechanizmus reformja folytatásának előkészítésében.

Mivel az elméleti kutatómunkát egy pillanatra sem szakitotta meg, mintegy 10 éves kutatómunkája eredményeképpen megírta legújabb, sorrendben hetedik könyvét, amely a legigényesebb és legmagasabb színvonalu munkája eddigi pályafutása során. /A könyv terjedelme közel 30 iv, címe: "Növekedési ütem és növekedési pálya", megjelent 1986-ban./ Ebben a létező szocialista gazdaságok növekedési problémáit vizsgálta. Az elméleti megállapításokkal együtt gyakorlati ajánlásokat is tesz a magyar gazdaságvezetés számára. Könyvének tartalma bizonyítja, hogy ma azon kevesek közé tartozik, akik az elméleti kutatómunkában elért eredményeik mellett a gyakorlati gazdaságpolitikai problémákat is jól ismerik és kimagasló kutatómunkát képesek végezni a tőkés és a szocialista gazdaság gyakorlati problémáinak elemzése közben is.

Erdős Tibor a kutatómunkában elért kiemelkedő eredményeket széles körű egyéb elfoglaltsága mellett érte el. Mint egyetemi tanár, félállásban oktat a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen, ahol rendszeresen féléves előadás-sorozatokat tart. 1981-ben vendégprofesszorként dolgozott Japánban. Számos tudományos fórum tagja. Igy tagja az MTA Közgazdaságtudományi Bizottságának, a Világ gazdasági Tudományos Tanácsnak. Korábban a TMB Plénum közgazdász képviselője volt. Elnöke volt az intenzív gazdasági növekedés feltételrendszerét szolgáló kutatásokat

Koordináló Tanácsnak. Tagja a Gazdaságpolitika és Gazdaságirányítás Makrogazdasági összefüggéseit elemző Programtanácsnak. Tagja az Acta Oeconomica szerkesztőbizottságának, a Tervgazdasági Fórum szerkesztőbizottságának. A Magyar Tudományos Akadémia 1986. évi közgyűlésén Csibi Sándor akadémikussal együtt Erdős Tibor tartott előadást.

Mindezek alapján Erdős Tibor méltó arra, hogy az MTA levelező tagjának ajánljuk.

Sipos Aladár s.k.
az MTA rendes tagja

Hoch Róbert s.k.
az MTA levelező tagja

Falusné Szikra Katalin s.k.
az MTA rendes tagja

MÁDL FERENC

Születési hely: Bánd	év: 1931
Szűkebb szakterülete:	nemzetközi magánjog, gazdasági jog
A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:	1974
Jelenlegi munkahelye:	ELTE Civilisztikai Tudományok Intézete
Beosztása:	igazgató/egyetemi tanár/

A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságára ajánljuk Mádl Ferencet, a nemzetközi magánjog és gazdasági jog egyetemi tanárát, az ELTE Civilisztikai Tudományok Intézetének igazgatóját, az állam- és jogtudományok doktorát /1974/, aki 1931-ben született a Veszprém megyei Bánd községben, mert szaktudományát a nemzetközi kutatáshoz mérve is magas szinten műveli, és személyiségével, állampolgári és erkölcsi magatartásával az Akadémia hagyományainak megfelelően méltán kiérdemli a tudományos közvélemény és a magyar társadalom megbecsülését.

Ezt mindenekelőtt Mádl Ferenc tudományos munkásságának mennyiségi mutatói igazolják, amelyek több mint 10 könyvről, monográfiáról s nagyszámu tanulmányról, egyéb közleményről tanuszkodnak. A tudományos munka értékét azonban döntően nem mennyisége, hanem minősége határozza meg. S bármennyire imponáló is Mádl Ferenc tudományos műveinek nagy száma, az MTA levelező tagságára ajánlását elsősorban tudományos teljesítményének kvalitása, kutatásainak megalapozottsága és megbízhatósága, gondolatainak mélysége és a tudományos eredmények megformálásának eleganciája alapozza meg.

Tudományos kutatásainak fő területét és irányát a polgári jog, a nemzetközi magánjog, a gazdasági integráció jogi

problémái, valamint az összehasonlító jog alkotják. E téren jelentős művei közül kiemelkedik a deliktuális felelősségről írt munkája, amely 1968-ban akadémiai díjban részesült /A deliktuális felelősség a társadalom és a jog fejlődésének történetében. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964./. "Az Európai Gazdasági Közösség joga" című terjedelmes monográfiája /Budapest, Akadémiai Kiadó, 1974./, amelyet az Akadémiai Kiadó nívódíjjal jutalmazott, valamint a nemzetközi magánjog egyetemi tankönyve /Magyar nemzetközi magánjog, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1981./. Külön meg kell említeni a német és az angol nyelvterületen jelentős számos jelentős munkáját, amely a nemzetközi magánjoggal, a külkereskedelmi monopóliummal, kiváltképpen a szocialista országok külkereskedelmének és a külföldi beruházásoknak jogi szabályozásával foglalkozik.

A tudományos művek értékét legjobban gyakorlati hatásuk és hasznosságuk igazolja. Mádl Ferenc imént említett legfontosabb tudományos eredményei kifejeződésre találtak a magyar és a nemzetközi jogalkotásban és jogalkalmazói gyakorlatban egyaránt. Mindenképpen kiemelkedik ezek sorából a Nemzetközi magánjogi kódex megalkotásában végzett jelentős tevékenysége, amelyet mint a Kodifikációs Bizottság elnöke fejtett ki. Ezen kívül még közreműködött számos más integrációs, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok területére tartozó, felsőbb szintű jogi állásfoglalás és tervezet hazai és külföldi előkészítésében. Jogalkalmazói tevékenységet mint a Magyar Kereskedelmi Kamara mellett szervezett Külkereskedelmi Választottbíróóság bírója végez.

Elméleti munkájának közvetlen gyakorlati hatását széleskörű hazai és nemzetközi egyetemi oktatói tevékenységében mérhetjük le. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán egyetemi tanárként végzett, említett munkája mellett több éven át volt az ELTE Nemzetközi Kapcsolatok Osztályának vezetője, majd az ELTE rektor-helyettese. Továbbá ki kell említeni a Strasbourgi Nemzetközi Összehasonlító Jogi Egyetemen, a Californiai McGeorge Jogi Kar összehasonlító jogi nyári szemeszterén, valamint a Californiai Egyetem Berkely-i Jogi Karán több szemeszterén végzett professzori munkáját.

Mádl Ferenc érdemességét az akadémiai levelező tagságra nemcsak tudományos és oktató tevékenysége, hanem jelentős tudományos szervező munkája is indokolja. E körben említésre méltó, hogy számos jogtudományi folyóirat szerkesztőbizottsági tagja és szerkesztője, éveken keresztül elnöke volt az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottságának, több mint 10 évig töltötte be a Nemzetközi Jogtudományi Egyesület Magyar Nemzeti Bizottságának titkári tisztét, társelnöke a Magyar Jogász Szövetség Nemzetközi Magánjogi Szakosztályának, témavezetője a Népgazdasági Jogi Kutatási Társulásnak és vezetője két nemzetközi egyetemi kutatási programnak, valamint az Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi Magánjogi Szakcsoportjának. Jelenleg a Tudományos Minősítő Bizottság titkára, s ugyancsak titkára, illetve tagja a Magyar Pugwash Bizottságnak.

Kulcsár Kálmán s.k.
az MTA rendes tagja

Peschka Vilmos s.k.
az MTA rendes tagja

Föld- és Bányászati Tudományok Osztálya

KOVÁCS FERENC

Születési hely: Győr év: 1938

Szűkebb szakterülete: bányatelepítés és gazdaságosság, bányabiztonság

A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte: 1976

Jelenlegi munkahelye: Nehézipari Műszaki Egyetem Bányaműveléstani Tanszék

Beosztása: rektor, tanszékvezető egyetemi tanár

Munkája során kidolgozta a külfejtések telepítési feladatainak megoldását. Általános kitevőjű költségfüggvényt, a kapacitás jellemzésére új mérőszámot vezetett be. Módszert dolgozott ki a kritikus mélység, a külfejtés-mélyművelés gazdaságos határvonalának számítására, az üzemek alapvető paramétereinek együttes meghatározására. Megoldotta a külfejtés-erőmű kombinát, a szelektív termelés optimális paramétereinek meghatározását. /MTA X. Osztály Közleményei 36/1-4/, 315-321., Acta Geod., Geoph. et Mont. 18/3/, pp. 305-332/1983/. Eredményeit a visontai kombinát telepítésénél, a távlati energetikai koncepció kidolgozásánál hasznosították.

Az ásványi nyersanyagok természeti paramétereinek és a ki-termelési költségek közötti kapcsolatot feltáró kutatásai a mű-revalósági minősítés és gazdasági értékelés módszereit fejlesztették ki. A mélyműveléses szénbányászat műszaki fejlesztési irányainak vizsgálata, a gépesített fejtések és a szénomlasztásos technológia optimális paramétereinek meghatározása a szén-termelés gazdaságosságának fokozását szolgálta. A vízveszély és a természeti adottságok közötti kapcsolat feltárása, a vízbetörések gyakorisága és intenzitása jellemzőinek meghatározása, a védekezés gazdaságosságának elemzése az eocénbányák tervezési munkáihoz adott nagy segítséget. /Acta Geod., Geoph. et Mont. 6/3-4/, pp. 395-403 /1971/, BKL Bányászat 1973/7/, 433-442., MTA X. Oszt. Közl. 5/1-2/, pp. 51-77/1972/.

Meghatározta a gázkitörés- és a tűzveszély, valamint a természeti paraméterek összefüggését. A kitörések és az endogén bányatüzek elleni védekezés fejlesztési irányainak kijelölése, a szintműveléses rendszer optimális paramétereinek meghatározása, a gázfelszabadulás és a gázlecsapolás eredményességének vizsgálata során elért eredményei a mecseki liász program kidolgozásánál hasznosulnak. /Acta Geod., Geoph. et Mont. 16/1/, pp. 115-130. /1981/, 18/3/, pp. 305-332/1983/, MTA X. Oszt. Közl. 15/3-4/, pp. 295-304/1982/.

Szakmai munkásságának eredményeit az iparági feladatok egész sorának sikeres megoldása igazolja, munkáját külföldön is elismerik, a bányászati világtudományos kongresszusok rendszeres előadója. Tudományos tevékenységét 321 munkája tartalmazza. Ezek között 103 publikációja /29 idegen nyelven/ jelent meg, három egyetemi jegyzetet írt, 42 szakmai előadást tartott, 173 kutatási jelentés, nagyobb szakvélemény kidolgozásában vett részt. Eredményeire 103 hivatkozás történt.

A tudományos közéleti munka keretében igen aktív tevékenységet fejt ki. Rendszeresen közreműködik a továbbképzési és minősítési ügyekben. Elnöke a MTA Bányászati Tudományos Bizottságának, titkára a MM Bányászati és Földtani Szakbizottságának, alelnöke az OMBKE-nek, elnöke a Nehézipari Műszaki Egyetem Közleményei Bányászat sorozat szerkesztőbizottságának. Tagja a TMB Bányászati-Földtani-Geod.- és Geof. Szakbizottságának, a MAB Bányászati Szakbizottságának, az Acta Geod., Geoph. és Mont., a Bányászati és Kohászati Lapok szerkesztőbizottságának, a KBFI Tudományos Tanácsának, valamint a Kereskedelmi Kamara választott bíróságának.

Az MSzMP-nek 1967-től tagja, a társadalmi és politikai munkában is hosszú idő óta eredményesen dolgozik. Tagja a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Pártbizottságnak és Végrehajtó Bizottságának, elnöke az Ifjusági Munkabizottságnak.

Professzorként, a Bányaműveléstani Tanszék vezetőjeként, dékánként, oktatási rektorhelyettesként és most rektorként kiemelkedő oktató-nevelő munkát végez, nagy szerepe van a mérnök-képzésben és továbbképzésben, a tudományos utánpótlás nevelésében.

Kitüntetései: Kiváló Nevelő /1972/, Munka Érdemrend bronz fokozat /1973/, Akadémiai Díj /1973/, a Bányászat Kiváló Dolgozója /1974/, Bányász Szolgálati Érdemérem bronz fokozat /1976/ és ezüst fokozat /1986/, Szófia Bányászati és Geológiai Intézet Jubileumi Emlékérem /1978/, Kiváló Munkáért /1979/, Kiváló Társadalmi Munkáért /1980/, Kiváló Bányász /1983/, Alkotói Díj /1985/, Közbiztonsági Érem arany fokozat /1985/, Munka Érdemrend arany fokozat /1986/.

A fentiek alapján levelező taggá választását ajánljuk azzal a meggyőződéssel, hogy tehetségével és szorgalmával hasznos és érdemes tagja lesz az MTA-nak.

Kapolyi László s.k.
az MTA rendes tagja

Martos Ferenc s.k.
az MTA rendes tagja

Zambó János s.k.
az MTA rendes tagja

Tarján Gusztáv s.k.
az MTA rendes tagja

Interdiszciplináris jelölés

CSÁKI CSABA

Születési hely: Turkeve   év: 1940

Szűkebb szakterülete: agrárgazdaságtan

A tudomány doktora fokozat
elnyerésének kelte: 1981

Jelenlegi munkahelye: Marx Károly Közgazdaságtudomá-
nyai Egyetem

Beosztása: rektor, egyetemi tanár

Tudományos munkásságán belül a mezőgazdasági vállalati gazdaságtan és a vállalati tervezés fejlesztésére, a számítógépek és a matematikai módszerek vállalati gyakorlatban történő alkalmazására irányuló kutatásai emelhetők ki első helyen. Másik fontos kutatási területe a makro- és a nemzetközi mezőgazdasági rendszerek tervezése, prognosztizálása, valamint a szimulációs eljárások mezőgazdasági alkalmazása. Vezető szerepet töltött be a Magyar Élelmiszer-termelési Modell kidolgozásában és közreműködött az egyik első mezőgazdasági világmodell kialakításában is. Az irányításával kidolgozott KGST Mezőgazdasági Modell számítási eredményeit az ENSZ mezőgazdasági Világszervezete felhasználta /FAO/ a 2000. évre készült előrejelzésekhez. Kutatásait - különösen az utóbbi évtizedben - a rendszer szemlélet, a közgazdaságtan és a mezőgazdasági tudományok határterületén elhelyezkedő interdiszciplináris megközelítés jellemzi.

Eddig magyar nyelven 4 önálló tudományos műve, társ-szerzőkkel pedig 7 könyve jelent meg. 11 idegen nyelven megjelent könyvéből 4 önálló mű. A "Simulation and Systems Analysis in Agriculture" c. könyve a közelmúltban jelent meg az Elsevier és az Akadémiai Kiadó közös gondozásában. 53 magyar nyelven és 40 idegen nyelven megjelent folyóiratcikk, illetve tanulmány, ezen kívül számos népszerűsítő cikk tanúsítja gazdag publikációs tevékenységét. Két könyve kapott nivódíjat, egy pedig akadémiai jutalomban részesült.

Tudományos tevékenységének fontos területe: egyetemi oktató és tananyagfejlesztő tevékenysége. Több tankönyv és egyetemi jegyzet szerzője, illetve társszerzője, ezek közül két egyetemi tankönyv akadémiai elismerésben is részesült.

Aktivan részt vesz a szakmai és tudományos közéletben. Tagja az MTA-MÉM Agrárközgazdasági és Szövetkezetelméleti Bizottságának, az MTA Komplex Társadalomtudományi Bizottságának, a Magyar-Szovjet Közgazdasági Vegyes Bizottságnak, a TMB Agrár-ökonómiai Szakbizottságának; elnöke a Magyar Alkalmazott Rendszerelemzési Bizottság Mezőgazdasági Szakbizottságának. Tagja továbbá a Közgazdasági Szemle és az Acta Oeconomica szerkesztő-

bizottságának, valamint több országos szintű, kiemelt kutatási téma programtanácsának.

Az oktató- és kutatómunka mellett szoros kapcsolatban áll a gyakorlati élettel, szerkesztőként, valamint az egyetemi kutatások keretében rendszeresen részt vállal vállalatfejlesztési problémák megoldásában és gazdaságpolitikai döntések előkészítésében. Jelenleg a termőföld mint természeti erőforrás számítógépes értékelési módszereinek kifejlesztése, valamint a vállalati számítógépes irányítási rendszerek kialakítása képezi a legfontosabb ilyen jellegű kutatási területeit.

Aktiv részese a nemzetközi agrárközgazdasági közéletnek. 1979 óta képviseli hazánkat a Nemzetközi Agrárközgazdasági Társaság Tanácsában. 1981-ben az Európai Agrárközgazdasági Társaság közgyűlése az egyesület Végrehajtó Bizottságának tagjává, 1984-ben pedig a társaság alelnökévé választotta. Tagja az NSZK-ban megjelenő Európai Agrárközgazdasági Fórum szerkesztőbizottságának, az Agricultural Economics című nemzetközi agrárközgazdasági folyóirat szerkesztőbizottságának.

A Moszkvai Nemzetközi Vezetéstudományi Intézetben évek óta meghívott előadó, 1979-1984 között több előadássorozatot tartott amerikai egyetemeken, 1983 nyarán egy hónapos kurzust vezetett a mezőgazdasági rendszerek elemzése és számítógépes modellezése című témakörben Mexikóban, 1982-ben és 1984-ben FAO-szakértőként az állami mezőgazdaság irányításával és szervezésével kapcsolatos vizsgálatot irányított a Közel-Keleten, a FAO keretében részt vett a nyolcvanas évek elejének globális mezőgazdasági problémáit elemző, valamint a mezőgazdasági árpolitikával foglalkozó tanulmányok kidolgozásában.

A fiatal közgazdász-nemzedék hazai és nemzetközi szakmai körökben egyaránt elismert képviselője, aki eddigi eredményei alapján méltó arra, hogy az MTA levelező tagjának ajánljuk.

Sipos Aladár s.k.
az MTA rendes tagja

Dimény Imre s.k.
az MTA levelező tagja

DEMETROVICS JÁNOS

Születési hely: Püspökladány	év: 1946
Szűkebb szakterülete:	információs rendszerek
A tudomány doktora fokozat elnyerésének kelte:	1980
Jelenlegi munkahelye:	MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézet
Beosztása:	főosztályvezető

Demetrovics János egyetemi tanulmányait Moszkvában, a Lomonoszov egyetem Matematika és Mechanika Karán végezte. Diplomáját Sz.V.Jablonszkij vezetésével írta, és egyetemi tanulmányait Vörös Diplomával fejezte be. 1970-73 között a Lomonoszov egyetem nappali aspiránsa volt a Számítástechnika és Kibernetika Karon. Kandidátusi értekezését többértékű logikából "Majdnem teljes osztályok vizsgálata a hat rértékű logikában" címmel írta, amelyet 1974-ben, a matematikai tudományok doktora disszertációját "Relációs adatmodell logikai és strukturális vizsgálata" címmel 1980-ban védett meg. 1974-ben Grünwald-díjat, 1983-ban Benedikt Ottó-díjat, 1984-ben Akadémiai Díjat /megosztva/, 1985-ben pedig a Munka Érdemrend arany fokozatát kapta meg.

Demetrovics János a számítástudományok legjobb alkotókorban lévő kutatója. A matematikai logikában végzett eredményes kutatómunkája mellett egyre inkább a "software engineering" /szoftver készítő mérnöki módszer/ egyik kiemelkedő hazai uttörőjévé is vált.

Határérték-logikák témaköréből számos dolgozatot írt, melyek elsősorban a határérték-logikák homomorfizmusával kapcsolatosak, de strukturális és számossági feladatokkal is foglalkoznak. Sikerült bebizonyítani, hogy kontinuum sok páronként nem izomorf határérték-logika létezik. Ezen eredményei jelentős nemzetközi visszhangot váltottak ki. Többértékű logikából elért eredményeivel hazai és külföldi matematikusok elismerését egyaránt kivívta, és eredményeinek alkalmazásán jelentős iskolák dolgoznak. Külön figyelmet érdemel az összes konstans tartalmazó klónok számosságára vonatkozó - és a monoton osztályok bázisával kapcsolatos - új, nemzetközi szinten is kiemelkedő eredménye. Ezeknek az ismertetésére L.Bermann, R.W. Quackenbush, valamint I.G.Rosenberg 2 éve megírt könyvében jelentős teret szentel.

Az adatbázisokkal kapcsolatos kutatások legfontosabb területe a különböző adatmodellek /adatelemek és lehetséges kapcsolataik által alkotott strukturák/ vizsgálata. Demetrovics János fő kutatásai két fontos területre irányulnak: egyfelől a jövő adatbankjai szempontjából centrális jelentőségű E.F.Codd-féle relációs modell mélyreható elemzésére, másfelől egy újszerű referencia-relációra alapított adatmodell kidolgozására és vizsgálatára.

A relációs adatbázisok tervezésekor kulcsponthi kérdés a rekordon belüli elemek összefüggéseinek meghatározása. Ez vezetett a különböző típusu függési fogalmak bevezetéséhez és érdekes matematikai tulajdonságaik elemzéséhez. Neki sikerült először axiomatizálni az új típusu függőségeket. Ezen eredménye csak W.Armstrong hasonló eredményéhez hasonlítható.

A funkcionális függőségekre vonatkozó vizsgálatait különösen fontosak azok, amelyek az adatbázis kulcsaira vonatkoznak. E területeken kiemelkedő eredménye a minimális kulcsok maximális számának meghatározása és a minimális kulcsrendszer szerkezetének leírása. Ennek az adatbázis-lekérdezé-

sek gyorsításában is nagy alkalmazói jelentősége van.

A funkcionális függőségek teljes családjainak kombinatorikus strukturáját a mátrixok egyenlőségalmazának fogalmára támaszkodva adta meg. Ezek segítségével sikerült jellemeznie a duális, erős és gyenge függőségek teljes családját. Kiemelkedő az az eredménye, amely a relációs adatbázis és a metszetre zárt halmozrendszer ekvivalenciáját bizonyítja.

A Demetrovics János által vezetett és koordinált kutató-sok egy nagy területe a számítógéppel segített tervezés céljait szolgáló adatbázis-kezelés modelljeinek és módszereinek kidolgozásával kapcsolatos. Ehhez a munkájához fűződnek a legnagyobb népgazdasági hasznot hozó gyakorlati eredményei, pl. a Nádudvari KITE, a Dunai Vasmű, Medicor stb. intézménye végzett tevékenysége.

Az adatbázis-kezelő és információs rendszerek tervezése a számítástechnika egyik leggyakoribb és általában vagy egyedi módon vagy a gyakorlat számára tulságosan általánosan kezelt feladat. Ebben sikerült Demetrovicsnak és az általa felnevelt iskolának a nálunk számítástechnikában és különösen eszközbázisban jóval előrehaladottabb országokban is elismert, önálló, igen hasznos és nagyméretű gyakorlati alkalmazásokban jól bevált eredményekhez jutnia.

1975-től egyetemi oktató, 1982 óta az ELTE-n másodállású egyetemi tanár. A tudományos-társadalmi közéletben jelentős szerepet tölt be. Tagja az MSZMP-nek.

Eddig több, mint 100 tudományos dolgozatot, 1 egyetemi jegyzetet és 3 könyvet írt. Két - társszerzőkkel írt - számítástudományi témakörű könyve megjelenés alatt áll a MIR kiadónál. Ezek a könyvek eddigi műveinek átdolgozott és több új eredményrel bővített, orosz nyelvű kiadásai. Cikkeit rendszeresen referálják és gyakran hivatkoznak rá. Eddig több, mint 400 hivatkozás van eredményeire. Dologzatainak eredményeit többek között idézi I.V.Rosenberg, Sz.V.Jablonszkij, V.B.Kudrjavcev, R.Pöschel, R.Fagin, O.B.Lupanov, Sz.Sz.Marczenkov, R.Statman, Y.Kombayashi, J.Berman, C.Beerl, D.Lau, S.L.Hurst, V.Haase.

Az informatika tudománya határterület a matematika, a műszaki tudományok, sőt ma már más tudományágak között is. Demetrovics ennek kiváló képviselője, az információs rendszerek építésével, nagy elméleti felkészültsége alapján mérnöki alkotó tevékenységet végez. Ezt mutatják gyakorlatba átültetett működő rendszerek, ezen rendszerek létrehozásában szellemi irányító és szervező tevékenysége.

Szőkefalvi-Nagy Béla s.k.
az MTA rendes tagja

Vámos Tibor s.k.
az MTA rendes tagja

Prékopa András s.k.
az MTA rendes tagja

